

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**NARSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE AFFEDİCİLİK
ARASINDAKİ İLİŞKİ: BAĞLANMA STİLLERİNİN
ARACI ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEDA SEZER

GAZİANTEP
TEMMUZ 2019

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**NARSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE
AFFEDİCİLİK ARASINDAKİ İLİŞKİ: BAĞLANMA
STİLLERİNİN ARACI ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEDA SEZER

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mehmet MURAT

GAZİANTEP
TEMMUZ 2019

TEZ ONAY SAYFASI

Öğrencinin Adı ve Soyadı : Seda SEZER

Üniversite : Gaziantep Üniversitesi

Enstitü : Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Anabilim Dalı ve Program : Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı/Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

Tezin Başlığı : Narsistik Kişilik Özellikleri İle Affedicilik Arasındaki İlişki: Bağlanma Stillerinin Aracı Rolü.

Tezin Savunma Tarihi : 08/07/2019

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. Zeynep HAMAMCI
Enstitü ABD Başkanı v.

Bu tez tarafımca (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Mehmet MURAT

Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

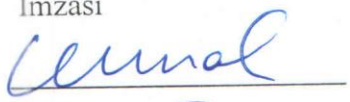

Jüri Üyeleri:

Doç. Dr. Mehmet MURAT

Prof. Dr. Enver SARI

Dr. Öğr. Üyesi Ali ÇEKİÇ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Onayı

İmzası

Dr. Öğr. Üyesi Erhan TUNÇ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde, bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

İmza:.....

Adı ve Soyadı: Seda SEZER

Öğrenci Numarası: 201622722

Tezin Savunma Tarihi: 08.07.2019

ÖZET

NARSİSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE AFFEDİCİLİK ARASINDAKİ İLİŞKİ: BAĞLANMA STİLLERİNİN ARACI ROLÜ.

SEZER, Seda

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mehmet MURAT

Temmuz 2019, xii + 103 sayfa

Bu çalışmada narsistik kişilik ve kırılğan narsisizm ile affedicilik arasındaki ilişki ve bu ilişkide bağlanma biçimlerinin aracı rolünün araştırılması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda “narsistik kişilik ve kırılğan narsisizm ile affetme arasındaki ilişkide bağlanma biçimlerinin aracı rolü var mıdır?” şeklinde bir araştırma sorusu geliştirilmiştir. Araştırmanın katılımcılarını Gaziantep Üniversitesi’nde farklı fakültelerde öğrenim görmekte olan 536 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada Kişisel Bilgi Formu, Heartland Affetme Ölçeği, Kırılğan Narsisizm Ölçeği, Narsistik Kişilik Envanteri ve Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler üzerinde betimsel istatistiklerle birlikte Pearson Korelasyon Analizi ve bağlanma biçimlerinin aracı etkisine bakabilmek için SPSS Macro Process v.3.3 programı ve Sobel testi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, narsistik kişilik ile kırılğan narsisizm ve bağlanma biçimleri arasında pozitif anlamlı ilişki, güvenli bağlanma biçimiyle affetme arasında pozitif anlamlı ilişki, kaygılı ve kaçınan bağlanma biçimleri ile affetme arasında negatif anlamlı ilişki, narsistik kişilik ve kırılğan narsisizm ile affetme arasında negatif anlamlı ilişki bulunmuştur. Narsistik kişilik ile affetme arasındaki ilişkide güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanmanın kısmi aracı rolü olduğu belirlenmiştir. Kırılğan narsisizm ile affetme arasındaki ilişkide ise güvenli bağlanma aracı etki göstermezken, kaygılı bağlanmanın kısmi aracı rolü olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgular ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Narsistik kişilik, bağlanma stilleri, affetme.

ABSTRACT**THE RELATIONSHIP BETWEEN NARCISSISTIC PERSONALITY TRAITS AND FORGIVENESS: MEDIATING ROLE OF ATTACHMENT STYLES.**

SEZER, Seda

M. A. Thesis, Department of Educational Sciences

Supervisor: Assoc. Prof.Mehmet MURAT

July 2019, xii + 103 pages

The aim of this study is to investigate the correlation between narcissistic personality, hypersensitive narcissism and forgiveness; as well as the mediating role of attachment styles. In this direction, a research question has been developed: “Do attachment styles have a mediating role in the relationship between narcissistic personality, hypersensitive narcissism and forgiveness?”. The participants of this research are 536 undergraduate students at Gaziantep University, currently continuing majoring in different departments. Personal Information Form, Heartland Forgiveness Scale, Narcissistic Personality Inventory, Hypersensitive Narcissism Scale and Adult Attachment Style Scale were used in the study. SPSS Macro Process v.3.3 program and Sobel test were used to look at the mediating effect of the attachment styles, descriptive statistics and Pearson Correlation Analysis were used on the data obtained in the study. According to the results of the analysis, a positive significant relationship was found between narcissistic personality and hypersensitive narcissism and attachment styles, a positive significant relationship between safe attachment and forgiveness, a negative relationship between anxious and avoidant attachment styles and forgiveness, a negative significant relationship between narcissistic personality and hypersensitive narcissism and forgiveness. Secure attachment and anxious attachment have been found to have a partial mediating role in the relationship between narcissistic personality and forgiveness. In the relationship between hypersensitive narcissism and forgiveness, secure attachment was not effective, while anxious attachment was found to have a partial mediator role. The findings were discussed in related literature.

Key Words: Narcissistic personality, attachment styles, forgiveness.

ÖNSÖZ

Narsistik kişilik özelliklerinin affetmeyle olan ilişkisinde bağlanma biçimlerinin aracı rolüne bakmak amacı ile yapılan bu çalışmada bana destek olan, ılımlı tutumu ve yapıcı söylemleriyle motivasyonumu arttıran tez danışmanım sayın Doç. Dr. Mehmet MURAT'a,

Tez jüriliğimi yapan ve tezimi geliştirmemde yardımcı olan sayın Prof. Dr. Enver SARI ve Dr. Öğr. Üyesi Ali ÇEKİÇ'e,

Sadece bu süreçte değil, hayatımın her anında bana destek olan, her türlü kahrımı çeken, varlığından bile güç aldığım, canım annem ve babama,

Doğduğum andan itibaren hayatımın her anını paylaştığım değerli ağabeyim Semih SEZER'e,

Kız kardeş eksikliğini bana hissettirmeyen çok kıymetli arkadaşlarım Sevde ALVER ve Neslihan TÜRKOĞLU'na,

Tez yazımında bana yardımcı olan, derdimi dinleyen tüm dostlarıma,

Ve Şahinbey Rehberlik ve Araştırma Merkezi'ndeki tüm iş arkadaşlarıma desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Seda SEZER

Temmuz, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLOLAR LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1.PROBLEM DURUMU	1
1.1.1. Araştırmanın Alt Problemleri	3
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	4
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	5
1.4. SAYILTILAR.....	6
1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	6
1.6. TANIMLAR	6

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1. NARSİSİZM KAVRAMI	8
2.2. MODERN PSİKOLOJİDE NARSİSİZM	9
2.3. NARSİSİZM TÜRLERİ: NORMAL VE PATOLOJİK NARSİSİZM	12

2.4. BÜYÜKLENMECİ VE KIRILGAN NARSİZİZM	15
2.5. NARSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ.....	16
2.6. NARSİSİZMİN BOYUTLARI	17
2.7. NARSİSİZMLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	20
2.7.1. Narsisizmle İlgili Yurtdışında Yapılmış Araştırmalar	20
2.7.2. Narsisizmle İlgili Türkiye’de Yapılmış Araştırmalar.....	21
2.8. BAĞLANMA KAVRAMI	23
2.9. BAĞLANMA KURAMI.....	24
2.9.1. İçsel Çalışan Modeller	25
2.10. YETİŞKİNLİKTE BAĞLANMA.....	26
2.11. BAĞLANMA STİLLERİ.....	27
2.11.1. Güvenli (Secure) Bağlanma Stili.....	28
2.11.2. Saplantılı (Preoccupied) Bağlanma Stili	29
2.11.3. Kayıtsız/Kaçınan (Dismissing) Bağlanma Stili.....	29
2.11.4. Korkulu/Kaygılı (Fearful) Bağlanma Stili.....	30
2.12. BAĞLANMA KURAMI’NA GÖRE NARSİSİZİZM	30
2.13. BAĞLANMA İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	31
2.13.1. Bağlanma İle İlgili Yurtdışında Yapılmış Araştırmalar	31
2.13.2. Bağlanma İle İlgili Türkiye’de Yapılmış Araştırmalar	32
2.14. AFFETME KAVRAMI	34
2.15. AFFETME SÜRECİ VE GELİŞİMİ	36
2.16. AFFETMENİN BOYUTLARI.....	38
2.16.1. Kendini Affetme	38
2.16.2. Başkasını Affetme	39
2.16.3. Durumu Affetme	39
2.17. AFFETME İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR.....	40
2.17.1. Affetme İle İlgili Yurtdışında Yapılmış Araştırmalar	40
2.17.2. Affetme İle İlgili Türkiye’de Yapılmış Araştırmalar	41
BÖLÜM III	
MATERYAL VE YÖNTEM.....	43

3.1 ARAŞTIRMA MODELİ	43
3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ	43
3.3 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	45
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	45
3.3.2. Narsistik Kişilik Envanteri (NKE)	45
3.3.3. Kırılgan Narsisizm Ölçeği (KNÖ)	46
3.3.4. Heartland Affetme Ölçeği (HAÖ).....	47
3.3.5. Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği (EBBÖ)	47
3.4. UYGULAMA.....	48
3.5. VERİLERİN ANALİZİ	48
3.5.1. Güvenilirlik Analizi.....	49
3.5.2. Tanımlayıcı İstatistik.....	50
BÖLÜM IV	
BULGULAR VE YORUM.....	52
4.1. Korelasyon Analizi İle İlgili Bulgular	52
4.2. Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik ile başkasını affetme düzeyleri arasındaki ilişkide güvenli bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular	54
4.3. Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik ile başkasını affetme düzeyleri arasındaki ilişkide kaygılı bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular	56
4.4. Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik ile durumu affetme düzeyleri arasındaki ilişkide güvenli bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular	57
4.5. Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik ile durumu affetme düzeyleri arasındaki ilişkide kaygılı bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular	59
4.6. Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik ile affetme düzeyleri arasındaki ilişkide güvenli bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular	60

4.7. Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik ile affetme düzeyleri arasındaki ilişkide kaygılı bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular..	62
4.8. Üniversite öğrencilerinin kırılğan narsisizm ile kendini affetme düzeyleri arasındaki ilişkide kaygılı bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular	63
4.9. Üniversite öğrencilerinin kırılğan narsisizm ile kendini affetme düzeyleri arasındaki ilişkide güvenli bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular	65
4.10. Üniversite öğrencilerinin kırılğan narsisizm ile başkasını affetme düzeyleri arasındaki ilişkide kaygılı bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular	66
4.11. Üniversite öğrencilerinin kırılğan narsisizm ile başkasını affetme düzeyleri arasındaki ilişkide güvenli bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular	68
4.12. Üniversite öğrencilerinin kırılğan narsisizm ile durumu affetme düzeyleri arasındaki ilişkide kaygılı bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular	69
4.13. Üniversite öğrencilerinin kırılğan narsisizm ile durumu affetme düzeyleri arasındaki ilişkide güvenli bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular	71
4.14. Üniversite öğrencilerinin kırılğan narsisizm ile genel affetme düzeyleri arasındaki ilişkide kaygılı bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular	72
4.15. Üniversite öğrencilerinin kırılğan narsisizm ile genel affetme düzeyleri arasındaki ilişkide güvenli bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular	74

BÖLÜM V

TARTIŞMA	76
5.1. Narsistik Kişilik Özellikleri İle Başkasını Affetme Arasındaki İlişkide Güvenli Bağlanma ve Kaygılı Bağlanma Biçimlerinin Aracı Rolü	76

5.2. Narsistik Kişilik Özellikleri İle Durumu Affetme Arasındaki İlişkide Güvenli Bağlanma ve Kaygılı Bağlanma Biçimlerinin Aracı Rolü	77
5.3. Narsistik Kişilik Özellikleri İle Genel Affetme Arasındaki İlişkide Güvenli Bağlanma ve Kaygılı Bağlanma Biçimlerinin Aracı Rolü.....	78
5.4. Kırılgan Narsisizm İle Kendini Affetme Arasındaki İlişkide Güvenli Bağlanma ve Kaygılı Bağlanma Biçimlerinin Aracı Rolü.....	79
5.5. Kırılgan Narsisizm İle Durumu Affetme Arasındaki İlişkide Güvenli Bağlanma ve Kaygılı Bağlanma Biçimlerinin Aracı Rolü.....	80
5.6. Kırılgan Narsisizm İle Genel Affetme Arasındaki İlişkide Güvenli Bağlanma ve Kaygılı Bağlanma Biçimlerinin Aracı Rolü.....	81

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	82
6.1. SONUÇ.....	82
6.2. ÖNERİLER	83
KAYNAKLAR	85
EKLER.....	95
Ek-1: Gönüllü Katılım Formu	96
Ek-2: Kişisel Bilgi Formu	97
Ek-3: Heartland Affetme Ölçeği	98
Ek-4: Kırılgan Narsisizm Ölçeği	100
Ek-5: Narsistik Kişilik Envanteri	101
Ek-6: Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği	102

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgilere göre dağılımı.....	44
Tablo 2. Güvenilirlik analizi sonuçları.....	50
Tablo 3. Tanımlayıcı istatistik bilgileri.....	51
Tablo 4. Değişkenlerin Birbirleriyle İlişkilerine Dair Korelasyon Analizi Sonuçları.....	52

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Bartholomew ve Horowitz (1991) Dört Kategori Modeli'nde temel bağlanma boyutları ve kategorileri	28
Şekil 2. Güvenli bağlanma biçiminin, narsistik kişilik ve başkasını affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol	54
Şekil 3. Kaygılı bağlanma biçiminin, narsistik kişilik ve başkasını affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol	56
Şekil 4. Güvenli bağlanma biçiminin, narsisizm ve durumu affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol	57
Şekil 5. Kaygılı bağlanma biçiminin, narsisizm ve durumu affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol	59
Şekil 6. Güvenli bağlanma biçiminin, narsistik kişilik ve affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol.....	60
Şekil 7. Kaygılı bağlanma biçiminin, narsistik kişilik ve affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol.....	62
Şekil 8. Kaygılı bağlanma biçiminin, kırılğan narsisizm ve kendini affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol	63
Şekil 9. Güvenli bağlanma biçiminin, kırılğan narsisizm ve kendini affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol	65
Şekil 10. Kaygılı bağlanma biçiminin, kırılğan narsisizm ve başkasını affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol	66
Şekil 11. Güvenli bağlanma biçiminin, kırılğan narsisizm ve başkasını affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol	68
Şekil 12. Kaygılı bağlanma biçiminin, kırılğan narsisizm ve durumu affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol	69
Şekil 13. Güvenli bağlanma biçiminin, kırılğan narsisizm ve durumu affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol	71
Şekil 14. Kaygılı bağlanma biçiminin, kırılğan narsisizm ve genel affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol	72
Şekil 15. Güvenli bağlanma biçiminin, kırılğan narsisizm ve genel affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol	74

BÖLÜM I

GİRİŞ

“Affetmiyor, çünkü mevcudiyetini affetmez oluşuna bağlamış.”

İsmet ÖZEL
Faydasız Yazılar

1.1.PROBLEM DURUMU

Belki de en affedilmez olan insanın eğilip berrak bir suda gördüğü kendi yüzüdür. Çünkü kaydı düşmez aynaların ve kişiyi kendi yapan ilk hatanın tarihi. Modern psikoloji tarihinin kişiliğin oluşumu ile ilgili öğrettiği bir şey varsa; o da insanın anne rahmine düştüğü anda tepedeki güneşin, esen rüzgârın ve işitilen sesin dâhi karıştığı; son nefesine dek farkına vardığı ve varmadığı kaosların tesiri ile büyüyen, gelişen, yavaşlayan, kırılan ve nihayetinde ölüm ile son bulan bir şekillenme süreci olduğudur. Çocukların anne elinden çok ekranlara dokunarak büyüdüğü bir çağda bir insanın sıcaklığından çok maddenin sıcaklığına duyarlı canlılar haline gelmesi şaşırtıcı olmamalı. İnsanların yüzlerini kazara suda gördüğü çağlardan günlük yüzlerce özçekim yaptığı çağlara evrilen tarihin anlam kazanan çocuğudur Narkissos. Kendi yüzünü kazara suda gören Narkissos’un çağından günün her anında kendi yüzünü fotoğraflayıp filtreleyen ve bunu binlerce kilometre uzaklıktaki insanlarla paylaşan Narkissosların çağında patolojik olarak betimlenen şu sıfatlar belki de aynı şeyleri betimlememektedir: onaylanma, beğenilme gereksinimi, başkalarına karşı ilgi azlığı ve empati yoksunluğu. Fark şu ki ilk Narkissos’un hissettiği tek şey şaşkınlık olabilir. Ancak günümüz Narkissoslarının yaptığı ise başkalarını şaşırtma isteğidir.

İletişim araçları geliştikçe, kişilerin günlük yaşamda girdiği ilişki sayısı artmakta, yüz yüze olmayan iletişim şekli artmakta, ilişkiler daha yüzeysel kalmakta ve bundan dolayı insanların empati kurma becerileri azalmaktadır. Kişilerarası ilişkilerdeki iletişim sorunlarının büyük bir kısmı çevresel faktörlerden kaynaklanırken önemli bir kısmı da kişilik özelliklerinden kaynaklanmaktadır (Alisinanoğlu ve Köksal, 2000).

Affetmeme sağlıklı bir iletişimin önkoşullarından biri olan kabul ilkesine tezat oluşturacağından bir iletişim engeli olarak kabul edilebilir. Affetme kavramı önceleri felsefe ve din literatüründe ahlaki bir erdem olarak merhamet ve vicdan kavramlarıyla birlikte inceleme konusu iken hem affeden hem de affedilen bireyin psikolojik iyi oluşuna katkı sağladığı için pozitif psikoloji ve sosyal psikolojinin de ilgi alanına girmiştir (Yaşar, 2015). Affetme kısaca kişinin bir durum, kişi veya kendisine karşı beslediği yıkıcı duygular ve intikam alma isteğinden vazgeçmesi olarak tanımlanabilir.

Bağlanma başka bir kişide yakınlık arama ve sürdürme olarak tanımlanmaktadır (Bowlby, 2012). Bağlanma insanların kişilerarası ilişkilerinde, duygu, düşünce ve davranışlarında, seçimlerinde tayin edici rol oynayan bir olgudur. İnsanların yakınlık kurma ihtiyacına karşın değişen yaşam koşulları ve teknolojiyle birlikte bireyler giderek yalnızlaşma ve bencilleşme riskiyle karşı karşıyadır. Bu bencilleşme çocukluktan yetişkinliğe kadar her gelişim döneminde görülebilir hale gelmiştir. İnsanların geliştirdikleri sosyal ilişkilerde edindiği roller değiştikçe insanlar daha az affetmekte ve içinde buldukları ilişkileri daha kolay sonlandırmaktadır. Kendi iç dünyasına çekilip en iyisi olduğunu düşünerek yalnızlaşmaktadır. Burada bahsedilen yalnızlığın sağlıklı bir seçimden öte maruz kalınan bir durum olması sebebiyle fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik hali olarak tanımlanan kişi sağlığını olumsuz etkilemektedir. İletişimsiz, insanlarla hiç ilişki kurmayan bir insan düşünülemez. İnsan, ilişkileri içerisinde sürekli yeniden tanımlanan ve gelişen bir varlıktır. İletişim, kişilerin hayatında problemlerin çözüldüğü bir aracı rol oynasa da, bireylerin bu sürece dâhil ettiği yeni problemlerle yaşamın temel sorunlarından biri halini alabilir. Sorunların kişiler arasındaki anlayış, duyuş ve algılayış farkından kaynaklandığını ve bunun doğal bir süreç olduğunu hoşgörüyü kabullenmek sorunları büyük oranda giderecek ve çözümü beraberinde

getirebilecektir (Cüceloğlu, 2006). Narsistik kişilik kendisini aşırı sevdiği ve kendisiyle ilgili olduğundan dolayı kişilerarası ilişkilerde başkalarına karşı ilgisizdir ve empati kuramaz (Masterson, 2006). Bundan dolayı narsistik kişiler, kişilerarası ilişkilerde problemler yaşamaktadır.

Narsisizm ya psikolojide patolojik bir kavram olarak ele alınmakta ya da mitolojik bir kavram olarak dini kaynakların mistik bir konusu olarak ele alınmaktadır (Rozenbaltt, 2002; Levy, Ellison ve Reynoso, 2011; Blair, Helland ve Walton, 2017). Narsisizm kişilik özelliği olarak sınırlı kaynaklarda ele alınmaktadır (Atay, 2010). Narsist kişilerin diğer insanlarla ilişkileri ve kendilerine dair algı, tutum ve düşünceleri birçok araştırma konusu olup güncelliğini yitirmeden merak konusu olmaya devam etmektedir.

Bu anlamda narsistik kişilerin üretme, gelişme ve başarıdaki motivasyonlarını görerek; azimli, hırslı, kendini yeterince tanıyamayan, hedefine ulaşmadığında saldırganlaşan, karşısındakini küçümseyen, olumsuz eleştiriye karşı duygusal, derin ilişki kuramayan yanlarını tartışarak bu kişilerin “affetme” davranışını yordama ve bu iki kavramın birbirleriyle olan ilişkisinde bağlanma biçimlerinin aracı rolüne bakmak bu konuda literatüre faydalı bilgiler sağlayacaktır.

Üniversite öğrencilerinde narsistik kişilik ve kırılğan narsisizm ile affetme arasındaki ilişki ve bu ilişkide bağlanma biçimlerinin aracılık rolü olup olmadığını incelemek problemi oluşturan temel faktör olduğu düşünülerek araştırmanın problemi aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur:

Narsistik kişilik ve kırılğan narsisizm ile affetme arasındaki ilişkide bağlanma biçimlerinin aracı rolü var mıdır?

1.1.1. Araştırmanın Alt Problemleri

1. Üniversite öğrencilerinde narsistik kişilik, kırılğan narsisizm, bağlanma biçimleri (güvenli, kaygılı, kaçınan), affetme (kendini affetme, başkasını affetme ve durumu affetme) arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?
2. Üniversite öğrencilerinde narsistik kişilik ile kendini affetme arasındaki ilişkide bağlanma biçimleri aracı rol oynamakta mıdır?

3. Üniversite öğrencilerinde narsistik kişilik ile başkasını affetme arasındaki ilişkide bağlanma biçimleri aracı rol oynamakta mıdır?
4. Üniversite öğrencilerinde narsistik kişilik ile durumu affetme arasındaki ilişkide bağlanma biçimleri aracı rol oynamakta mıdır?
5. Üniversite öğrencilerinde narsistik kişilik ile affetme arasındaki ilişkide bağlanma biçimleri aracı rol oynamakta mıdır?
6. Üniversite öğrencilerinde kırılğan narsisizm ile kendini affetme arasındaki ilişkide bağlanma biçimleri aracı rol oynamakta mıdır?
7. Üniversite öğrencilerinde kırılğan narsisizm ile başkasını affetme arasındaki ilişkide bağlanma biçimleri aracı rol oynamakta mıdır?
8. Üniversite öğrencilerinde kırılğan narsisizm ile durumu affetme arasındaki ilişkide bağlanma biçimleri aracı rol oynamakta mıdır?
9. Üniversite öğrencilerinde kırılğan narsisizm ile affetme arasındaki ilişkide bağlanma biçimleri aracı rol oynamakta mıdır?

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmada, narsistik kişilik ve kırılğan narsisizm ile affetme (kendini, başkasını, durumu) arasındaki ilişkinin; narsistik kişilik ve kırılğan narsisizmin affetmeyle (kendini, başkasını, durumu) ilişkisinde bağlanma biçimlerinin aracı rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında narsistik kişilik ve kırılğan narsisizm birer kişilik özelliği olarak ele alınmıştır.

Bu araştırmada literatüre katkı sağlayıp affetme değişkeninin yordayıcısı olarak narsistik kişiliğin ve bağlanma stillerinin etkisine bakmak ve bu sonuçlardan yola çıkarak affetme becerisinde narsistik kişilik ve bağlanma stillerinin rolünü belirlemek amaçlanmıştır. Bağlanma stillerinin affetmeye olan etkisi göz önüne alındığında anne-çocuk ilişkisiyle ortaya çıkan ve yetişkinlikte de birçok ilişki biçimiyle devam eden bağlanma stillerini iyileştirici ve ebeveyn-çocuk ilişkisini güçlendirici müdahaleler geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Literatüre bakıldığında narsisizm, son dönemlerde merakla araştırılan, popüler olan ve zamanla yapılan çalışmaların arttığı, karmaşık ve çok yönlü bir kavram olarak göze çarpmaktadır. Türkiye’de narsisizm üzerine yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır (Ekşi vd., 2012; Akbay, 2015; Oğuz, 2016; Çakmak, 2018) Araştırmaların büyük bir kısmında ise narsisizm patolojik bir kavram olarak ele alınmakta ve narsisizmin bir kişilik özelliği boyutu olduğu göz ardı edilmektedir (Miller vd., 2010; Tritt vd., 2010; Besser vd., 2013).

Türkiye’de yapılan araştırmalara bakıldığında narsistik kişiliğin ve kırılğan narsisizmin affetme üzerine etkisini araştıran sadece bir çalışmaya rastlanmıştır (Aslan, Mert ve Yıldız, 2016). Bunun yanı sıra narsistik kişilik ve kırılğan narsisizm ile affetme arasındaki ilişkiye aracılık eden değişkenler tam olarak bilinmemektedir. Literatürde hangi bağlanma stillerinin narsisizmle ilişkili olduğuna dair çalışmalar mevcut olsa da, sonuçlarının birbirinden farklı olduğu görülmektedir (Bennett, 2006; Masterson, 2006). Alanda narsistik kişilik ve kırılğan narsisizm ile affetme arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkide bağlanma biçimlerinin aracı rolünü araştıran bir çalışmanın olmaması sebebiyle bu araştırma alanı zenginleştirerek yeni çalışmalara fikir vereceği ve kaynak oluşturacağı düşünülmektedir. Bu üç kavramı bir araya getirdiği için çalışma sonunda edinilecek sonuçların alana katkıda bulunacağı tahmin edilmektedir.

Narsistik kişilik özelliklerinin ve bağlanma biçimlerinin affetmeyle olan ilişkisinin ortaya konulması affetmede çocukluk yıllarının ve yakın ilişkilerde kurulan bağlanma biçimlerinin önemine işaret etmektedir. Temelde anne-çocuk arasındaki iletişim şekli olan bağlanma bu ilişkide aracı ise, hem narsistik kişilik özellikleri hem de affetme davranışı erken çocukluk yaşantısı ile ilişkilendirilebilir. İnsan ilişkilerinde problem yaşayan ve affetmede güçlük çeken bireylerin terapi ve psikolojik danışma seanslarında bu ilişki üzerinde durulabilir ve sürece dahil edilebilir.

Affetme kavramı kültürel anlamda uzun yıllardır bizimle birlikte olmasına rağmen bilimsel anlamda yakın zamanda literatürde önem kazanmış ve araştırma konusu haline gelmiştir. Bu konuda yapılan araştırmalar kavramın etki alanı hakkında daha fazla bilgi edinilmesine aracılık edeceğinden önemlidir.

1.4. SAYILTILAR

- Araştırmaya katılan tüm katılımcıların veri toplama araçlarına samimiyetle ve dürüstçe cevap verdiği kabul edilmiştir.
- Araştırmanın grup örnekleme çalışması evrenini temsil eder niteliktedir.
- Araştırmada kullanılan ölçekler, ölçülmek istenilen değişkenlere ve araştırmanın amacı doğrultusunda veri toplamaya uygun ölçeklerdir.

1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

- Bu araştırma, araştırma problemlerindeki sorularla sınırlıdır.
- Araştırma 2017-2018 eğitim öğretim yılında Gaziantep Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan lisans öğrencileri ile sınırlıdır.
- Araştırmada elde edilen veriler, veri toplama araçlarının ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.

1.6. TANIMLAR

Narsisizm: Narsisizm, kişinin büyük bir özseverlikle, empatiden mahrum ve başkalarını önemsemeden bencilce davranarak egosunun, diğer bireylerin duygu, düşünce ve övgüleriyle desteklenmesine ihtiyaç duyan bir kişilik yapılanmasıdır (Akhtar ve Thompson, 1982; Kernberg, 2012).

Kırılgan Narsisizm: Sosyal olarak kopuk olma, özgüven eksikliği, engelleme ve başkalarına güvenmeme, kişilerarası duyarlılık ve depresyon, öfke, düşmanlık, içe dönük ve aşırı duyarlılıkla ilişkilidir. Örtük narsisizm olarak da adlandırılmaktadır (Şengül vd., 2015).

Bağlanma Stilleri: Ainsworth bağlanma teorisinden yola çıkarak güvenli, kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerini ortaya koymuştur. Bebek ve onun gereksinimlerini sağlayan kişi/kişiler arasında kurulan bağın olumlu ve devamlılık arz eden şekilde fiziksel ve sosyal etkileşimde olmasıyla güvenli bağlanma, bu ilişkinin düzensiz olduğu ve öngörülebilir olmadığı durumlarda oluşan bağlanmaya ise güvensiz bağlanma stili denmektedir (Sümer ve Güngör, 1999).

Affetme: Enright ve Fitzgibbons (2000)'a göre, kişinin hata yaptığı düşünölen bireye karşı geliştirdiği, nefret, öfke ve intikam alma gibi duyguları fark edip, isteyerek bu olumsuz duygulardan vazgeçmesidir. Bu öfke ve nefret gibi yıkıcı duyguların yerine şefkat, merhamet gibi olumlu duygular geliştirmesi affetme olarak ele alınmaktadır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmanın temel kavramları olan narsisizm, bağlanma stilleri ve affetmeye ilişkin genel açıklamalara; bu kavramlara ilişkin kuramlara ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. NARSİSİZM KAVRAMI

Karmaşık ve anlaşılması zor olan narsisizm kavramının tarihi Yunan mitolojisindeki Narkissos efsanesine kadar uzanan köklü bir kavramdır. Narkissos miti çeşitli kaynaklarda, farklı hikâyelerle anlatılsa da ana tema olarak aynı anlam üzerinde durulmaktadır. Bu sebeple efsanelerden sadece biri üzerinde durmak kavramın kökenini anlamak için yeterli olacaktır: Genç ve oldukça yakışıklı Narkissos kendisine hayran olan birçok kadını reddetmiştir. Narkissos tarafından küçümsenmiş bir aşkın duasına karşılık veren Tanrıça Nemesis, Narkissos'u karşılıksız bir aşkla cezalandırmıştır. Narkissos suda kendi yansımasını görerek yansımasına âşık olmuş ve kendi yansımasını hem zevk hem de acıyla izlemiştir. Aşkına ulaşmak isterken suya düşüp boğulmuş ve düştüğü yerde sarı nergis çiçeği açmıştır. Kavram ilk başlarda mite uygun şekilde otoerotik bir cinsel eğilimi karşılarken zamanla bir kişilik özelliği olarak literatürde yerini almıştır (Levy, Ellison ve Reynoso, 2011). Narsisizm kelimesi ilk kez 1898 yılında psikanalitik kuramcı Ellis tarafından psikolojik bir kavramı açıklamak amacıyla kullanılmış ve Ellis narsisizmi özellikle kadınlarda görülen ve cinsel dürtüleri bireyin kendisine hayranlıkla yöneltmesini içeren duygular olarak açıklamıştır (Rozenblatt, 2002).

Pulver ve Van Der Waals 1911-1960 yılları arasında yaptıkları çalışmalarda narsisizm kavramını cinsel bir sapkınlık olarak ele almalarına rağmen sonraki yıllarda erken çocukluk gelişimini açıklamalarına ekleyerek kavramı benliğe yapılan libidinal yatırım, kişilerarası ilişkinin bir türü ve özsaygının eş anlamlısı olarak ele almıştır (Akhtar ve Thompson, 1982; Akt. Atay, 2010).

Narsisizm kavramı Türkçe'ye "görmeli benlik", "özseverlik" ve benzeri anlamlarda da çevrilmiştir (Atay, 2010).

American Psychiatric Association (APA)'ya (1994) göre narsisizm büyük bir özseverlik duygusu, sınırsız iktidar olma fantezisi, hak sahibi olma, zayıf öz-denetim, eleştiriye tahammül edememe, empati eksikliği ve kişilerarası sömürücülük gibi geniş bir yelpazeye sahip bir kişilik sendromudur (Blair, Helland ve Walton, 2017: 334).

Kernberg narsisizmi 'büyüklenmecilik, empati yoksunluğu, duygusal boşluk hissi, ben merkezilik' olarak; Kohut, 'kırılganlık, depresyon, boşluk hissi, empati ve dayanıklılık yoksunluğu' olarak; Horney ise narsisizmin kendini sevme değil, kendine yabancılaşma olarak tanımlamış ve narsisistlerin sevme kapasitesini yitirmiş olmanın boşluğunda yaşadıklarını ifade etmiştir (Gençtan, 2000; Eldoğan, 2016; Kaya, 2017).

Narsisist kişiler başkalarına ilgi eksikliği duyarken esasen kendi benliklerine karşı da duyarsız kişilerdir (Lowen, 2013). Narsisizm; kibirlilik, kendini beğenmişlik, azamet, gösterişçilik ve benmerkezcilik olarak da tanımlanmaktadır (Twenge ve Campbell, 2010). Moore ve Fine da (1967) narsisizme "psikolojik ilginin benlik üzerine yoğunlaşması" tanımlamasını yapmıştır (Akt. Atay, 2010).

2.2. MODERN PSİKOLOJİDE NARSİSİZM

Kavramın psikolojideki yerine bakılacak olursa bir kişilik bozukluğu olarak kabul edilen narsisizm, Havelock Ellis'in (1898) cinsel duyguları kendine dönük hayranlığında kaybolmuş bir kadının psikolojik tutumunu açıklamak amacıyla kullandığı "narcissus-like" kavramı ile birlikte alan yazınında ilk kez kullanılmıştır (Akt. Atay, 2010).

Sigmund Freud modern psikanalizde narsisizm kavramını 1914 yılında “Narsisizm Üzerine Bir Giriş (On Narcissism: An Introduction)” adlı makalesinde yayınlamıştır. Narsisizmi birincil ve ikincil narsisizm olarak iki çeşide ayırmıştır. Freud nesne ilişkilerinde bebeğin duyduğu hazzın zamanla bir farkındalık yaratıp emzirme ve beslenme döneminde bebek ilk olarak annenin kendisine sevgisini algılamaktadır. Benlik, anneyle özdeşleşme yoluyla libidonun ilk nesnesi olarak alınır ve bu ilkel/birincil narsisizmi doğurmaktadır (Crockatt, 2006). İkincil narsisizmi ise sonraki süreçte ilişkilerde yaşanan tecrübeler sebebiyle dış dünyaya karşı yapılmış yatırımın, ilgili dış nesnelere ve kişilerden alınıp benliğe aktarılması olarak tanımlamaktadır (Rozenbaltt, 2002; Akt. Atay, 2010). Freud (1957)’a göre ihmal edilme, reddedilme sonucu çocuğun ihtiyaçları giderilmezse kendini değersiz bir varlık gibi hissetmekte, kendi bedeninden sonra keşfettiği ikincil nesnesi olan annesinin tutarsız, değişken, reddedici, duygusal olarak terk eden tutumu sebebiyle hayal kırıklığı ve dış dünyaya karşı güvensizlik geliştirmektedir. Sevgi yatırımı için seçtiği annesinin yanlış bir yatırım alanı olduğunu sezip bu sevgi yatırımını geri çekerek birincil nesne olarak keşfettiği ve güvendiği kendiliğine yatırmaktadır. Bu tutum, narsisizmin ilkel biçimine savunma amaçlı bir dönüş aynı zamanda da bir gerilemedir (Ozan vd., 2008).

Freud narsisizmi; cinsel gelişimin bir dönemi olarak açıklamış ve dış dünyadan çekilerek egoya yöneltilen libidonun narsisizm olarak nitelendirilebilecek davranışlara sebep olduğunu savunmuştur (Rozenbaltt, 2002). Mahler (1968)’e göre sağlıklı bir gelişimin oluşabilmesi için hayatın ilk yıllarında bebeğin bakımını veren kişiyle oluşması gereken bağın oluşmaması ve bebeğin ihtiyaçlarının göz ardı edilerek yok sayılması, bebekte hayal kırıklığına ve negatif-yıkıcı duyguları yaşamasına sebep olmaktadır (Karaaziz ve Erdem Atak, 2013). Bebek nesneye yapması gereken libidinal yatırımı bu olumsuz yaşantılardan dolayı kendi benliğine yapar ve dış dünyada yaşamak yerine iç dünyasında yaşamayı tercih eder (Freud, 1914).

Her ne kadar narsisizm kavramını Freud açıklamış olsa da 1970’li yıllarda narsisizmi anlamaya çalışan ve katkıda bulunan nesne ilişkileri kuramcılarında Otto Kernberg ve kendilik kuramcılarında Heinz Kohut’tur (Krizan ve Johar, 2012).

Kohut (1971) kendilik gelişiminde yaşamın ilk yıllarında bebeklerin ihtiyaçlarına yönelik mükemmel tatmin olma duygusunu ilkel narsisizm kavramıyla açıklarken bunu gelişimin normal bir yönü olarak görmüştür. Ancak ebeveyn yokluğu ve kaçınılmaz kusurlarla tatmin edici durum sekteye uğradığında bebekler, gelişimsel zorlukların üstesinden gelmek için ideal olarak daha gerçekçi benlik temsilleri ile ideal olarak yerine geçen, gerçekçi olmayan pozitif öz-temsilleri (yani “büyüklenmeci ben”) geliştirerek telafi ederler. Dış dünyanın güvenilmez, düşmanca, değişen ve yordanamaz bir yer olduğu inancı ve temel güvensizlik duygusu geliştiren bebek, annesine daha sıkı sarılır ve ona bağımlı hale gelir. Anne ise çocuğuna iyi davranmayıp tersleyerek; mesafeli, buyurgan, baskıcı ve duygusal olarak uzak davranır. Ebeveynin çocuğu üzerinden ulaşmayı amaçladığı hırslı beklentileri, üstbenlik içinde içselleşerek; gerçekçi olmayan, yüksek ve ulaşılmaz bir kendilik ülküsü oluşturur (Kohut, 1971; Akt. Ozan vd., 2008). Böylece, Kohut yetişkin narsisistik kişiliklerini gelişimsel olarak tutuklanmış olarak görmektedir. Kohut kendilik gelişim kuramına daha sonradan bebeğin doğuştan getirdiği beceri ve yetenekleri de ekleyerek ebeveynlerinden beklediğini bulamayan bebeğin bu yetenekleri sayesinde az gelişmiş bir ruhsal yapıdan kurtulup, sağlıklı bir kendilik saygısı geliştirebileceğini savunmuştur. Ancak bu da çocuğun yararına bir yöntem olamayıp narsistik bir kişilik yapılanmasıyla sonuçlanabilmektedir (Ozan vd, 2008). Özellikle, narsistlerin, çocukluktaki ve büyüklükteki bazı göstergeleri, özellikle de öz-merkezlilik ve diğerlerini izleyici olarak gördükleri görüşlerinin koruduğu düşünülse de, bu göstergeler, ilkel narsistik ihtiyaçlarını gidermek için yeterli olmamakla birlikte düşük benlik saygısı ve utanç eğilimine yol açar. Özetle Kohut narsistlerin “tükenmiş öz”lerini, bastırılmış büyüklük, düşük benlik saygısı ve kendi ihtiyaçlarını başkalarına gösterme ihtiyaçları hakkında utanç duyduğunu vurgulamıştır (Krizan ve Johar, 2012).

Kernberg (1975) ise Kohut’tan farklı olarak narsisistik kişiliği normal çocuksu narsisizmden açıkça farklı bir “patolojik yapı” olarak görmektedir (s. 266). Narsistlerin, diğerlerini kendi büyüklüklerini yansıtmak için bir araç olarak gördükleri, empati yapamadıkları, sömürücü ve acımasız olabileceğini düşünmektedir. Üzüntü, yas ve özlem duygularını yaşamaktan yoksundurlar (Kernberg, 2012). Kernberg (1975) narsisistik kişilikler için imrenmenin önemini vurgulamıştır. Narsistlerin kendilerini diğerlerinden üstün olarak algılamaya

yatkın oldukları göz önüne alındığında, başkalarının “daha iyi” olmasına maruz kalmak kendilerini tehdit etmekte ve kıskançlık duygularına sebep olmaktadır. Kıskançlıklarının bir sonucu olarak, narsisistik bireylerin başkalarını hor gördüğü ve küçümsediği düşünülmektedir. Kısacası, Kernberg (1975), narsisizmi, görkemli fanteziler, dış hayranlıklara aşırı bağımlılık, başkalarına karşı sömürücü ve acımasızlık ile karakterize edilen bir kişilik yapısı olarak görmüştür. Bu nitelikler aşâğılık duygusu ve memnuniyetsizlikle birlikte var olmasına rağmen; görünürde yüzeysel sosyal uyum ve iddialı (genellikle uzlaşmaz) kişilerarası bir tarzla maskelenmektedir (Krizan ve Johar, 2012).

Kernberg narsisizmin oluşumunu ise ideal benlik ve ideal nesne ile gerçek benlik arasındaki gerilimle açıklar. Kişi bu gerilimi yok etmek için bir savunma mekanizması olarak şişkin bir benlik geliştirir. Bu şişkin benlik, ideal benlik ve ideal nesne ile gerçek benliğin savunma amaçlı ve patolojik oluşumdur. Bu oluşumsağlanırken kişi kendinde kabul etmediği benlik imgelerinin kalıntılarını bastırmak amacıyla dış nesnelere yönelir ve dış nesnelere değersizleştirilir (Kernberg, 2012). Narsisizmin temeline bakıldığında bu konudaki kuramlar özetle narsistik kişiliği bebeğin yaşantılarına ve ebeveynle kurduğu ilişkiye dayandırmaktadır.

2.3. NARSİSİZM TÜRLERİ: NORMAL VE PATOLOJİK NARSİSİZM

Normal ve patolojik narsisizm arasındaki ayırım ile ilgili tartışmalar vardır. Normal narsisizmi patolojik narsisizmden ayırmak kolay değildir. Campbell ve Foster (2007) kimi çalışmaların narsisizmin ruh sağlığına yarar sağladığı ve olumlu duygusal yaşantılar sağladığına dair bulgulara ulaşmışlardır (Akt.Atay, 2010). Normal narsisizm, kendini geliştirmenin görünüşte sağlıklı ifadelerini yansıtırken, patolojik narsisizm, kırılabilir bir benlik duygusundan kaynaklanan klinik olarak önemli bozulmaları yansıtmaktadır (Maxwell ve ark, 2011).

Patolojik narsisizmin en önemli özellikleri görkemlilik, onaylanma ve beğenilme ihtiyacı, başkalarına karşı ilgisizlik ve empati yoksunluğudur (Masterson, 2006). Patolojik narsisizm kavramına ilk kez DSM-III’te (1980) olmak üzere, DSM’nin takip eden basımlarında Eksen II bozuklukları arasında, narsistik kişilik bozukluğu tanı kategorisi kapsamında yer verilmiştir (DSM-III-R; American

Psychiatric Association, 1987; DSM-IV, American Psychiatric Association, 1994; DSM-IV-TR; American Psychiatric Association, 2000). DSM-V'te (2013) ise tanı kitabının eksen yapısındaki değişikliklerle birlikte patolojik narsizm kavramını karşıladığı düşünülen narsistik kişilik bozukluğu, genç yetişkinlik döneminde başlayan ve çeşitli koşullarda kendini gösteren büyüklenmeciliği, hayranlık gereksinimini, empati yoksunluğunu içeren ve aşağıdaki kriterlerden en az beşini kapsayan yaygın bir örüntü şeklinde yer bulmuştur. Bu kriterler:

1. Kendisinin önemine dair büyüklenmeci bir duyguya sahip olmak,
2. Sınırsız başarı, güç, zekâ, güzellik veya ideal sevgi fantezileriyle meşgul olmak,
3. "Özel" olduğuna ve ancak özel veya üst düzey insanlar tarafından anlaşılabilmesine, onlarla ilişkide bulunması gerektiğine inanmak,
4. Aşırı hayranlık beklemek,
5. Hak sahibi olduğuna inanmak (özellikle ayrıcalıklı muamele görme veya beklentilerine otomatik olarak uyum gösterileceğine dair makûl olmayan beklentilere sahip olmak),
6. Kişilerarası ilişkilerde sömürücü olmak (amaçlarına ulaşmak için insanları kullanmak),
7. Empatiden yoksun olmak (diğerlerinin duyguları ve gereksinimlerini kabullenme veya paylaşmada gönülsüzlük),
8. Diğerlerine haset duymak veya diğerlerinin ona haset duyduklarına inanmak,
9. Kibirli ve küstah davranış veya tutumlar sergilemek şeklinde ifade edilmiştir (DSM-V; American Psychiatric Association, 2013; Akt. Eldoğan, 2016).

Patolojik narsisizmde narsisizmin büyüklenmeci yanına vurgu yapılmış olup kırılabilir narsisizm tanı kriterlerinde göz ardı edilmiştir. Ackerman ve Witt (2011) patolojik olmayan narsisizmin olumlu yönlerini, sosyal etki, dışa dönüklük, kendine saygı, süreklilik olarak belirlerken; kendini engelleme ve benlik olgusunun koşullu hale gelmesini normal narsisizmin olumsuz özellikleri olarak belirtmiştir (Akt. Oğuz, 2016).

Narsisizmin bir kişilik boyutu olarak ele alındığı kapsamlı modellerden birisi Dinamik Öz-Düzenleyici İşleme Modelidir(Dynamic Self-Regulatory Processing Model). Modele görenarsisizm olumlu benlik görünümüleri yaratma, sürdürme ve geliştirmeye yönelik hedefler etrafında geliştirilen bir kişilik sürecidir. Bu öz-düzenleyici süreçlerin istenen benliklerin inşa edilmesine ya da sürdürülmesine ve öz-değerlendirme ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik motive edilmiş öz-inşanın hizmetinde olduğu varsayılmaktadır. Altta yatan narsistik öz-denetimin ise büyük ve savunmasız bir benlik kavramı olduğu savunulmaktadır.(Morf ve Rhodewalt, 2011).

Narsistik kişilik hedeflerinin çoğu sosyal alanda işlemektedir. Her ne kadar narsist kişiler kendinden emin, popüler ve çekici olarak algılansa da bu algı zamanla azalmaktadır (Ackerman, 2011). Klinik bakış açısı (Kernberg ve Kohut gibi) narsisizmin, kişilerarası işlevselliğin zayıf olması ve gerçek yakınlığı deneyimleme becerisinin eksikliğini vurgulamaktadır. Bununla birlikte henüz, narsistlerin ilişkilerinin doğasına veya zaman içinde ortaya çıkışlarına değinen çok az doğrudan ampirik çalışma vardır. Bu tür çalışmalardan birinde W. K. Campbell (1999), narsistlerin de birilerine hayran oldukları ve son derece olumlu ve değerli niteliklere sahip bireylerle yakın ilişki kurduklarını göstermiştir. Yapılan analizler sonucu bu tercihin kendini geliştirme stratejisini yansıttığını ortaya koymaktadır. Görünüşe göre, bu tercih edilen bireyler benlik saygısının bir kaynağı olarak görülmektedir, çünkü narsistlere popülerlik ve önem duygusu kazandırmaktadırlar. Bu seçeneklerin etkileri geniş kapsamlıdır. Örneğin, narsistlerin kusurları ortaya çıktığında ilişki ortaklarına karşı olumsuz olmaları ve olumsuz yanıt vermeleri muhtemeldir. Ayrıca, ilişki kurdukları insaniş kaybı, hastalık vb dolayı öz-saygınlık faydası sağlamazsa, bu tür ilişkilerden kopması ve kısa ömürlü ilişkilere sahip olma olasılığı yüksektir (Morf ve Rhodewalt, 2011). Burada normal narsisizmle patolojik narsisizmi birbirinden ayırmak gerekmektedir. Kendini sevme ve öz saygı; kendi yaşantısını diğerlerinininkinden üstün tutarak kendisini mutlu etmeye çalışmak normal narsisizmde mevcutken patolojik narsisizmde bu durum -kişinin kendine ilişkin algısı- tamamen başkalarının hayranlığını kazanmasına bağlıdır (Evren, 1997).

2.4. BÜYÜKLENMECİ VE KIRILGAN NARSİZİZM

Narsisizm, karmaşık yapısından dolayı birçok kuramcı tarafından farklı şekillerde sınıflandırılmış ve çok boyutlu bir yapı olarak değerlendirilmiştir (Pincus ve Lukowitsky, 2010). Akhtar ve Thomson (1982) narsisizmi açık (overt) ve gizli (covert); Gabbard (1989) kayıtsız (oblivious) ve tedirgin (hypervigilant); Bursten (1973) manipülatif (manipulative), fallik (phallic), paranoid ve arzulayan (craving); Masterson (2000) teşhirci (exhibitionistic), gizli (closet) ve değersizleştirici (devaluer) olmak üzere sınıflandırmıştır (Akt. İmamoğlu, 2018).

Wink (1991) ‘açık/büyüklenmeci’ ve ‘örtük/kırılğan’ kavramlarıyla patolojik narsisizmin boyutlarını açıklayan bir diğer araştırmacıdır ve narsisizm günümüzde alan yazınında kırılğan ve büyüklenmeci narsisizm şeklinde iki faktörlü olarak ele alınmaktadır. Kırılğan-hassasiyet faktörü; içe dönüklük, düşmanlık, önemsiz olana hassasiyet, fazlasıyla gösterilen alçak gönüllülük, eleştiriye aşırı hassasiyet, aşırı kaygılı olma, utangaçlık, sürekli stresli olma ve kişinin kendi yetersizlik ve savunmacılığına dair kaygısı ile ilişkilendirmektedir. Bu faktörün en belirgin güçlükleri anksiyete, kötümserlik, tatmin olamama ve travmalara karşı savunmasızlıktır. Özgüvenini geliştirmek ve yönetmek için başkalarının dış geribildirimine güvenmek zorundadır. Kırılğanlık narsisizmin örtük (covert) tarafı olarak tanımlanmaktadır. (Akhtar ve Thomson, 1982; Wink, 1991; Rose, 2002; Dickinson ve Pincus, 2003). Diğer yandan büyüklenmeci- teşhircilik faktörü ise dışa dönüklük, özgüven, hak görme, küstahlık, manipülatif olma, bağımsızlık ve agresiflik ile ilişkilidir (Akhtar ve Thomson, 1982; Wink, 1991). Bu faktör ise narsisizmin açık (overt) tarafını oluşturmaktadır. Bu faktördeki özellikler ise; aşırı güven, agresif olma ve diğerlerinin hayranlığına duyulan aşırı ihtiyaçtır. Birbirlerinden ayrılan bu iki yönün ortak noktası ise ayrıcalıklı olma ve büyüklenmeci hayaller kurmalarıdır. Bireyin sadece narsistik olup olmadığından ziyade bu iki yönden hangisine ait olduğu da önemli bir ayrımdır (Kardaş, 2017).

Aşırı narsistler, görkemli bir benlik hissi yaşama eğilimindedir ve başkalarının ihtiyaçlarına göreceli olarak aşırı olsalar bile, başkalarının dikkatini sürekli kendilerinde olmalarını istemektedir. Öte yandan, gizli narsistler, başkaları tarafından yapılan olumsuz değerlendirmelere karşı aşırı duyarlı ve genellikle memnuniyetsizdir. Baeck ve Hyun (2008) tarafından yapılan

araştırmada büyüklenmeci narsistlere kıyasla, kırılğan narsistlerin öfke ve düşmanlıklarını bastırma konusunda daha fazla eğilime sahip olduğu bulunmuştur (Akt. Ra, 2003).

Ronningstam (2010) büyüklenmeci narsistik bireylerin benliklerinin fazlasıyla üstün ve eşsiz oldukları şeklinde algılarını devam ettirebilmek ve diğerlerinin beğeni ve hayranlığını kazanabilmek için saldırgan ve antisosyal davranışlarda bulunabileceklerini ifade etmiştir. Kırılğan narsistik kişilik özellikleri taşıyan bireylerin de benliğe dönük büyüklenmeci hayallerinin olabildiği, bu düşüncelere dair utanç içerisinde olabilecekleri ve diğerleri tarafından reddedilme ya da dışlanma kaygısıyla sosyal ilişkilerden uzaklaşma davranışları gösterebilmektedir (Dickinson ve Pincus, 2003). Czarna vd. (2014) tarafından yürütülen bir çalışmada büyüklenmeci narsistik özellikler taşıyan kişilerin yaşlıları tarafından sevilmedikleri, kırılğan narsisizme sahip kişilerin ise sevilmemekten öte tercih edilmedikleri bulgusuna erişilmiştir (Akt. Eldoğan, 2016).

2.5. NARSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

Narsisizm birbirinden farklı boyutları olan bir kişilik özelliği olarak kabul görmektedir. Miller ve Campbell (2010) tarafından patolojik narsisizm, bir süreklilik olarak görülürken narsistik kişilik özelliklerinin farklı boyutları ve farklı görünüşleri olabileceği savunulmaktadır. Narsistik kişilik özellikleri ile ilgili araştırmalar klinik olmayan gruplarda ve klinik görüşmeler yerine öz bildirime dayalı ölçeklerle araştırılmaktadır (Üzümcü, 2016).

Narsist kişiler, kendilerine karşı aşırı özgüven sahibidirler ve toplumsal statü, güzel görünüm, zekâ ve yaratıcılıkta başkalarından daha iyi olduklarına inanmaktadırlar. Özsaygısı yüksek ancak narsist olmayan kişiler ilişkilere değer verirken, narsist kişi şişirilmiş benlik bilinci ile başkalarıyla derin, ilgili ve sevgi dolu ilişkiler kuramamaktadır (Twenge ve Campbell, 2010). Her türlü ilişkiyi, her türlü insanı, ellerindeki her türlü gücü kendi çıkarları için kullanabilmektedir (Battal, 2013).

Narsistler, patolojik olarak aşırı abartılmış benlik değeriyle sürekli beğenilme ihtiyacında olan ve doyumsuzluk yaşayan, kendilerine aşırı hayranlık duyankişilerdir. Başka kişiler ile empati kurmaktan yoksun ve özsaygılarını korumak için başkalarını yönlendirme eğilimi fazla narsistik kişiler, “önemli ve özel” olduklarına dair inancıyla ilişkilerinde hep alıcı ve sömürücü bir tutum sergilemektedir (Güleç, 2006). Narsistik kişilerin idealleştirme, başkalarını değersizleştirme ve kusursuz olma gibi özellikleri onların bir nevi geliştirdikleri birer savunma mekanizmaları olarak değerlendirilmektedir (İnan, 2015).

Narsistlerin hakaretlere ve olumsuz geri bildirimlere diğerlerinden daha agresif tepki verdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca günlük etkileşimlerinde daha fazla sayıda kişilerarası geçiş olduğu da bildirilmektedir (McCullough, Emmons, Kilpatrick ve Mooney, 2003; Akt. Ra, 2003).

2.6. NARSİSİZMİN BOYUTLARI

Campbell ve Foster (2007) narsistlerin, toplumdan ziyade aşırı derecede kendinden sorumlu ve yüksek kişisel ilgi, kendine saygı ve hak kazanma eğilimi gösterdiklerini ifade etmektedir. Kendine olan bu yüksek değer empati azlığına, başkalarına daha az ilgiye ve başkalarını kontrol etme, hükmetme, manipüle etme girişimlerine yol açabilmektedir. Pek çok araştırmacı tek boyutta narsisizme eğilimi ölçerken (Rozenbalt, 2002; Kernberg, 2012; Krizan ve Johar, 2012), son araştırmalar narsisizmin çok yönlü bir yapı olduğunu ve onu tek boyutlu bir özellik olarak görmekten ziyade boyutlarıyla en iyi şekilde anlaşılabilceğini öne sürmektedir (Hennessy, 2016).

Ackerman, Witt, Donnellan, Trzesniewski, Robins ve Kashy (2011) çalışmalarında liderlik/otorite, büyüklenmeci/teşhircilik ve hak iddia etme/sömürücülük faktörleri olmak üzere narsisizmi üç boyutuyla ele almıştır. Emmons (1984) narsisizmi dört boyutta sınıflamıştır: sömürücülük/hak iddia etme, liderlik/otorite, üstünlük/büyüklenmecilik ve kendine hayranlık/kendine ilgililik. Raskin ve Terry (1988) söz konusu faktörlerin birden fazla kavramı ifade ettiği savıyla yedi boyutlu (otorite, teşhircilik, sömürücülük, hak iddia etme, kendine

yeterlilik, üstünlük, kendini beğenme) yeni bir yapı ortaya koymuşlardır (Akt. Bolelli, 2018). Bu yapıdaki boyutlar şu şekilde açıklanmıştır:

*Otorite:*Narsisizmde otorite bireyin hayatında güçlü bir lider olmasındaki temel etkenlerdir. Narsisist bir birey otorite aracılığıyla liderliğini ve insanlar üzerindeki baskınlığını ortaya çıkarabilmekte ve bu sayede başarılı olabilmektedir (Judge, LePine ve Rich, 2016). Otorite yönüyle gelişmiş insanlar başkalarını etkilemek için baskın bir önderliğe, özel ve öncelikli haklara sahip olduğunu düşünmektedirler. Aslında otorite şişirilmiş benliğin başkalarına bağımlı olmaya karşı oluşturduğu bir savunma mekanizmasıdır (Geçtan, 2018). Otoriterlik kişiyi her ne kadar sosyal, güçlü, birinci kişi olarak gösterse de insanlar üzerinde hâkimiyet kurma çabaları, gücünü ve bilgisini paylaşmama özellikleri, bencilliğin ön plana çıkması onları yıkıcı yapmaktadır. Otoriter insan kendisinden daha yüksek düzeydeki kişilerle karşılaştırıldığında az öfkelenirken, kendisinden daha düşük düzeydeki insanlarla karşılaştırıldığında fazlasıyla öfkelenmektedir (Bogart vd., 2004).

*Teşhircilik:*Narsizmde teşhirciliken ilgi düşkün, en gösterişli, dürtülerini kontrol edemeyen, kendisinden aşırı derecede emin olan kendisine yönelik hassasiyetinin aksine başkalarına karşı kaba ve saygısız olma durumunu temsil eder(Raskin ve Terry, 1988; Wonneberg, 2007). Bu boyut, Kernberg ve Kohut tarafından ortaya konan “dışa dönük narsisizm”e benzer niteliktedir. Teşhircilik; görkemlilik, gösterişlilik, kibirlilik, başkalarından ilgi ve takdir alma özellikleriyle açıklanmaktadır (Wonneberg, 2007).

Sömürücülük: Kişiler arası ilişkilerde sömürücülük istediğini elde etmek amacıyla şiddet, kandırma gibi yöntemlerle diğer insanları kullanma ve sömürme eğiliminde olan kişilik yapısıdır (Budak,2009).Narsist için insanlar potansiyel narsistik besinlere sahip ya da boş ve kıymetsiz olarak görünmektedir. Kişilerin narsistik bireyin hayatındaki işlevinarsist tarafından kullanılmak; ona özel, öncelikli, kıymetli ve ayrıcalıklı biri olduğunu hissettirmektir. Narsistik kişilerbeslendikleri kişileri idealleştirme, beklentisi olmadığı kişileri ise küçümseme ve yok sayma eğilimindedir (Kızıltan 2016).

Hak İddia Etme: Kişinin özel davranma, başarı ve daha fazla şey hak ettiğine dair duyduğu inançtır. Hak iddiası, narsisizmin başkalarına en çok zarar veren

boyutlarından biridir. Narsist dünyanın kendisine, kendisinin dünyaya katkılarında daha fazlasını borçlu olduğuna dair bir inanç içerisindedir (Twenge ve Campbell,2010).

Kendine Yeterlilik: İddialılık, bağımsızlık, özgüven ve başarıya duyulan gereksinim ile ilişkilendirilmektedir (Gülmez, 2009). Kendine yeterlilik boyutu narsisizmin ortaya çıkışı doğrudan ilgilidir. Çünkü bu kişilerin olumsuz duygu durumundan kurtulmak için kendine yeterlilikalt boyutunu geliştirdiği düşünülmektedir (Mazılı, 2018).

Üstünlük: Özgüven, bağımsızlık, iddialı olma ve başarıya duyulan gereksinimi yansıtmaktadır (Gülmez, 2009). Üstünlük boyutunun narsisizm için önemli olması narsist bireylerin kendi öz saygısını üstünlük olarak algılamasıdır. Üstünlük boyutu narsisizmin tehlike boyutlarından biridir. Çünkü Ronningstam (2005)'a göre normal narsisizmde suçluluk ve yalnızlık duyguları kontrol edilmeli, üstünlük ve gurur algısının da dengelenmesi gerekmektedir (Akt. Mazılı, 2018). Bu yüzden narsist bireylerin sağlıklı kişilerarası ilişkide bulunması üstünlük boyutunun kontrol altına alınması ile ilişkilidir.

Kendini Beğenme: Bu boyut, kişinin hayal ettiği pozitif imaj ile kendisini fiziksel olarak çekici algılaması ya da başkaları tarafından çekici algılanmasını açıklamaktadır. Narsist kişilerin yetersizlik ve aşağılık duygusuna karşı göstermiş olduğu kırılganlık ve hassasiyet ile benliğini koruma amacıyla doğan girişim mekanizması olarak tanımlanabilir (Mazılı, 2018).Narsist kişiler, dış görünüşlerini diğerlerinden önem ve ilgi görmenin bir yolu olarak kullanırlar (Twenge ve Campell, 2015). Hall (2005)'a göre; aşırı pozitif benlik algısı, kibir, narsisizm veya kendini beğenmişliğe dönüşebilmekte ve bu durumda uyumsuz ve saldırgan bir hal ile ortaya çıkabilmektedir (Akt.Gülmez, 2009: 28).

2.7. NARSİZİZMLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.7.1. Narsisizmle İlgili Yurtdışında Yapılmış Araştırmalar

Narsisizm ile affedicilik arasındaki teorik negatif korelasyona rağmen, bilimsel araştırmalar karışık sonuçlar vermiştir. Bazı çalışmalar narsistlerin diğerlerini affetmekte zorlandığı fikrini desteklemektedir. Bazı araştırmalar ise ilişki olmadığını göstermektedir (Fatfouta vd. 2017: 166). Fatfouta ve arkadaşları araştırmasında narsisizmi üç boyutta ele almıştır: antagonistik (antagonistic) narsisizm, ajan (agentic) narsisizm ve komünal (communal) narsisizm. Araştırmadakendini savunma yoluyla sosyal başarısızlıktan kaçınmak için kendi kendini koruyucu bir eğilimle üstünlük çabası gösteren, başkalarını küçümseyen ve agresif kişilerarası davranışlarda bulunan antagonistik narsisizmin affetmeyle olumsuz yönde korelasyona sahip olduğu bulunmuştur (Fatfouta vd., 2017: 169).

Narsisizm ve affetmezlik arasındaki ilişkiye aracılık eden temel mekanizmalar büyük ölçüde keşfedilmemiştir. Fatfouta ve arkadaşları (2015) üç sosyo-bilişsel değişkenin -öfke, ruminasyon ve empati- affetmemede etkili olduğunu savunmuştur. Öfke, ruminasyon ve azalmış empati affetme eksikliğini öngörmede aracı değişkenler olarak ele alınmıştır. 1040 kişilik örnekleme yapılan araştırma sonucunda narsisizmin hayranlık ve rekabet boyutlarının affetmemedeki intikam ve kaçınma konularındaki katkısı bulunmuştur. Hayranlık yüksek empati düzeyi aracılığıyla intikam ve kaçınma ile olumsuz ilişkiye sahipken; rekabet daha fazla öfke ve ruminasyon ve daha az empati düzeyi aracılığıyla intikam ve kaçınma ile olumlu yönde ilişkiye sahiptir (Fatfouta vd., 2015).

Narsisizm, kişilerarası ilişkilerde işlev bozukluğu ile ilişkilidir. Lamkin ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan çalışmada, narsisizmin ilişki işlevine etkilerini araştırmak için genç yetişkin çiftler arasında (N = 54 çift) tarafsız bir tartışma yaratmış ve iletişim davranışları (düşmanlık, öfke ve olumlu etki) gözlemciler tarafından kodlanmıştır. Sonuç olarak daha yüksek narsisizm seviyesine sahip kadınların, erkek partnerlerinde olduğu gibi, daha yüksek düzeyde düşmanlık gösterdiğini ortaya konmuştur. Erkekler ayrıca, eşlerinin daha yüksek narsisizm

seviyesine sahip olması durumunda daha fazla öfke göstermiştir. Narsisizm, analizlerin hiçbirinde gözlenen olumlu etki ile ilişkili bulunmamıştır.

Eaton vd (2006) tarafından yapılan araştırmada narsisizm, kaçınma ve intikam motivasyonları ile pozitif ilişkili bulunmuştur. Büyüklenmeci narsist kişilik özellikleri düşünüldüğünde daha dürtüsel ve agresif tepkiler verdiklerinden dolayı intikam motivasyonları yüksektir.

Narsisizm çalışmalarının çoğunda araştırmacılar açık narsisizm ve affedicilik üzerine odaklanmıştır ve sadece birkaç araştırmacı gizli narsisizm üzerine odaklanmıştır. Ayrıca alan yazındaki çalışmalara bakıldığında büyüklenmeci narsisizm ve affedicilik arasındaki sonuçlarda tutarsızlık mevcuttur. Bazı araştırmalarda zayıf ve negatif ilişki bulunurken bazı araştırmalarda ilişki saptanmamıştır (Brown, 2004; Eaton vd.,2004; Exline vd., 2004; Akt. Ra vd., 2013).

2.7.2. Narsisizmle İlgili Türkiye’de Yapılmış Araştırmalar

Narsisizmin özellikleri her ne kadar klinik gözlemlere dayandırılrsa da literatüre bakıldığında bu özelliklerin bir kişilik değişkeni olarak tanımlanması için yapılan çalışmalar son 20-30 yıldır oldukça artmıştır ve kabul görmektedir. Bu da narsisizmi sadece patolojik bir durum olmaktan çıkarmış ve kişilik özelliği olarak da tanımlamıştır (Aydın ve Akgün, 2014).

Çakmak (2018) üniversite öğrencileri örneklemiyle yaptığı çalışmada online benlik sunumunun narsisizmle ilişki olduğu bulgusuna erişmiştir. Sosyal medyanın narsist kişilerin oluşmasına neden olduğu ve toplumun yapısını ve kişilik yapılanmalarını değiştirdiği sonucuna erişmiştir. Teknoloji ve internet kullanımının artması toplumumuzdaki narsist kişilikleri de çoğaltmaktadır.

Büyüklenmeci ve kırılgan narsisizm ile algılanan ebeveyn tutumları arasındaki ilişki, algılanan ebeveyn tutumları ve savunma mekanizmalarının narsisizmin alt boyutları üzerindeki yordayıcı rollerini incelemek ve algılanan ebeveyn tutumları ile narsistik kişilik özellikleri arasında savunma mekanizmalarının aracı rolünü test etmek amacıyla 18-65 yaş aralığında 508 katılımcının dahil olduğu bir araştırma yapılmıştır. Bulgularda algılanan ebeveyn tutumlarından babanın reddediciliği ve annenin duygusal sıcaklığının büyüklenmeci narsisizm puanlarını

yordadığı görülmüştür. Kırılgan narsisizm puanlarının ise babanın algılanan reddediciliği, annenin algılanan aşırı koruyuculuğu, bölme savunması ve tüm savunma biçimleri tarafından yordandığı tespit edilmiştir (İmamoğlu, 2018).

Aslan, Mert ve Yıldız (2016)'ın narsistik kişilik ile affedicilik arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla 450 üniversite öğrencisinden oluşan araştırma grubuyla yaptığı çalışma sonucunda erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla narsistik özelliklere sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Genel affetme arttıkça narsistik hak iddia etme ve narsistik kişilik özellikleri arttıkça da durumu affedebilme anlamlı bir şekilde azalmaktadır. Genel affedicilik ile narsistik kişilik arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Narsistik kişilik özelliklerinin gelişiminde erken dönem yaşantılar ve ebeveyn figürleriyle kurulan ilişkiler kritik önem taşımaktadır. Çocuğuna sınır koymayan, şımartan, başkalarının duygularını dikkate almadan istediği gibi davranmasına izin veren, koşullu sevgi ve onaylama gösteren ebeveynler narsistik kişilerin çocukluk öykülerinde rol oynamaktadır (Üzümcü, 2016). Üzümcü (2016) kırılgan narsisizm ve büyüklenmeci narsisizmin algılanan ebeveynlik biçimiyle ilişkili olduğunu destekleyici bulgulara erişmiştir. Yapılan çalışmada ebeveynlik ilişkilerin algılanan kuralcı, küçümseyici ve kötümser ebeveynlik ile kırılgan narsistik kişilik özellikleri arasında ilişki bulunurken; büyüklenmeci narsistik kişilik özelliklerinin aşırı izin verici/sınırsız anne tutumu ile; babaya ilişkin ise algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik ile anlamlı ilişkiler gösterdiği görülmüştür.

Oğuz (2016)'un üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada Facebook'da geçirilen zaman ile narsistik kişilik arasında, Facebook'da takipleşilen arkadaş sayısı ve narsistik kişilik arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Yaş ortalaması 25 olan ve yaşı 20 ile 38 arasında değişen 223 genç yetişkinle yapılan değer tercihlerinin narsistik kişiliği ne düzeyde yordadığını bulmayı amaçlayan araştırma sonucuna göre güç, başarı, hazcılık, özdenetim alt boyutları ile narsisizm arasında olumlu; yardımseverlik ve güvenlik ise narsisizm üzerinde olumsuz yönde anlamlı etkiye sahip değer boyutları olduğu tespit edilmiştir (Güngör, Ekşi ve Arıcak, 2012).

Kiraz (2011) öğretmen adayı üniversite öğrencilerinin örneklem aldığı araştırmasında empatiyi yordayabilen değişkenlerin sadece narsisizmin “hak iddia etme” ve “sömürücülük” alt boyutları olduğunu bulmuştur.

2.8. BAĞLANMA KAVRAMI

Bağlanma davranışı başka bir bireyde yakınlık arama ve sürdürme olarak tanımlanmaktadır (Bowlby, 2012). Bowlby (2012) bağlanma kavramını bakıcıya dönük yakınlığın sürdürülmesine yarayan içgüdüsel bir süreç veya bireylerin kendileri açısından mühim buldukları insanlara karşı geliştirmekte oldukları kuvvetli duygusal bağlar şeklinde ifade etmektedir.

Bebek doğduktan sonra bağlanma davranışını herhangi birine yönlendirebilirken, altı aydan itibaren kendi seçimiyle tek bir kişiye yoğun olarak yönlendirmektedir. Birincil bağlanma figürü adı verilen bu kişi genellikle çocuğun bakımını üstlenen anne olmaktadır (Hazan ve Shaver, 1987). Ainsworth (1997) ise bağlanma kavramını bakıcı ve çocuk arasında gelişmekte olan, çocukların bakıcıyı aramaları ve yakınlık arayışlarıyla kendini göstermekte olan, özellikle stres halinde daha belirgin hale gelen, devamlılığı bulunan ve dayanıklı bir duygusal bağ biçiminde ifade etmektedir. Bir çocuğun anne figüründen ayrılma ya da onu kaybetme tepkisinin anlamı, onu bu figüre bağlayan ilişkinin anlamında yatmaktadır (Bowlby, 2012). Bağlanma Bowlby (1969, 1973)'e göre insanların sadece çocukluk döneminde bakımını gerçekleştiren kişiyle değil, diğer insanlarla hayatının her döneminde yakın ilişkilerinde duygu, düşünce ve davranışlarında belirleyici rol oynayan bir olgudur (Selçuk vd, 2005; Kesebir vd, 2011). Başlangıçta ebeveyn-bebek ilişkileri bağlamında tartışılan bu kavram son 25 yılda yapılan araştırmalar sonucunda yetişkinlerin romantik partnerleri arasında, arkadaşlar arasında ve hatta bu bağların bir inanan ve Tanrı arasında var olduğunu göstermiştir (Gassin ve Lengel, 2011). Yapılan birçok çalışma, çocukluk dönemindeki bağlanma kalitesinin sonraki yıllardaki yetişkin ilişkilerinin kalitesi üzerinde etkili olduğunu göstermektedir (Banse, 2004). Bu kısımda insanların başkalarıyla güçlü duygusal bağlar kurma eğiliminin nedenlerini açıklayan Bowlby'nin Bağlanma Kuramı'na değinilecektir:

2.9. BAĞLANMA KURAMI

Bağlanma kuramı psikanaliz, etioloji, psiko-sosyobioloji ve modern bilişsel gelişim kuramları gibi farklı alanların birbirleriyle etkileşimiyle oluşturulmuş bir kuramdır. 1950'li yıllarda Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından İngiliz psikanalist John Bowlby'den ailelerinden ayrılan çocukların yaşadıkları ciddi sıkıntıların ve ruhsal sorunların anlaşılabilmesi için bir bildiri hazırlanması istenmiştir. Dünya Sağlık Örgütü Raporu (Bowlby, 1951) özellikle yaşamın ilk üç yılında anne eksikliğinin çocukların fiziksel ve ruhsal hastalık ihtimalini arttırdığını ve risk faktörü olduğunugöstermiştir. Erken anne yoksunluğunun niçin böyle kötü sonuçları olduğunu açıklamakta eksik kalan rapor sonucunda psikanalitik yaklaşımla eğitilen Bowlby etnolojiye ve farklı disiplinlere yönelerek bu eksikliği tamamlamaya çalışmış ve Bağlanma Kuramı'nın temellerini ortaya atarak 1958 yılında ilk kez bağlanma kavramını kullanmıştır (Hazan ve Shaver, 1998). Bağlanma kuramı, kişinin değer verdiği diğerkişilerlekuvvetli duygusal bağlar kurma eğiliminin sebeplerini açıklayan ve çocuk ile bakım veren kişi arasındaki bağın, çocuğun güvenlik ihtiyacı ve psikolojik gelişiminde önemini açıklayan nesne ilişkileri ve psikodinamik yaklaşımlar üzerine temellenmiş kişilik gelişim kuramıdır (Bretherton, 1992).

Bowlby bakımevlerinde veya hastanelerde gözlemler yapmıştır ve bu gözlemlerin sonucunda çocukların ayrılık sonucu verdikleri tepkilerin ortak yönleri ve benzerlikleri dikkatini çekmiştir. Çocuklar ayrılık sonrasında ağlama, araştırma, başkalarının sakinleştirme çabalarına direnç göstermeyle protesto sergilemekteydi. Bu protestoyu keder taşıyan umutsuzluk takip etmekteydi ve en son da duygusal kopma yaşandığını gözlemlemiştir. Çocukların verdikleri bu duygusal tepkiler tahmin edilebilirken sırası da değişmemekteydi. Bu gözlemlerde Bowlby'nin fark ettiği bir diğer şey ise çocukların ebeveynlerinden ayrıldıkları kısa sürelerdebile devam eden uzun süreli etkilerinin olmasıdır (Hazan ve Shaver, 1994). Bowlby'nin bağlanma kuramı bağlanmayı bebeklik ve çocukluk dönemi üzerine yoğunlaşarak ve bu dönemlere temellendirerek ele almaktadır. Bowlby (2014), çocukların anne-babalarıyla yakınlık kurma ihtiyacındaolduğunu ve çocukların güvenlik ihtiyacının giderilmesinde bakım veren kişi ile kurulan ve sürdürülen ilişkinin temel bir önem teşkil ettiğini ifade etmiştir.

Bağlanma kuramına göre bebekler hayatlarını devam ettirebilmeleri için yetişkinlere ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaç, bebeğin doğuştan getirdiği bağlanma eğilimi ile karşılanmaktadır. Bağlanma eğilimi, bebeğin yaşama tutunmasına sağlayıp dış dünya ile ilişkisine imkân sağlamaktadır. Bebeğin dışdünya ile ilişkisi güvenli bağlanmayla olasıdır. Güvensiz bağlanma ilişkisi kurulduğunda, birey doyurucu ilişki kurmada zorlanabilir ve kendini desteklemesi ve gelişimi bozulabilir (Kobak ve Sceery, 1988).

2.9.1. İçsel Çalışan Modeller

Bağlanma kuramındaki temel kavram içsel çalışan modellerdir. Her birey yaşanan olayları ve durumları algılayış tarzına göre geleceğe yönelik yordamlarda bulunarak ve bu çıkarımlarla plan yaparak dünyaya ve kendisinin dünyadaki yerine dair içsel çalışan modeller ya da temsil modelleri oluşturmaktadır. İçsel çalışan modeller bireyin anılarını, algılarını ve diğerleri ile önemli ilişkilerinde beklentilerini içeren bilişsel ve duyuşsal bir yapıdır. Bowlby'e göre, bu içsel çalışan modeller, ilgi ve sevgiye layık olduğu (kendilik modeli), diğerleri hakkındaki beklentileri (başkaları modeli) ve bu ikisi arasındaki ilişkiyi içermektedir (Besser ve Priel, 2009). Kişinin dünyaya dair oluşturduğu içsel çalışan modellerdeki temel özellik bağlanma figürlerini nerede bulacağına ve bu figürlerin kendisine nasıl yanıt vereceğine ilişkin tasarımıdır. Kişinin ihtiyacı olduğu anda başvurabileceği bağlanma figürünün ulaşılabilir ve duyarlı olmasına ilişkin öngörülerini birbiriyle ilişkili olan bu yapılara dayanmaktadır (Bowlby, 2014: 255).

Bağlanma figürünün duyarlı olmasına duyulan güven Bowlby (2014)'e göre en az iki değişkene bağlıdır: a) bağlanma figürünün genellikle yardım çağrısına yanıt veren koruyucu bir insan olarak düşünülüp düşünülmemesi, b) kişinin kendilik algısına, kendini herhangi birinin özellikle de bağlanma figürünün yardım etmek üzere yanıt vereceği türden biri olarak değerlendirip değerlendirmemesine bağlıdır. Bu iki değişken bağımsız gibi görünseler de pratikte birbirini etkilemektedir. Dolayısıyla istenmeyen bir çocuk, ebeveyninin kendisini istemediğini hissetmekle birlikte kimsenin kendisini istemeyeceği bir kişi olduğuna da inanırken; ebeveyni tarafından sevilen bir çocuk bu sevgiyi hissetmekle beraber herkesin de kendisini sevebilir bir insan olarak göreceğinden emindir. Kısaca bebek bağlanma figüründen yeterli desteği gördüğünde olumlu bilişsel temsiller, görmediğinde ise

olumsuz bilişsel temsiller kodlanmaktadır (Berk, 2013). Bu sebeple Hazan ve Shaver (1987)'a göre bebeğin ayrılık sonrası tepkilerini ve gelecekte bağlanma stillerini bu içsel çalışan modeller belirlemektedir. Çocuklar büyüdükçe, bu modeller sadece duygularını, bilişlerini ve davranışlarını yönlendirmekle kalmaz, aynı zamanda arkadaşlık ve romantik ilişkiler gibi diğer yakın ilişkilerle ilgili beklentilerini de etkilemektedir (Jinyao vd., 2012).

Genel algıya göre kişinin bağlanma figürleri ve kendisi için birbirinden ayrı, tek modeller kullanacağı düşünülmesine rağmen tek bir bağlanma figürüne ilişkin çoklu modeller kullanılabilir. Bu modeller kökenleri, etkileri ve kişinin farkındalık derecesi bakımından farklılıklar göstermektedir. İçsel çalışan modelin kişinin davranışlarının üzerinde büyük bir etkiye sahip olan yaşamının ilk yıllarında geliştirdiği ve büyük ölçüde ilkel çizgilerle kurulduğu görülür. Kişi bu modeli fark edemeyebilir veya sonradan gelişmiş, henüz tamamlanmamış ya da kişinin daha fazla farkında olduğu ve yanlışlıkla daha baskın zannettiği başka bir model de devrede olabilir. Çoklu model hipotezleri oldukça etkilidir ancak görece ya da tamamen bilinçdışıdır ve Freud'un dinamik bilinçdışı terimiyle aynı özelliklere sahiptir (Bowlby, 2014).

2.10. YETİŞKİNLİKTE BAĞLANMA

Öncelerde bebek ve çocukluk dönemlerinde bağlanmanın önemini vurgulayan araştırmacılar daha sonra bağlanmanın beşikten mezara kadar olan bir süreç olduğunu savunmuştur. Bakıcı ile kurulan bağlanma ilişkisinin yaşam boyunca etkili olarak yetişkinlik döneminde de bir öneme sahip olduğunu vurgulayarak çalışmalarını yetişkinlikte ve hatta yaşlılıkta bağlanmaya yoğunlaştırmıştır. Yetişkinlikteki romantik ilişkilerdeki bağlanma stilleri ile bebeklik ve çocuklukta ebeveyn ile kurulan bağlanma stilleri farklılaşmaktadır (Bartholomew, 1990). Bunun sebebi Shaver, Hazan ve Bradshaw (1988)'e göre yetişkinlikteki romantik sevginin bağlanma, bakım ve cinsel birleşme sistemlerini birlikte içermesidir (Akt.Sümer ve Göngör, 1999). Yetişkinlere yönelik bağlanma kavramı iki boyutta tanımlanmaktadır: kaygı ve kaçınma. Kaygı, bir kişinin ilişkilerin zarar verici olabileceği yönündeki beklentisini reddetme ve/veya vazgeçme konusundaki

endişelerini ifade ederken; kaçınma, bir insanın ilişkilerde duygusal mesafeyi sürdürme eğilimini açıklamaktadır. Bu iki boyutla dört bağlanma stili üretilmektedir: güvenli bağlanma (her iki boyutta da düşük), saplantılı bağlanma (yüksek kaygı, düşük kaçınma), kayıtsız bağlanma (düşük kaygı, yüksek kaçınma) ve korkulu bağlanma (yüksek kaygı, yüksek kaçınma) bağlanma (Gassin ve Lengel, 2011).

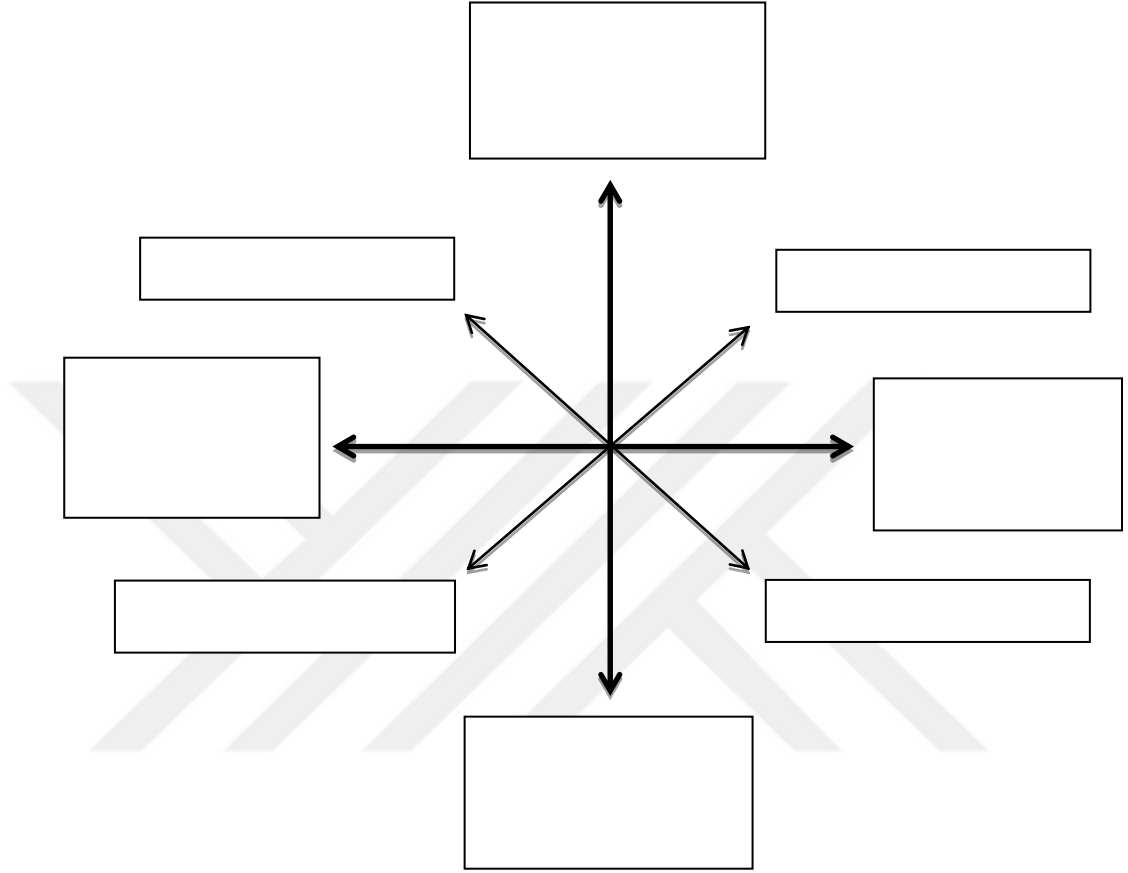
2.11. BAĞLANMA STİLLERİ

İlk defa Ainsworth (1963) tarafından belirtilen bağlanma stilleri ile Ainsworth laboratuvar ortamında annesinden ayrılan ve sonra annesiyle buluşturulan çocukların davranışlarını araştırmıştır (Akt. Oktay, 2016). Ainsworth (1978) ve arkadaşları Bowlby'nin bağlanma kuramından yola çıkarak yabancı ortam olarak adlandırılan yöntemle 12-18 aylık bebekler ve annelerinin davranışlarını incelemiştir. Bebeklerin annelerinden ayrıldıklarında ve sonrasında birlikte olduklarında gösterdikleri tepkileri gözlemek ve çocuk- anne arasında gelişen bağlanma stillerinin farklılıklar gösterip göstermediğini anlamak amacıyla inceleme yapmıştır ve bebeğin ayrılık sonrası annesine döndüğünde gösterdiği tepkileri gözlemleyerek üç farklı bağlanma stilinden birinin geliştiğini öne sürmüşlerdir: güvenli, kaygılı/kararsız ve kaçınan bağlanma stilleri.

Bowlby ve Ainsworth'ün çalışmaları ebeveynlerden özellikle anne/bakımveren ile çocuğun olumlu ve devamlılık arz eden fiziksel ve sosyal ilişkisine bağlı olarak gelişen güvenli bağlanmayı ve bu ilişkinin düzenli, devamlı ve yordanabilir olmadığı durumlarda oluşanın ise güvensiz bağlanma stilleri olduğunu ortaya koymuştur (Akt. Ayyıldız ve Elkin, 2016).

Hazan ve Shaver, Ainsworth'un belirttiği üçlü bağlanma modelini (güvenli, kaygılı/kararsız ve kaçınan bağlanma) derleyerek bu bağlanma stillerinin erişkinlik dönemine kadar uzanıp yetişkinlerin yakın ilişkilerinde de önceden sahip oldukları bağlanma stillerine göre hareket ettiklerini belirtmiştir. Bartholomew ve Harowitz, Bowlby'nin içsel çalışan modeller kavramından hareketle dördü bir bağlanma modeli oluşturmuştur: güvenli bağlanma stili (olumlu benlik ve başkaları modelleri), saplantılı bağlanma stili (olumlu başkaları ve olumsuz benlik), kayıtsız bağlanma stili (olumsuz başkaları ve olumlu benlik) ve korkulu bağlanma stili (olumsuz benlik ve

başkaları modeli) (Akt.Oktay, 2016). Güvenli bağlanma ile korkulu bağlanma stili zıt kutupken; saplantılı bağlanma stili ilede kayıtsız bağlanma stili birbirlerinin kavramsal karşıtıdır.

Şekil 1. Bartholomew ve Horowitz (1991) Dört Kategori Modeli'nde temel bağlanma boyutları ve kategorileri

2.11.1. Güvenli (Secure) Bağlanma Stili

Güvenli bağlanma ilişkisine sahip çocuklar streslidurumlar altında güvenlik duygusunu koruyabilmektedir. Güvenli bağlanma stilinin gelişmesi için de çocuğun süreklilik arz eden, tutarlı, hassas ve ulaşılabilir bir ebeveyne sahip olması gerekmektedir (Sümer ve Güngör, 1999). Güvenli bağlanan yetişkinler benliklerini değerli ve sevilebilir algılarlarken başkalarını da ulaşılabilir ve duyarlı olarak algılamaktadır. Güvenli bağlanan kişilerin benlik saygıları yüksektir, yakınlık ilişkiler kurmaktan rahatsız duymazlar ve otonomiye sahiptir. Geriye kalan üç bağlanma stiline sahip kişiler ise kendilik ve/veya başkaları ile ilgili olarak olumsuz bir içsel çalışan modele sahiptir ve her üçü de güvensiz bağlanma adı altında toplanmaktadır (Çalışır, 2009: 243).

Bağlanma stilleri ergenlikte psikopatolojiye yol açan faktörlerden biridir. Brown ve Wright'ın çalışmasında psikopatoloji gösteren ve psikopatoloji göstermeyen örneklem grubuyla araştırmalarında psikopatoloji göstermeyen grubun % 73,3'ü güvenli bağlanma stiline sahipken, psikopatoloji gösteren grubun sadece % 13,3'ünün güvenli bağlanma stiline sahip olduğu görülmektedir (Taşdelen Kızgın, 2018).

2.11.2. Saplantılı (Preoccupied) Bağlanma Stili

Saplantılı bağlanma, olumsuz benlik algısı ile olumlu başkaları algısının birleşimi olarak açıklanmaktadır (Sümer ve Güngör, 1999). Saplantılı bağlanma çocuğun bağlanma figürünün dikkatini çekebilmek için yüksek sesle ve ısrarla ağlamasının ya da olası ayrılık ve destek kaybına karşı aşırı duyarlı olmasının bağlanma figürü tarafından pekiştirilmesiyle oluşmaktadır. Bağlanma figürü daha çok kendi ihtiyaçları ve duygu durumları doğrultusunda kimi zaman duyarlı ve hassasken kimi zaman ilgisiz davranmaktadır. Bu kişilerin özerk girişimleri cezalandırılmıştır ve bundan dolayı kendilik regülasyon gelişmemiştir (Maraş, 2015). Yüksek derecede ait olma ve kendini güvende hissetme ihtiyacı olan saplantılı bağlanma stiline sahip bireyler, kısmen algılanan başarısızlıklar ve reddedilmeler nedeniyle kendilerini suçlama eğilimi girerek utanç duymaktadırlar (Chen vd., 2015). Ayrıca ait olma ve sevilme ihtiyaçlarını karşılayamamalarını kendi yetersizlik ve çaresizliklerine bağlamaktadırlar. Ayrılık ve yalnızlığa karşı Klein'in yansıtımlı özdeşim mekanizmasını -kendi özelliklerini karşısındakine yansıtarak kişiler arası sınırları bulanık hale getirme- kullanmaktadırlar. Bu kişilerin yakınlık kurmaya karşı aşırı istekli olmaları, süreklionay arayıcılığı, özgüven düşüklüğü ve endişeli olmalarından dolayı bağımlı kişilik özelliklerinin öne çıkabileceği belirtilmektedir (Maraş, 2015).

2.11.3. Kayıtsız/Kaçıman (Dismissing) Bağlanma Stili

Bağlanmadan kaçınmanın, son derece olumlu benlik beyanları ve açık ve büyüklenmeci narsisizm (Gabbard, 1998; Wink, 1991) ile ilişkilendirildiği varsayılırken bu bağlanma stilinde bağlanma sistemi devre dışı bırakılmıştır. Olumsuz başkaları ve olumlu benlik modelinin birleşimi olarak ifade edilebilir. Birey bağlanma figürünün reddiyle yüzleştiğinde olumlu benlik imajını devam

ettirebilmekiçin kendini diğerlerinden uzakta tutar ve kendine yetebilen bir kendilik modeli geliştirir. Byolece olumsuz duygulara karşı dayanıklı bir hale gelir ve kendisini korur, yakın ilişkilerden kaçınırlar. Bağımsızlığa önem verirler ve ilişkilerin kısmen önemsiz olduğunu savunurlar. Kaçınma, inkr ve kendini üstün görme davranışlarını sıklıkla kullanmaktadırlar(Bartolomew, 1990).

2.11.4. Korkulu/Kaygılı (Fearful) Bağlanma Stili

Korkulu bağlanma stili, olumsuz benlik ve olumsuz başkaları modeli olarak tanımlanabilir. Bu bağlanma stilinde korku egemendir. Kaygılı bağlanan bireyler, kendilerini sevgiyi hak etmeyen; başkalarını da güvenilmez olarak gördüklerinden ilişkilerinde başarısız olmaktadır (Sümer ve Gngr, 1999).

Kaygılı bağlanması yüksek olan bireylerin kendi kendini küçültme eğilimleri, patolojik narsisizm biçimleriyle ilişkilendirilen aşırı olumsuz öz değerlendirmelere neden olmaktadır. Kaygılı bağlanma kendi kendine odaklanmış dikkat ve kendi kendini gizlemeye bağlı örtük narsisizm ile karakterize edilmektedir (Besser ve Priel, 2009).

2.12. BAĞLANMA KURAMI'NA GÖRE NARSİSİZM

Narsistik bireylerin en temelde yetersizlik, utanç, zayıflık ve aşağlık duygularını taşıdıkları düşünülmektedir (Masterson, 2006). Dağılmaktan, zsaygı ve öz tutarlılıklarını kaybetmekten ve biri yerine hiçbiri durumuna düşmekten korkmaktadırlar. McWilliams (2010)'a göre eksiklikleri olduğuna inanıyorlarsa ve başkalarında bu özellikler varsa eleştirerek, onaylamayıp kmseyerek başkalarının sahip olduklarını da yıkmaya çalışmaktadırlar (İnan, 2015). Psikodinamik yaklaşımına göre çocukluk döneminde yaşanan korku, başarısızlık, ebeveyn yokluğu ya da rahatsızlıkları sonucu ihmal edilme, eleştirilme, alay edilme vb. sebepler sonucu narsisizmin gelişmesine neden olmaktadır (Güleç ve Köroğlu, 1998; Akt: Timuroğlu, 2005). Narsisistlerin ailelerinde çocuklarına gizli ya da açık Şekilde saldırganlık gösteren soğuk ebeveyn figürleri görülmektedir (Evren, 2005).

Pistole (1995)'ye göre bağlanma, kişilerarası ilişkiler ve temsilleri; narsisizm özsaygı ve ego örgütlenmesiyle farklı yapıları açıklasa da bu yapılarla giden bilişsel-

duygusal örüntü ve düzenlemelerinde benzer yanlar göstermektedir. Her iki kavram da hem sağlıklı hem de patolojik olarak gelişebilmektedir. Narsisizmi bağlanmadan ayrı ele almak bağlanma örüntüleriyle özsaygı ve meşru savunma arasındaki ilişkiyi görememeye neden olacaktır (İnan, 2015). Bağlanma ve narsisizm arasındaki göze çarpan bağ, bağlanma sürecinin ebeveynin çocuğu onaylamasıyla yakından bağlantılı olmasıdır; bu nedenle narsisizm bebeklikten gelen bağlanma ilişkilerine gömülüdür. Gelişimin ilerleyen dönemlerinde benlik saygısının düzenlenmesi, akran ilişkileri, romantik ilişkiler ve gruplar içinde tanınma ya da takdir ve onay görme gibi farklı alanlara taşınmaktadır (Bennett, 2006). Masterson (2006) ise narsisizme uygulanabilecek yetişkin bağlanma kategorilerinin temelde iki alt grubu olduğunu ifade etmiştir: kaçınmacı/kayıtsız ve ikircikli/endişeli (Masterson, 2006).

Erken çocukluk dönemlerinde yaşanan dengesiz, ilgisiz ve müdahaleci ebeveyn tutumlarına maruz kalmanın patolojik narsisizmin gelişmesinde önemli bir etken olduğu düşünülmektedir (Bennett, 2006). Ayrıca kaçınan ve kaygılı bağlanma stillerinin de kırılğan narsisizmi ödünlemek için geliştirilen savunma mekanizmaları olabileceği düşünülmektedir (İnan, 2015).

Kernberg'e (1975) göre narsisizmin temelinde yatan önemli faktörlerden biri, yüzeysel olarak ebeveyn davranışları sergileyen; ancak daha temelde ilgisiz, soğuk veya örtük şekilde saldırgan tutumlara sahip ebeveyn (genellikle anne) figürüdür (İmamoğlu, 2018).

2.13. BAĞLANMA İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.13.1. Bağlanma İle İlgili Yurtdışında Yapılmış Araştırmalar

Dwiwardani ve arkadaşları (2014) 245 katılımcıyla yürüttüğü araştırmada bağlanma stiline ve esnekliğin, alçakgönüllülük, şükran duyma ve affetme gibi çoğu zaman erdemli olan kişilik yapılarıyla ne ölçüde ilişkili olduğunu incelemiştir. Yapılan araştırma sonucunda bağlanma, affetmedeki varyansın % 12.1'sini öngörmüştür. Kaygılı ve kaçınan bağlanma stilleri, affetmenin negatif bir yordayıcısı olarak bulunmuştur.

Tirtashi ve arkadaşları (2013), 40 kişiden oluşan boşanma eğilimli kadın katılımcıyla affetme ve bağlanma stillerinin ilişkisini araştırdıkları çalışmada sonucunda güvenli bağlanma stili ve affetme arasında anlamlı düzeyde olumlu yönde ilişki mevcuttur. Kaçınan bağlanma stili ve affetme arasında ise istatistiksel olarak anlamlı ve olumsuz yönde ilişki vardır. Sonuç olarak güvenli bağlanma stiline sahip kadınlar eşlerini daha kolay affederken; kaçınan bağlanma stiline sahip kadınlar eşlerini affetmemektedir.

Lawler-Row ve arkadaşları (2006) bağlanma stillerinin affetmeyle ilişkisini görüşme tekniğiyle kan basıncı ve kalp atış hızı, bağlanma tarzı, affetme, empati ve duygusal ifade ile birlikte değerlendirmiştir. Güvenli bağlanan bireyler, belirli bir suçu daha çok affedip daha yüksek düzeyde affetme özelliğine sahip görülmüş ve daha olumlu duygular ifade etmiştir. Güvenli bağlanan yetişkinlerde görüşme esnasında sistolik kan basıncı düşük ve daha yüksek kan basıncı iyileşmesi sergilemiştir. Lawler-Row ve arkadaşlarına göre bağlanma stilleri, affetmenin bağımsız bir yordayıcısıdır.

2.13.2. Bağlanma İle İlgili Türkiye’de Yapılmış Araştırmalar

Akbay (2015) tarafından ana-babaya bağlanma ile romantik yakınlık ve otantik benlik arasındaki ilişkilerde bağlanma stillerinin aracı rolünün incelenmesi amacıyla yapılan araştırmanın örneklemini 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim görmekte olan 1022 (711’ü kız ve 311’ü erkek) lisans öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmanın sonucunda; anneye bağlanmanın bağlanma stilleri üzerinde etkisi olmakla birlikte, babaya bağlanmanın bağlanma stilleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte, romantik yakınlık üzerinde babaya bağlanmanın ve kaygılı bağlanma stiline etkisi görülürken; otantik benlik üzerinde babaya bağlanma ve her iki bağlanma stiline de doğrudan etkisinin olduğu görülmektedir. Son olarak anneye bağlanma, romantik yakınlığa kaygılı bağlanma stili aracılığı ile etki ederken; otantik benliğe hem kaçınan hem de kaygılı bağlanma stilleri aracılığı ile etki ettiği bulunmuştur.

Şipit (2019) tarafından yetişkinlerin ilk bağlanma deneyimlerine göre yaşamlarının ileriki dönemlerinde duygularını ifade etme şekilleri ve empatik eğilim gösterebilme yetenekleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla bir araştırma

yapılmıştır. Örneklem ise İstanbul Gelişim Üniversitesi 2018- 2019 yılında eğitim öğretim gören 18-30 yaş arası 240 kişiden oluşmaktadır. Araştırmanın sonucunda katılımcıların duyguları ifade etme şekilleri arttıkça, korkulu ve kararsız bağlanma düzeyleri azalmaktadır. Örneklem grubunda anne ilgisine göre duyguları ifade etme puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Annesi aşırı ilgili olan yetişkinlerde duyguları ifade etme düzeyi en yüksektir. Anne ilgisine göre empatik eğilim puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Annesi aşırı ilgili olan yetişkinlerde kayıtsız bağlanma en yüksektir. Katılımcıların, ailede iletişim kurdukları kişiye göre duyguları ifade etme puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Her iki ebeveynle de iletişim kuran yetişkinlerde duyguları ifade etme düzeyi en yüksektir. Hiç biri ile iletişim kurmayan yetişkinlerde kayıtsız bağlanma stili en yüksek bulunmuştur.

Seyfi (2017) tarafından evli bireylerin aldatma eğilimi ve affetme düzeylerini bağlanma stillerine göre incelemek amacıyla Adana ilinde yaşayan 200 (103 kadın, 97 erkek) evli bireyle araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda kadın katılımcıların affetme düzeyi erkeklere kıyasla daha yüksektir. Affetme düzeyi, korkulu bağlanma ve saplantılı bağlanma yönünde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunurken kayıtsız bağlanma ile affetme seviyesi arasında olumsuz yönde bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca evli bireylerin evlilik biçimi, affetme düzeyi, aldatma eğilimi ve bağlanma stilleri arasında ilişki gözlenmemiştir.

Özdemir (2017) bir grup üniversite öğrencisinde bağlanma stilleri ile narsisizm arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkide reddedilme duyarlılığının aracı rolünü incelemek amacıyla araştırma yapmıştır. Araştırma, İstanbul'da üç farklı üniversiteden seçilen 452 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda bağlanma stilleri (Güvenli, Korkulu, Saplantılı, Kayıtsız) ile narsistik kişilik özellikleri (kırılgan ve grandiyöz) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Ayyıldız ve Elkin (2016)'in yaptığı araştırma sonucunda kişilerin bağlanma stillerinin, genel öfke düzeyleri, öfkeyi bastırma, dışa vurma ve kontrol etme ile ilişkili olduğunu ortaya konmuştur. Güvenli bağlanan üniversite öğrencilerinin sürekli öfke ve öfkeyi dışa vurma düzeylerinin anlamlı derecede düşük, öfkeyi kontrol etmedüzeylelerinin ise anlamlı derecede yüksek olduğunu göstermektedir. Kayıtsız ve saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerin sürekli öfke ve öfkeyi

bastırma düzeyleri anlamlı derecede yüksekken, kayıtsız bağlananların öfkeyi dışa vurma düzeyleri de yüksek bulunmuştur.

2.14. AFFETME KAVRAMI

Affetme kavramına günlük kullanımda sıklıkla karşılaştık da literatüre 1960'larda kazandırılmış kavramlardan biridir. Türk Dil Kurumu'na göre affetme; bağışlamak, hoşgörü ile karşılamak ve mazur görmek anlamlarına gelmektedir.

Literatürde en yaygın kullanılan tanım Enright'ın yaptığı tanımdır. Enright ve Fitzgibbons (2000) affetme kavramını, kişinin hata yaptığı düşünülen bireye karşı geliştirdiği, nefret, öfke ve intikam alma gibi duyguları fark edip, isteyerek bu olumsuz duygulardan vazgeçmesi olarak tanımlamaktadır. Bu öfke ve nefret gibi yıkıcı duyguların yerine şefkat, merhamet gibi olumlu duygular geliştirmeye çabalaması affetme olarak ele alınmaktadır. North (1987) ise affetmeyi bir kişinin hatalı davranışı sonucunda ortaya çıkan öfke, kızgınlık, nefret gibi duyguları bastırmadan kendi istekleriyle nefretten, kızgınlıktan ve öfkesinden vazgeçerek kişiye karşı pozitif duygular sergilemesi olarak tanımlamaktadır (Kaya ve Peker, 2016). Sells and Hargrave (1998) affetmenin başlıca bileşeninin olumlu ya da nötr duyguları geliştirmek için olumsuz duygulardan vazgeçmesi olduğunu vurgulamıştır (Bugay, 2010). Bu nedenle affetme, kızgınlık ve öfke gibi olumsuz tepkilerden vazgeçmek ve bir müdahaleye karşı şefkatli tepkiler geliştirerek pozitifliği artırmak anlamına gelmektedir (Enright et al., 1998; Fincham, 2000; McCullough et al., 1997; Akt. Bugay, 2010). Geniş tanımıyla affetme, bir ihlalin veya suçun yeniden çerçevelenip hatalı davranışla ilgili düşüncelerin, duyguların ve davranışların zayıflatılması veya dönüştürülmesi olarak tanımlanabilir (Thompson vd, 2005).

Affetmek sadece davranışsal bir durum değil, biliş, duygu ve davranışı ele alan çok yönlü bir süreçtir. Kişi biliş düzeyinde affetse dahi kişiye karşı olumsuz duyguları yaşamaya devam edebilmektedir. McCullough, Pargament ve Thoresen'a (2000) göre affetme, kişilerarası bağlamda yer alan suçlu kişiye karşı gelişen olumlu bir değişimdir. Yapılan tanıma göre kişi suçluyu affettiğinde, affeden kişi düşünce, duygu ve davranışsal bir değişim göstermektedir. Bu yönüyle affetme hem içsel hem de kişiler arası bir süreçtir (Engüner Tekinalp ve Terzi, 2012). Yalnızca düşünce

boyutunda gerçekleşen ve söylenen affetme sahte/eksik/riyakâr affedicilik (pseudoforgiveness) olarak tanımlanmaktadır. Cunningham (1985), sahte affeden kişi, affettiğini dile getirmesine rağmen tekrarlayan geçmişi hatırlatma, ceza yaptırımı uygulama ve suçlamayla güç kazanabilmektedir (Ayдын, 2017).

Affetme kişinin kendi sınırlarını aşan herhangi bir duruma maruz kalması gibi bir durumda iyilik halini sürdürebilmesi, parçalanmış anlam duygusunu onarması için oldukça ciddi bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır (Güloğlu vd, 2016).

Affetmek özgürleştiricidir. Acıyı ve nefreti dindirdiğinden dolayı ruhu canlandırıp daha mutlu hissetmeyi sağlamak ve düşünceleri aydınlatmaktadır. Affetme öğrenilebilen bir beceridir (Hallowell, 2004).

Öz bildirime dayalı ölçme araçlarının birçoğu bir kişinin diğer insanları affetme düzeyini ölçmektedir. Bu sebeple Thompson vd (2005) affetmenin çok boyutlu olarak ele alınmasının faydalı olacağını belirtmiştir. Bu amaçla yapılan araştırma sonucunda kendini affetmenin başkalarını affetmeye kıyasla öfke, depresyon ve kaygı ile daha güçlü pozitif bir ilişkisi bulunmuştur.

Enright ve the Human Development Study Group (1996), affetmenin birçok yönünün incelenmesi gerektiğini savunmuştur. Affetme, affedilme ve kendini affetme olarak üç çeşide ayırmış ve terapötik bağlamda affetmenin bu üçlüye göre göz önüne alınması gerektiğini önermiş; bu sınıflamayı affetme üçlüsü (*forgiveness triad*) olarak adlandırmıştır. Affetme başkasını, durumu ve kendini affetme olmak üzere üç şekilde de karşımıza çıkmaktadır (Thompson vd., 2005).

Affetmenin öfke ve kını serbest bırakmanın yanı sıra, acı olayların meydana gelmesinden sonra hasar görmüş ilişkilerin iyileştirilmesini teşvik ederek hem kişisel hem de kişilerarası yararlaraya sahip olduğu gösterilmiştir (McCullough, 2000; Park, 2003; Ysseldyk, Matheson ve Anisman, 2007; Akt. Ra vd, 2013). Kişilerarası ilişkide affetmek mağdurun kaçınma ve intikam motivasyonunu azaltıp yardımseverlik motivasyonunu arttırmaktadır (McCullough, 2000).

Yakın ilişkilerde problemlerin olması ve tartışma yaşanması ve çatışmalar normaldir. Olumsuz deneyimler yüzünden kişinin tutum ve duyguları da olumsuz etkilenme eğilimindedir. Affetme ise bu olumsuz deneyimlerle başa

çıkabilmeyi sürdürme ve yakın ilişkinin devamlılığını desteklemektedir (Gordon ve Baucom, 2003).

2.15. AFFETME SÜRECİ VE GELİŞİMİ

Affetme kavramı hakkındaki ilk bilimsel çalışma, Lewis Smedes tarafından 1984 senesinde “Forgive and Forget: Healing the Hurts We Don’t Deserve” adlı kitabın yayınlanmasıyla başlamıştır. Smedes bir ilahiyat uzmanıdır, ancak affetmenin bireyin ruh sağlığına yararlı olabileceği fikriyle bilimsel ve terapi temelli bir hareket başlatmıştır. Bu kitapla birlikte terapistler, depresyon, umutsuzluk, öfke ve travma gibi sorunlarda affetmenin etkisini araştırmaya ve açıklamaya başlamıştır (Worthington, 2005).

Affetme modelleri psikanalitik veya psikodinamik üzerine kuruludur. Lapsley’in modelinde affetmenin iki adımda olduğunu savunmuştur. İlk adım, çocuklukta gelişen iyi ve kötü davranış için katı sözleşmelerin iptalidir. Bu sözleşmeler, bilinçsiz, dil öncesi bir biçimde saklanmış olsalar da, yetişkinlikte kişilerarası ilişkilerin yönlendirilmesinde faydalarını değerlendirmek amacıyla incelenebilir. Affetmedeki ikinci adım, kişilerarası bağışlamaya benzer bir intrapsişik süreçtir. Çocukluk sözleşmeleri incelendiğinde, bireyler bu sözleşmelerin kendileri ve başkaları için normatif davranışlar belirlemesine izin verdikleri için genellikle utanç ve suçluluk hissederler. Yetişkin benlik, sözleşmelerin yerine getirilmesi için ısrar ettiğinden çocuk benliğini affetmelidir (McCullough ve Worthington, 1994).

Affetmeyi tartışırken uzlaşmanın affetme olmadığı unutulmamalıdır. Bireyi gerçekten affetmeden bir rakiple uzlaşmak mümkündür. Aynı şekilde, resmi olarak uzlaşmadan başka birini affetmek de mümkündür. Affedilme sürecinde birinin diğerine olumsuz duyguları vardır ve kişi bu durumla başa çıkmaya çalışmaktadır. Genellikle biri diğerinin ya da kendisinin algısını değiştirerek olumsuz duyguların üstesinden gelmektedir. Kendini affetme de başkasını affetme de süreç gerektiren bir durumdur. Her iki durumda da, affetmeyeözgürce karar verilir. (Tangney vd., 2015).

Affetme aşamalı bir süreçtir. Enright ve diğerleri (1991), insanların affetme sürecini açıklayabilmek için bir model geliştirmiştir. Bu modele göre kendini ve

başkasını affetme olarak affetme ikiye ayrılır. Her iki affetme sürecinde de müdahaleler affetmenin dört evresine göre gerçekleştirilmektedir. Bu evreler, her kişiye ve o kişinin karşılaşmış olduğu hataya göre değişebilmektedir (Enright ve Human Development Study Group, 1991). Affetmenin süreç modeli olarak adlandırılan bu müdahalenin evrelerini Enright ve Human Development Study Group (1991), Jacinto ve Edwards (2011), Bugay ve Demir (2012) ve Ergüner-Tekinalp ve Terzi (2012) aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

1. Keşfetme evresi: Bu evre genellikle, bireyin öfke, suçluluk, diğerini suçlama, kendi kendini suçlama, depresyon, kızgınlık, endişe, pişmanlık ve bundan kaynaklanan keder duygularını uyandıran olay veya olaylarla ilgili olarak aydınlandığı bir dönemden sonra gerçekleşmektedir. Kişi acı çektiğini ve adetsizlik duygusuna sahip olduğunu görmekte ve bu çektiği acının kendisini nasıl etkilediğini fark etmektedir.

2. Karar evresi: Kişi bu aşamada yaşadığı durum ve yapılan hata konusunda bir içgörü kazanır ve farkındalık geliştirmektedir. Hatayı kavramakta ve affetmenin nasıl bir fayda sağlayabileceğini anlamlandırmaya çalışmaktadır. Bu evre genel olarak bilişsel unsurların ağır bastığı evredir.

3. Çalışma evresi: Bu evrede birey yaptığı hatanın sorumluluğunu üstlendikten sonra farklı perspektiften kendisini yeniden anlamaya çalışır ve her kişinin hata yapabileceğini kabullenerek, kendine karşı daha olumlu bir bakış açısı geliştirmeye başlar. Verilen bu bilişsel karardan sonra birey kendine karşı daha olumlu duygusal dönüşümler yaşamaktadır.

4. Derinleşme evresi: Bu evre kendini affetme sürecinin son evresidir ve kişi çalışma evresinde kazanmış olduğu yeni bakış açısıyla öfke, suçluluk ve kızgınlık gibi kişiyi olumsuz etkileyebilecek duygulardan bilinçli olarak vazgeçmektedir. Telafi edici davranışlar olarak nitelendirilen af dileme, özür dileme gibi davranışlar için cesaretlendirilmektedir. Bu evrede birey suçlu kişiyi affedeceği için duygusal rahatlama sağlamaktadır. Bu son evrede birey yaşadığı bu olumsuz durumdan kişisel gelişimi için yararlı olabilecek yeni, olumlu amaçlar ve anlamlar çıkarmaktadır.

2.16. AFFETMENİN BOYUTLARI

2.16.1. Kendini Affetme

Sosyal bilimler literatüründe kendini affetme konusunda az sayıda tanım bulunabilir, ancak var olanların ortak yönü kişinin öz-sevgisini ve kendi yanlışlığı karşısında kendisine saygısını vurgulamaktadır. Horsbrugh (1974)'a göre kendini affetme, kişinin başkalarına zarar vermekten kaynaklanan kendisine duyduğu nefretten ve değersizlikten kurtulmasıdır. Birinin suçla ilgili uyarılardan kaçınmak ve kendine karşı iyi niyetli davranmak için motive edici hale geldiği bir motivasyonel değişiklikler bütünüdür(Hall ve Fincham, 2005). Affetmedeki bu motivasyonel değişiklik kişilerarası affetmede çoğu zaman koşulsuz olarak görülmesine rağmen, kendini affetmede kolayca şartlı ve süreksiz hale gelebilmektedir. Bunun anlamı, kendini affetmenin başkalarını affetmekten çok daha zor olduğu ve yokluğunun potansiyel olarak daha fazla rahatsız edici ve sağlığa zarar verici olabileceğidir (Macaskill, 2012). Kişilerarası affetme suçlu ile uzlaşma anlamına gelmezken kendini affetmede öz-uzlaşma gereklidir (Enright, 1996).Mills (1995) kişilerarası affetmenin kendini affetmeyi takip ettiğinde daha otantik ve anlamlı olduğunu savunmaktadır. Kendini affedemediğin sürece başkalarını affedemeyeceğine ilişkin görüş göz önüne alındığında, kendini affetme rolü içsel odaklı süreçlerin ötesindedir ve kişilerarası ilişkilerin alanına uzanmaktadır (Hall ve Fincham, 2005). Literatürde endişeye yatkın kaygılı bireylerin kendi kendilerini affetme daha çok zorlandıkları görülmektedir (Macaskill, 2012).

Kendini affetmedeilgi çekici olan kısmı, kendini affetme düzeyinin bireysel olmadaki utanç ve suçluluk eğilimi ile olan ilişkisidir. Her ne kadar birbiriyle aynı anlamda kullanılsa da utanç ve suçluluk birbirinden farklıdır. Utanç duyguları, “kötü bir insan” olduğuna dair inançtan beslenir; değersizlik ve güçsüzlük duygularını barındırmaktadır. Bunun aksine, suçluluk, “kötü bir insanım” yerine “kötü bir şey yaptığım” hissine özgü bir davranışa odaklanmayı içermektedir. Suçluluk duygusu, içerisinde pişmanlık duygusunu da içermektedir. Bu sebeple utanç duygusu yapıcı eylemler için motivasyon sağlamazken, suçluluk duygusu onarıcı eylemi motive etmektedir. Kendini affetmede utanç, sorumluluğu reddetme ve suçu dışlama eğilimi ile ilişkilendirildiğinden utangaç bireyler başkalarına irrasyonel olarak kızarlar. Bazen açıkça saldırgan ve yıkıcı davranışlarabaşvururlar. Bu nedenle, utanç yaşama

eğilimi, kendini affetme konusunda güçlüklerle ilişkili olabilmektedir. Bununla birlikte, utanmaya eğilimli bireylerin suçu savunmada reddetme, rasyonelleştirme ve dışsallaştırma eğilimi göz önüne alındığında, sözde affediciliğe yönelik bir eğilim içerisinde olduğu da düşünülebilir (Tangney vd., 2015). Kendini affetme, narsisizm ve ben merkezli olma ile pozitif bir ilişkiye sahipken, utanç gibi ahlaki duygularla olumsuz yönde ilişkili olduğuna dair bulgular mevcuttur (Hall ve Fincham, 2005).

2.16.2. Başkasını Affetme

Beck (1962), bireylerin kendilerini ve başkalarını yargıladıklarında sıklıkla çifte standart kullandıklarını, kendi algılanan başarısızlıklarını değerlendirmek için daha sert, daha katı kriterler kullandıklarını ve suçların aynı olduğu durumlarda bile başkalarının hatalarına karşı daha az sert yargılamalarda bulunarak daha anlayışlı ve sempatik davrandıklarını gözlemlemiştir. Ellis (1962) de klinik ve klinik olmayan gözlemleri sonucunda Beck'le benzer gözlemler yapmış ve hatta yaygınlığını gördüğünde bu konuya ilişkin bilişsel teknikler geliştirilmiştir (Beck, 1995; Ellis ve Harper, 1975; Akt. Macaskill, 2012). Bu durumun istisnası, kendilerini affetme olasılığı daha yüksek, ancak başkalarını affetme olasılığı daha düşük olan narsist bireylerdir (Strelan, 2007).

Affetmek kişilerarası ilişkileri ayarladığı gibi bireyin iyilik halini devam ettirmesini sağlayan olumlu bir etkiye sahiptir. Kişinin affederek gerçeği benimsediği, kendisini ve başkalarını önyargıya sahip olmadan kabullendiği ve sorun odaklıdan ziyade çözüm odaklı bir bakışa sahip olduğu söylenebilir (Sarı, 2014).

2.16.3. Durumu Affetme

Kişinin kontrolü dışında gerçekleşen hastalık, doğal afetler gibi olaylar kişiyi olumlu duygulardan uzaklaştırabilmek, olumsuz duygu, düşünce ve davranışlara sevk edebilmekte ve bu durum dakişide zarar verici olay niteliği taşıyabilmektedir. Bu gibi zarar verici durumlarda da duyguların olumlu duygulara dönüştürüp affetme beklenmektedir (Thompson vd., 2005). Hiç kimsenin suçlu olmadığı, sorumlusu belli olmayan olaylardan etkilenerak mağdur olan kişinin, mağduriyete neden olanı bilmeden, durumu affetmesi söz konusudur.

2.17. AFFETME İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR

2.17.1. Affetme İle İlgili Yurtdışında Yapılmış Araştırmalar

Sorumluluk-nedensellik yükleme (attribution), örtük ve açık narsisizm ve affetme arasındaki ilişkiye bakan Young Sun Ra vd. (2013) yalnızca gizli narsisizmin affetmeyle ilişkili olduğunu, açık narsisizm ile affetmek arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Strelan (2007) narsisizm, suçluluk, özsaygısı, uyumluluk ve başkalarını, kendini ve durumu affetme arasındaki ilişkileri incelemiştir (N = 176). Narsistik hak iddia etme başkalarını affetmeyle negatif ilişkiliyken, uyumluluk başkalarını affetmeyle pozitif ilişkili bulunmuştur. Narsisizm ve diğer kişilik değişkenleri, kendini affetme ve durumu affetmeyle ilişkili bulunmuştur. Uyumluluk değişkeninin, hak iddia etme ve başkasını affetme arasındaki ilişkiye aracılık ettiği; suçluluk ve özsaygının ise, narsisizm ile kendini affetme arasındaki ilişkiye aracılık ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Eaton vd (2006) benlik saygısı ve affetme eğilimi arasında pozitif ve anlamlı, narsisizm ile affetme arasında ise negatif zayıf ilişki bulunmuştur. Thompson vd (2005)'nin yaptığı araştırma sonucunda affetme, bilişsel esneklik ve psikolojik iyi oluş ile pozitif korelasyon göstermekteyken; ruminasyon, intikam ve düşmanlık ile negatif korelasyon göstermektedir.

Kachadourian, Fincham ve Davila (2004) romantik partnerler arasında affetme-bağlanma ilişkilerini değerlendirmiştir. Benlik modeli ve başkalarının modeli alt boyutlarına eriştikleri puanlar sonucunda yapılan analizler, benlik modelinin nispeten olumsuz olduğu durumlarda, başkaları modelinin affetmeyi öngörmediğini göstermiştir. Bu, bağlanma kaygısının affetmeyi öngörmede kayıtsız/kaçınan bağlanmadan daha temel olabileceğini göstermektedir. Olumlu bir benlik modeline sahip olanlar için, başkaları modeli, affetmeyle pozitif yönde ilişkili bulunmuştur.

2.17.2. Affetme İle İlgili Türkiye’de Yapılmış Araştırmalar

Aydemir ve Bayram (2016)’ın üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırma sonucuna göre kişinin kendisini affedebilmesinin kendini sevmesinde etkili olduğu, kendini sevmenin yalnızlık hissinde etkili olduğu ve yalnızlık hissinin de kendini affetmede etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırma örneklemini İstanbul’da 17-70 yaş arasında değişen katılımcılardan oluşan Ayten (2009)’in araştırmasında örneklem grubundan elde edilen bulgulara göre, affetme eğilimi ile cinsiyet, yaş, medeni durum ve sosyal çevre değişkenleri arasında istatistiki bakımdan anlamlı ilişki tespit edilememiştir. Ancak affetme eğilimi ile "gurur" arasında olumsuz, "alçakgönüllülük" arasında olumlu ilişki olduğu anlaşılmıştır.

Asıcı (2018)’nın Dokuz Eylül Üniversitesi’nde fakülte öğrencileriyle yaptığı araştırma bulgularına göre, üniversite öğrencilerinin affetme düzeyi ile duygusal zekâ özelliği arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ve pozitif yönde ilişki vardır. İyi oluş, öz-kontrol, duygusallık ve sosyallik düzeyi arttıkça affetme düzeyi de artmaktadır. İyi oluş ve öz kontrolün affetme düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı yordayıcıları olduğu görülmektedir. Duygusallık ve sosyallik ise affetmeyi yordamada önemli bir etkiye sahip değildir.

Üniversite öğrencilerinin mükemmeliyetçilik ve affetme düzeyleri arasındaki ilişkide duygusal zekânın aracı rolünün incelenmesi amacıyla Atatürk Üniversitesinde okuyan 622 lisans öğrencisiyle araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucuna göre affetme ile mükemmeliyetçilik arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki, affetme ile duygusal zekâ arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki, mükemmeliyetçilik ile duygusal zekâ arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Affetme ile mükemmeliyetçilik arasında duygusal zekânın kısmen aracı rolü olduğu sonucu ortaya çıkarılmıştır (Kaya ve Peker, 2016). Bu ve buna benzer diğer araştırmalara göre (Hodgson ve Wertheim, 2007; Van Dyke ve Elias, 2008; Mugrage, 2014) duygusal zeka, empati, kendinin ve başkalarının duygularını fark etme ve yönetme konusunda başarılı olan insanların affetme düzeylerinin yüksek olduğuna dair birbirini destekler nitelikte bulgular elde edilmiştir.

Seyfi (2017) tarafından yapılan, örnekleme Adana ilinde yaşayan 200 (103 kadın, 97 erkek) evli bireylerden oluşan araştırmada bireylerin aldatma eğilimi ve affetme düzeylerinin bağlanma stillerine göre incelenmek amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda kayıtsız bağlanma, güvenli bağlanma ve affetme düzeyi arasında ilişki anlamsızken; affetme düzeyi korkulu bağlanma ve saplantılı bağlanma yönünde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki söz konusudur.

BÖLÜM III

MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve veri analizine ilişkin bilgi verilecektir.

3.1 ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik özellikleri ile affetme eğilimleri arasındaki ilişkide, bağlanma biçimlerinin aracı etkisi incelenmiştir. Araştırmada betimsel ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. “İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıda değişken arasında meydana gelen değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir” (Karasar, 2009: 81).

3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evreni Gaziantep Üniversitesi’nde eğitim görmekte olan lisans öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu kapsamda araştırma evreni yaklaşık olarak 25000 kişiden oluşmaktadır. Araştırma evrenini %95 güven aralığında 379 öğrencinin temsil edebileceği hesaplanmış ve bu değer üzerinde bir katılımcı sayısına ulaşmak hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın örnekleme ise, 2017–2018 eğitim-öğretim yılında Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve İlahiyat Fakültesi’nde lisans eğitimine devam eden 293’ü kadın, 243’ü erkek toplam 536 öğrenciden

oluşmaktadır. Tablo 1'den de takip edilebileceği üzere, katılımcılar 18-29 yaş aralığında olup yaş ortalaması 21.78'dir. %36'sı ($n = 193$) eğitim fakültesinde, %29.9'u ($n = 160$) mühendislik fakültesinde, %24.8'i ($n = 133$) iktisadi ve idari bilimler fakültesinde, %9.3'ü ($n = 50$) ilahiyat fakültesinde eğitim görmektedir. 3. sınıfta okuyanlar %36.4 ($n = 195$), 4. sınıfta okuyanlar %22.4 ($n = 120$), 2. sınıfta okuyanlar %21.8 ($n = 117$), 1. sınıfta okuyanlar ise %19.4'tür ($n = 104$). Katılımcıların %50.6'sı ($n = 271$) üç ve daha fazla kardeşken %2.1'i ($n = 11$) kardeş sahibi olmayıp ailede tek çocuktur. Aile tipi olarak katılımcıların %77.4'ü ($n = 415$) çekirdek aileye, %17.4'ü ($n = 93$) geniş aileye, %1.5'i ($n = 8$) boşanmış aileye sahiptir ve %3.7'si ise ($n = 20$) ebeveyn kaybı yaşamıştır. Katılımcıların %65.9'u ($n = 353$) orta düzey aile gelirine sahiptir. Devam eden bir romantik ilişkiye sahip katılımcılar ise %29.9'dur ($n = 160$). Katılımcılara ait ayrıntılı sosyo-demografik bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgilere göre dağılımı

Değişkenler	N	%	Ortalama	SS	Aralık
Cinsiyet					
Kadın	293	54.7			
Erkek	243	45.3			
Yaş	536		21.78	1.86	18-29
Fakülte					
Eğitim Fakültesi	193	36			
Mühendislik Fakültesi	160	29.9			
İktisadi ve İda. Bil. Fakültesi	133	24.8			
İlahiyat Fakültesi	50	9.3			
Sınıf					
1. Sınıf	104	19.4			
2. Sınıf	117	21.8			
3. Sınıf	195	36.4			
4. Sınıf	120	22.4			
Kardeş Sayısı					
Yok	11	2.1			
1 Kardeş	107	20			
2 Kardeş	147	27.4			
3 ve Daha Fazla Kardeş	271	50.6			

Tablo 1. (devam/)

Değişkenler	N	%	Ortalama	SS	Aralık
Aile Tipi					
Çekirdek Aile	415	77.4			
Geniş Aile	93	17.4			
Boşanmış Aile	8	1.5			
Ölüm	20	3.7			
Aile Gelir Düzeyi					
Düşük	29	5.4			
Orta Altı	56	10.4			
Orta	353	65.9			
Orta Üstü	83	15.5			
Yüksek	15	2.8			
Romantik İlişki					
Var	160	29.9			
Yok	374	69.8			

3.3 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada katılımcılardan veri toplamak amacıyla Kişisel Bilgi Formu, Narsistik Kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Heartland Affetme Ölçeği ve Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu'nda üniversite lisans öğrencilerinin cinsiyet, yaş, fakülte ve sınıf düzeyi, kardeş sayısı, aile tipi, aile gelir düzeyi ve romantik ilişkisi olup olmadığı ile ilgili demografik, kişisel, sosyal ve ekonomik bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

3.3.2. Narsistik Kişilik Envanteri (NKE)

Araştırmada katılımcıların büyülenmeci narsistik kişilik düzeyini ölçmek amacıyla Narsistik Kişilik Envanteri kullanılmıştır. Raskin ve Hall (1979) tarafından 54 maddelik geliştirilen ölçeğin daha sonra yapılan madde ve faktör analizleri sonucunda 40 maddeden oluşan formu geliştirilmiştir (Raskin ve Terry, 1988). NKE-

40, 2000’li yılların başlarına kadar yaygın şekilde kullanılmıştır. Ames, Rose ve Anderson (2005) tarafından narsistik kişilik eğilimini daha az maddeyle ölçmek amacıyla geliştirilen ölçek toplam 16 madde çiftinden oluşmaktadır. Katılımcıların her maddedeki tutum çiftlerinden kendilerine en uygun olanı seçerek yanıtladığı bir ölçektir.

Ölçeğin Türkçe’ye standardizasyonu Atay (2009) tarafından gerçekleştirilmiştir. Atay’ın çalışmasında ise Cronbach's Alpha Değeri 0.65 bulunmuştur. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda soruların faktör dağılımı orijinaline uygun biçimde 6 faktöre dağılmıştır. NKE, “otorite”, “teşhircilik”, “sömürücülük”, “hak iddia etme”, “kendine yeterlik” ve “üstünlük” olmak üzere 6 faktörden oluşmaktadır. Faktörlerin toplam varyansı açıklama oranı ise % 60.8’dir (Atay, 2009).

NKE’nin en büyük avantajı ikili ifade modeline sahip olmasıdır. Bu madde çiftlerinden ikisi de sosyal açıdan eşit ölçüde cazip olduğu için katılımcılar kötü bir izlenim verecekleri konusunda endişe yaşamamaktadır (Twenge ve Campbell, 2010).

3.3.3. Kırılğan Narsisizm Ölçeği (KNÖ)

Araştırmada katılımcıların kırılğan narsistik kişilik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla Kırılğan Narsisizm Ölçeği (KNÖ) uygulanmıştır. Hendin ve Cheek (1997) tarafından geliştirilen ölçeğin orijinali beşli likert tipinde 10 maddeden oluşan bir ölçektir (1=hiç tanımlamıyor, 5=oldukça tanımlıyor). Ölçekten alınan puan arttıkça kırılğan narsisizm düzeyinin de arttığı düşünülmektedir. Orijinal ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri sonucu $\alpha=0.62$, $r=0.63$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe’ye standardizasyonu Şengül ve arkadaşları (2015) tarafından yapılmıştır. Yapılan faktör analizi sonucu iki madde faktörleşmeye fayda sağlamadığından ölçekten çıkartılmış ve ölçek sekiz madde üzerinden değerlendirilmiştir. Ölçek “aşırı duyarlık” denilen tek bir faktörden oluşmaktadır. Güvenirlik analizi sonucunda ise $\alpha=0.66$ olarak bulunmuştur. KNÖ ve NKE arasında sifıra yakın korelasyon bulunmuştur. Bunun sonucu olarak KNÖ’nün kırılğan narsisizmi büyüklenmeci narsisizmden ayırmada etkili bir araç olduğu düşünülmektedir (Şengül ve ark., 2015).

3.3.4. Heartland Affetme Ölçeği (HAÖ)

Araştırmada katılımcıların affetme düzeylerini ölçmek amacıyla Heartland Affetme Ölçeği kullanılmıştır. Thompson ve arkadaşları (2005) tarafından kişilerin affetme eğilimlerini ölçmek amacıyla geliştirilen ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Bugay ve Demir (2010) tarafından yapılmıştır. 7'li likert tipinde 18 maddeden oluşan ölçeğin kendini affetme, başkalarını affetme ve durumu affetme olmak üzere 3 alt boyutu bulunmaktadır.

Ölçeğin Türkçe Formunun güvenilirliği için Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır. Alt boyutlar için hesaplanan değerler kendini affetme için $\alpha=0.64$, başkalarını affetme için $\alpha=0.79$ ve durumu affetme için $\alpha=0.76$ bulunmuştur. Ölçeğin tümü için $\alpha=0.81$ olarak hesaplanmıştır (Bugay ve Demir, 2010). Daha sonra daha büyük bir örnekleme ölçeğin psikometrik özellikleri Bugay, Demir ve Delevi (2012) tarafından incelenerek ölçeğin orijinal 3 faktörlü yapısının Türkiye örnekleme için uygunluğu test edilmiştir. Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda ölçeğin 18 madde ve kendini affetme, başkalarını affetme ve durumu affetme olmak üzere üç faktörlü yapının araştırma verisine göre yeterli düzeyde uyumlu olduğu görülmüş ve orijinal boyutlara sadık kalınmıştır.

3.3.5. Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği (EBBÖ)

Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği'nin (EBBÖ) orijinal formu iki bölümden oluşmaktadır. Hazan ve Shaver (1987) tarafından geliştirilmiş olan ilk bölüm erişkinleri güvenli, kaygılı/ikircikli ve kaçınan şeklinde sınıflamaya yarayan üç farklı ifadeden oluşmaktadır ve günümüzde puanlamaya dâhiledilmeyip sadece bir tanıtım görevi görmektedir. Ölçeğin ikinci bölümü ise, Mikulincer ve arkadaşları (1990) tarafından geliştirilmiş olup 7'li likert tipi 15 maddeden oluşmaktadır. Güvenli, kaygılı/ikircikli ve kaçınan bağlanma biçimleri 5'er madde ile temsil edilmiştir. En yüksek puan hangi bağlanma biçiminden alındıysa, bu puan ölçeği dolduran bireyin bağlanma biçimini temsil etmektedir. (Akt. Kesebir, ve ark., 2012).

Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeğinin önceki güvenilirlik çalışmalarından elde edilmiş olan sonuçların düşük ya da değişken sonuçlar olmasından dolayı Türkiye'de kullanımı yaygınlaşan bu ölçüm aracının uyarlama, geçerlik ve güvenilirliği Kesebir, Kökçü ve Dereboy (2012) tarafından tekrar yapılmıştır. Gerçekleştirilmiş olan önceki

geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında iç tutarlılık katsayıları kaygılı/ikircikli ($\alpha=0.61$) ve kaçınan bağlanma ($\alpha=0.66$) yeterli düzeyde iken, güvenli bağlanma açısından düşük olarak bulunmuştur ($\alpha=0.42$). Bundan dolayı Kesebir ve arkadaşları tarafından, anlaşılır olmadığı düşünülen maddeler bölünmüş ve madde sayısı 15'ten 18'e çıkartılmıştır. Orijinali 7'li likert tipi olan ölçek yanıtları ise "doğru" ya da "yanlış" olarak iki seçenek olarak düzenlenmiştir.

EBBÖ'nin geçerlilik güvenilirlik çalışmasında, iç tutarlılık katsayıları: güvenli bağlanma ($\alpha=0.72$), kaçınan bağlanma ($\alpha=0.82$) ve kaygılı/ikircikli bağlanma ($\alpha=0.85$) bulunmuştur. Ölçeğin Kaiser-Mayer-Olkin değeri 0.63 olarak hesaplanmıştır. Faktör analizinde ise üç faktör elde edilmiştir (Kesebir, ve ark., 2012).

3.4. UYGULAMA

Uygulamaya başlanmadan önce Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Etik Kurul onayı alınmış ve Gaziantep Üniversitesi Rektörlüğü'nden üniversite genelinde izin yazısı çıkartılmıştır. Verileri toplama işlemi üniversitenin sınıf ortamlarında ve kampüsün ortak kullanım alanlarında gruplar halinde gerçekleştirilmiştir. Uygulama yaklaşık olarak 20-30 dakika sürmüştür. İç geçerliliğin sağlanması amacıyla araştırmaya katılanların gönüllü olmasına önem verilmiş, bunun için gönüllü katılım formu uygulama öncesi katılımcılara dağıtılmış ve uygulamalar bizzat araştırmacı tarafından yapılmıştır. Veriler 2017–2018 eğitim-öğretim yılında Gaziantep Üniversitesi'nde lisans eğitimine devam eden öğrencilerden toplanmıştır.

3.5. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırma için toplanan verilerin analizinde 'Windows için SPSS 23' programı kullanılmıştır. Veriler bilgisayar ortamına girilmeden önce birden fazla işaretleme yapan ve rastgele doldurduğu düşünülen katılımcıların veri setleri analize başlamadan önce çıkartılmıştır. Veri toplama araçlarının güvenilirlik analizi yapılmış ve ölçek puanlarının dağılımını öğrenmek için normallik testi yapılmıştır.

Araştırmada kullanılan değişkenlerin birbirleriyle ilişkini görebilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi yapılmıştır. Daha sonra araştırmanın genel amacı olan narsistik kişilik ve kırılğan narsisizm ile affetme (kendini, başkasını, durumu) arasındaki ilişkide bağlanma biçimlerinin aracı rolü olup olmadığına bakmak için aracılık analizleri yapılmıştır.

Aracılık hipotezleri, bağımsız bir değişkenin, bir veya daha fazla potansiyel aracı değişkenin dolaylı olarak bağımlı bir değişkeni nasıl veya ne şekilde etkilediğini göstermektedir (Preacher ve Hayes, 2008). Aracı değişken bağımsız ve bağımlı değişken arasındaki ilişkinin bir kısmını ya da tamamını açıklayabilir. İlişkinin tamamını açıklama durumu tam aracılık, bir kısmını açıklama durumu ise kısmi aracılık olarak tanımlanmaktadır. Tam aracılıkta aracı değişken analize eklendiğinde bağımlı ile bağımsız değişken arasındaki ilişkinin oldukça zayıflaması ve istatistiksel olarak anlamsız hale dönüşmesi beklenir. Kısmi aracılıkta ise, aracı değişken bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki ilişkinin tamamını açıklayamaz. Bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlılığını devam ettirir ancak bağımsız değişkenin bağımlı değişkene etkisinde ve anlamlılığında düşüş gerçekleşir. (Yılmaz ve İlhan Dalbudak, 2018).

Aracılık analizi yapılırken araştırmada Preacher ve Hayes'ın bootstrap modeli ve Sobel Testi kullanılmıştır ve analizler SPSS Macro Process programıyla yapılmıştır (Preacher ve Hayes, 2008). Değişkenlerin doğrudan, dolaylı ve toplam etki değerleri bulunmuştur. Bu kapsamda ilk olarak narsistik kişiliğin ve kırılğan narsisizmin affetme (kendini, başkasını, durumu) üzerindeki doğrudan etkisi hesaplanmıştır. Narsisizm ile affetme arasındaki ilişkide bağlanma biçimlerinin aracı etkisi dolaylı etkiyi göstermektedir. Narsisizm ve affetme arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkilerin toplamı toplam etki olarak ifade edilmiştir.

3.5.1. Güvenilirlik Analizi

Kullanılan ölçek ve alt boyutlarına ilişkin yapılan güvenilirlik analizi sonucu Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. *Güvenilirlik analizi sonuçları*

Değişken	Cronbach's Alpha Katsayısı	Madde Sayısı
Narsistik Kişilik Envanteri	.70	16
Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği		
Güvenli Bağlanma	.41	6
Kaygılı Bağlanma	.56	6
Kaçıngan Bağlanma	.37	6
Heartland Affetme Ölçeği	.76	18
Kendini Affetme	.55	6
Başkasını Affetme	.75	6
Durumu Affetme	.65	6

Kırılgan Narsisizm Ölçeği'nin araştırma için kullanım şartı, ölçeğe yeniden bir geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmaması olduğundan bu ölçeğe ilişkin güvenilirlik analiz sonuçları paylaşılmamıştır.

Cronbach α katsayısı .40'ın altında olduğu durumlarda ölçeğin güvenilir olmadığı söylenmektedir (İslamoğlu ve Alnıaçık, 2016). Tablo 2'den de anlaşılacağı üzere Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği alt boyutu olan Kaçıngan Bağlanma güvenilir olmadığından aracılık analizlerinde aracı değişken olarak ele alınmamıştır.

3.5.2. Tanımlayıcı İstatistik

Değişkenlerin normal dağılıma sahip olup olmadığını görmek için çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerine bakılmıştır. Yapılan analiz sonucunda çarpıklık ve basıklık değerleri -1.5 +1.5 aralığında bulunduğundan değişkenler normal dağılım göstermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Analiz sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Tanımlayıcı istatistik bilgileri

Değişken	\bar{X}	Ss	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
Narsistik Kişilik	5.5512	.13815	.434	-.310
Kırılgan Narsisizm	23.5543	.20316	.234	.045
Bağlanma Biçimi				
Güvenli Bağlanma	3.5661	.06498	-.175	-.784
Kaygılı Bağlanma	2.3504	.07104	.458	-.502
Kaçıngan Bağlanma	3.3083	.06273	-.209	-.622
Affetme	80.2166	.62187	-.069	.988
Kendini Affetme	27.6225	.25112	-.341	.411
Başkasını Affetme	25.1367	.33151	-.366	.065
Durumu Affetme	27.4574	.27022	-.265	.790

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. Korelasyon Analizi İle İlgili Bulgular

Araştırmada, NKE toplam puanı (Narsistik Kişilik) ve KNÖtoplam puanı (Kırılgan Narsisizm) bağımsız değişken, HAÖ toplam puanı (Affetme) ve kendini affetme, başkasını affetme ve durumu affetme alt boyutları bağımlı değişken ve EBBÖ'nin güvenli bağlanma, kaygılı bağlanma ve kaçınan bağlanma alt boyutları ise aracı değişkenler olarak belirlenmiştir. Bu değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi ile incelenmiş ve değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları Tablo 4'te belirtilmiştir.

Tablo 4. Değişkenlerin Birbirleriyle İlişkilerine Dair Korelasyon Analizi Sonuçları

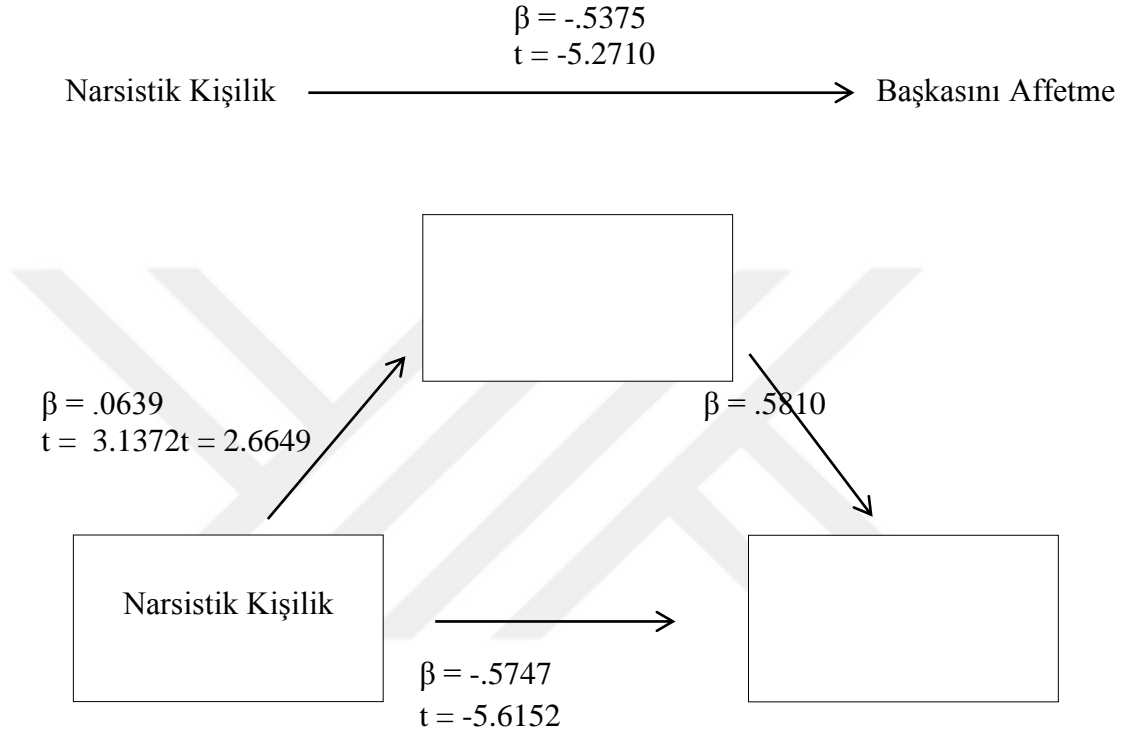
Değişken	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Narsistik Kişilik	1	.23**	.14**	.12**	.09*	-.16**	.02	-.23**	-.10*
2. Kırılgan Narsisizm		1	-.06	.30**	.25**	-.26**	-.22**	-.11*	-.27**
3. Güvenli Bağlanma			1	-.12**	-.38**	.16**	.13**	.08	.14**
4. Kaygılı Bağlanma				1	.32**	-.21**	-.23**	-.08	-.18**
5. Kaçınan Bağlanma					1	-.23**	-.16**	-.13**	-.23**
6. Affetme						1	.64**	.73**	.81**
7. Kendini Affetme							1	.10*	.43**
8. Başkasını Affetme								1	.37**
9. Durumu Affetme									1

*p < .05, **p < .01

Tablo 4 incelendiğinde, narsistik kişilik özellikleri ile kırılğan narsisizm düzeyi ($r = .23, p < .01$) ve bağlanma biçimlerinin tümü arasında pozitif ve zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yine narsistik kişilik özellikleri; affetme ($r = -.16, p < .01$), başkasını affetme alt boyutu ($r = -.23, p < .01$) ve durumu affetme alt boyutu ($r = -.10, p < .05$) değişkenleri ile negatif ve zayıf düzeyde anlamlı ilişkiye sahipken kendini affetme alt boyutuyla istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye sahip değildir. Kırılğan narsisizm düzeyi bağlanma biçimlerinden kaygılı bağlanma ($r = .30, p < .01$) ve kaçınan bağlanma ($r = .25, p < .01$) ile pozitif zayıf düzeyde anlamlı ilişkiye sahipken güvenli bağlanma biçimiyle ilişkili bulunmamıştır. Güvenli bağlanma biçimi; affetme ($r = .16, p < .01$), kendini affetme ($r = .13, p < .01$) ve durumu affetme ($r = .14, p < .01$) alt boyutlarıyla pozitif ve zayıf düzeyde anlamlı ilişkiliyken başkasını affetme alt boyutuyla anlamlı bir ilişkiye sahip değildir. Kaygılı bağlanma biçimi ise; kendini affetme alt boyutu ($r = -.23, p < .01$), durumu affetme alt boyutu ($r = -.18, p < .01$) ve genel affetme ($r = -.21, p < .01$) ile negatif yönde zayıf bir ilişkiye sahiptir. Kaçınan bağlanma biçimi ile affetme ve affetme alt boyutlarının tümü arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Çalışma grubunun narsistik kişilik özellikleri eğilimini ölçen Narsistik Kişilik Envanteri'nden aldıkları puan ortalamalarının düşük çıkması, grubun narsistik kişilik özellikleri eğilimlerinin düşük olduğunu göstermektedir. Grubun bu özelliğinden dolayı yapılan korelasyon analizinde diğer değişkenlerle ilişkisi zayıf düzeyde anlamlı çıkmış olabilir.

4.2. Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik ile başkasını affetme düzeyleri arasındaki ilişkide güvenli bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular

Şekil 2. Güvenli bağlanma biçiminin, narsistik kişilik ve başkasını affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol

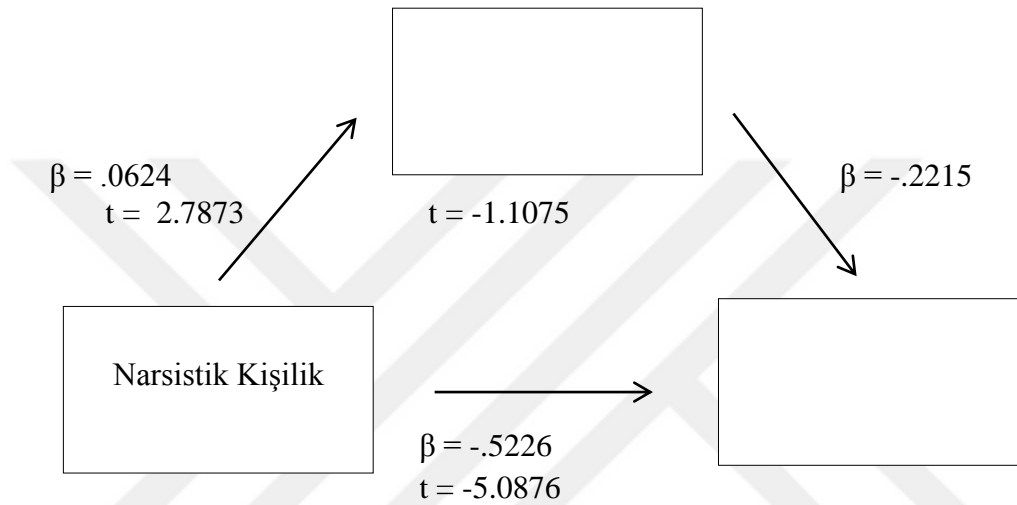
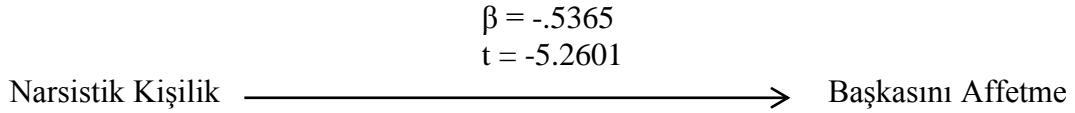
Narsistik kişilik değişkeni, güvenli bağlanma değişkenini anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = .0639$, $t = 3.1372$, $p = .0018$). Regresyon modeli anlamlıdır ($R^2 = \%1.85$; $F = 9.8419$, $p = .0018$).

Narsistik kişilik değişkeni kontrol edilirken, güvenli bağlanma biçimi değişkeni başkasını affetmeyi anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = .5810$, $t = 2.6649$, $p = .0079$). Bu regresyon modeli de anlamlıdır ($R^2 = \%6.34$; $F = 17.6049$, $p < .001$).

Narsistik kişilik özelliklerinin başkasını affetme üzerindeki toplam etkisi, yani modele güvenli bağlanma aracı değişken olarak eklenmediğinde, narsistik kişiliğin başkasını affetme üzerindeki etkisi anlamlıdır ($\beta = -.5375$, $t = -5.2710$, $p < .0001$). Güven aralığı alt ve üst sınır değerlerinin işaretleri aynı yönlüdür (LLCI= -7379, ULCI= -.3372). Modeldeki narsistik kişiliğin başkasını affetmeye olan etkisi doğrulanmıştır.

Narsistik kişiliğin başkasını affetmeye doğrudan etkisi, güvenli bağlanma değişkeninin etkisi kontrol edildiğinde, de anlamlı bulunmuştur ($\beta = -.5747$, $t = -5.6152$, $p < .0001$). Güvenli bağlanmanın aracı rol oynadığı modelde narsistik kişiliğin başkasını affetme üzerinde anlamlı etkisini sürdürmeye devam ettiği görülmüştür. %95 oranında yanlılığı düzeltilmiş güven aralıklarının sıfırı içermemesi (LLCI= -.7757, ULCI= -.3736), güvenli bağlanma biçiminin narsisizm ve başkasını affetme arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı şeklinde yorumlanabilir. Yapılan Sobel testi sonucunda aracı değişkenden kaynaklanan dolaylı etkinin (.0371) istatistiki olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($se = 0.0182$; $Z = 2.0298$, $p = 0.0423$). Bu bulgu, güvenli bağlanmanın narsistik kişilik ve başkasını affetme arasındaki ilişkide kısmi aracı rol oynadığı şeklinde değerlendirilebilir.

4.3. Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik ile başkasını affetme düzeyleri arasındaki ilişkide kaygılı bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular

Şekil 3. Kaygılı bağlanma biçiminin, narsistik kişilik ve başkasını affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol

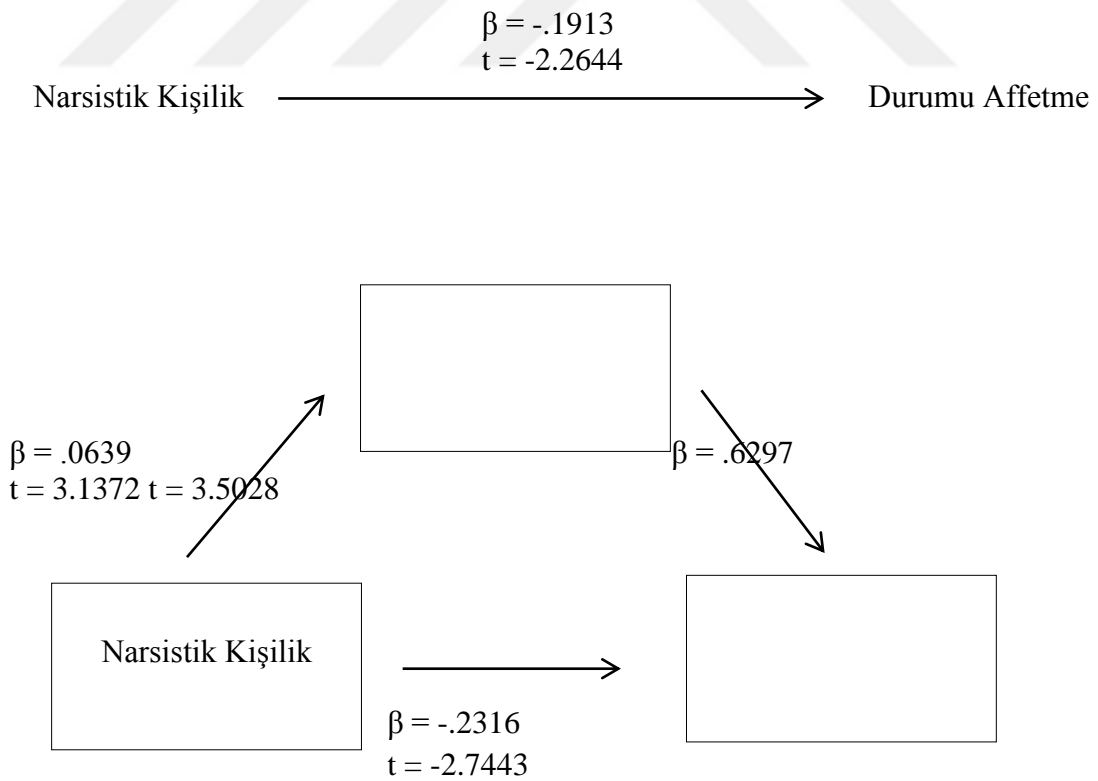
Narsistik kişilik değişkeni, kaygılı bağlanma değişkenini anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = .0624$, $t = 2.7873$, $p = .0055$). Regresyon modeli anlamlıdır ($R^2 = \% 1.48$; $F = 7.7690$, $p = .0055$).

Narsistik kişilik değişkeni kontrol edilirken, kaygılı bağlanma biçimi değişkeni başkasını affetmeyi anlamlı bir şekilde etkilememektedir ($\beta = -.2215$, $t = -1.1075$, $p = .2686$).

Narsistik kişiliğin başkasını affetme üzerindeki toplam etkisi, yani modele kaygılı bağlanma aracı değişken olarak eklenmediğinde, narsistik kişiliğin başkasını affetme üzerindeki etkisi anlamlıdır ($\beta = -.5365$, $t = -5.2601$, $p < .0001$). Güven aralığı alt ve üst sınır değerlerinin işaretleri aynı yönlüdür (LLCI= $-.7368$, ULCI= $-.3361$). Modeldeki narsistik kişiliğin başkasını affetmeye olan etkisi doğrulanmıştır.

Kaygılı bağlanmanın aracı rol oynadığı modelde narsistik kişiliğin başkasını affetme üzerinde anlamlı etkisini sürdürmeye devam ettiği görülmüştür ($\beta = -.5226$, $t = -5.0876$, $p < .001$). %95 oranında yanlılığı düzeltilmiş güven aralıklarının sıfırı içermemesi (LLCI= $-.7244$, ULCI= $-.3208$), narsistik kişiliğin başkasını affetme üzerindeki etkisi, kaygılı bağlanmanın aracı değişken olarak modele dâhil edildiğinde de anlamlıdır şeklinde yorumlanabilir. Kaygılı bağlanmanın dolaylı etkisinin anlamlılığına bakılmış ve yapılan Sobel testi sonucunda aracı değişkenden kaynaklanan dolaylı etkinin ($-.0138$) istatistiki olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($se = 0.013$; $Z = -1.0291$, $p = .30$). Bu bulguya göre kaygılı bağlanmanın narsisizm ve başkasını affetme arasındaki ilişkide aracı rol oynamamaktadır.

4.4. Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik ile durumu affetme düzeyleri arasındaki ilişkide güvenli bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular

Şekil 4. Güvenli bağlanma biçiminin, narsisizm ve durumu affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol

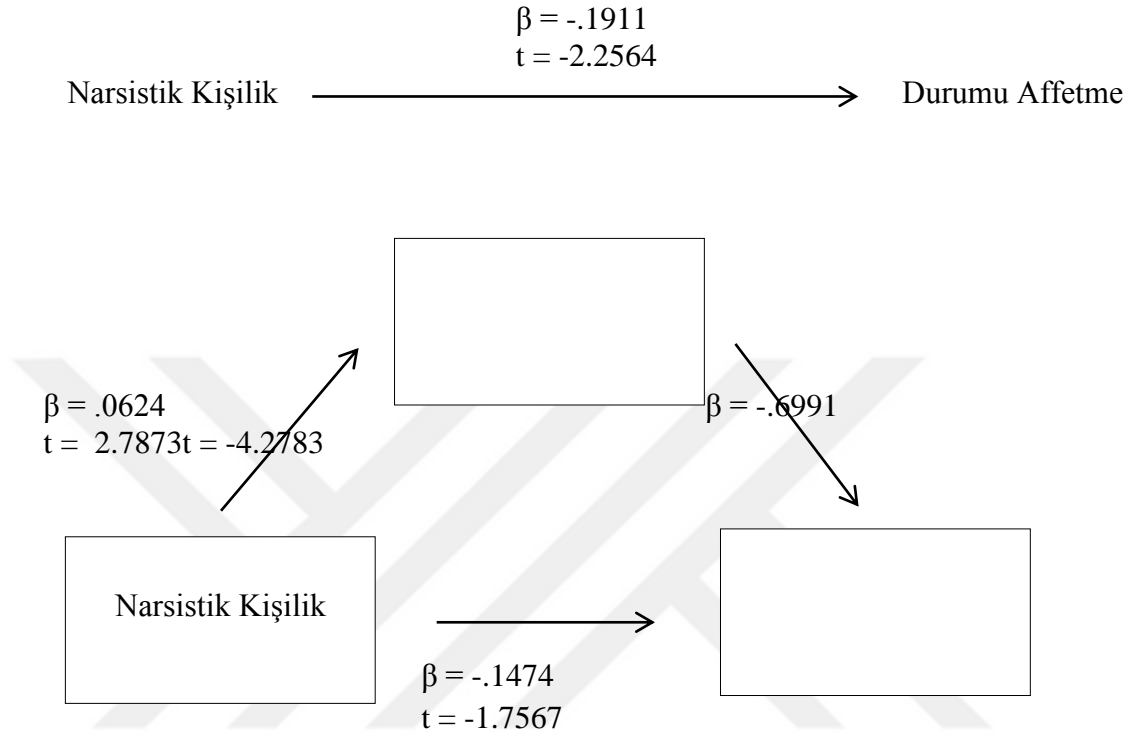
Narsistik kişilik değişkeni, güvenli bağlanma değişkenini anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = .0639$, $t = 3.1372$, $p = .0018$). Regresyon modeli anlamlıdır ($R^2 = \%1.85$; $F = 9.8419$, $p = .0018$).

Narsistik kişilik değişkeni kontrol edilirken, güvenli bağlanma biçimi değişkeni durumu affetmeyi anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = .6297$, $t = 3.5028$, $p = .005$). Bu regresyon modeli de anlamlıdır ($R^2 = \%3.26$; $F = 8.7539$, $p = .002$).

Narsistik kişilik özelliklerinin durumu affetme üzerindeki toplam etkisi, yani modele güvenli bağlanma aracı değişken olarak eklenmediğinde, Narsistik kişiliğin durumu affetme üzerindeki etkisi anlamlıdır ($\beta = -.1913$, $t = -2.2644$, $p = .0240$). Güven aralığı alt ve üst sınır değerlerinin işaretleri aynı yönlüdür (LLCI= $-.3573$, ULCI= $-.0253$). Modeldeki narsistik kişilik özelliklerinin başkasını affetmeye olan etkisi doğrulanmıştır.

Narsistik kişiliğin durumu affetmeye doğrudan etkisi, güvenli bağlanma değişkeninin etkisi kontrol edildiğinde de anlamlı bulunmuştur ($\beta = -.2316$, $t = -2.7443$, $p = .0063$). Güven aralığının alt ve üst sınır değerlerinin işaretleri aynı yönlüdür (LLCI= $-.3973$, ULCI= $-.0658$). Güvenli bağlanmanın aracı rol oynadığı modelde narsistik kişilik özelliğinin durumu affetme üzerinde anlamlı etkisini sürdürmeye devam ettiği görülmüştür. Yapılan Sobel testi sonucunda da aracı değişkenden kaynaklanan dolaylı etkinin ($.0402$) istatistiki olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($se = 0.0172$; $Z = 2.3347$, $p = 0.0195$). Bu bulgu, güvenli bağlanmanın narsistik kişilik ve durumu affetme arasındaki ilişkide kısmi aracı rol oynadığı şeklinde yorumlanabilir.

4.5. Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik ile durumu affetme düzeyleri arasındaki ilişkide kaygılı bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular

Şekil 5. Kaygılı bağlanma biçiminin, narsisizm ve durumu affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol

Narsistik kişilik değişkeni, kaygılı bağlanma değişkenini anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = .0624$, $t = 2.7873$, $p = .0055$). Regresyon modeli anlamlıdır ($R^2 = \%1.48$; $F = 7.7690$, $p = .0055$). Modelde gösterilen narsistik kişiliğin kaygılı bağlanmaya etkisi doğrulanmıştır.

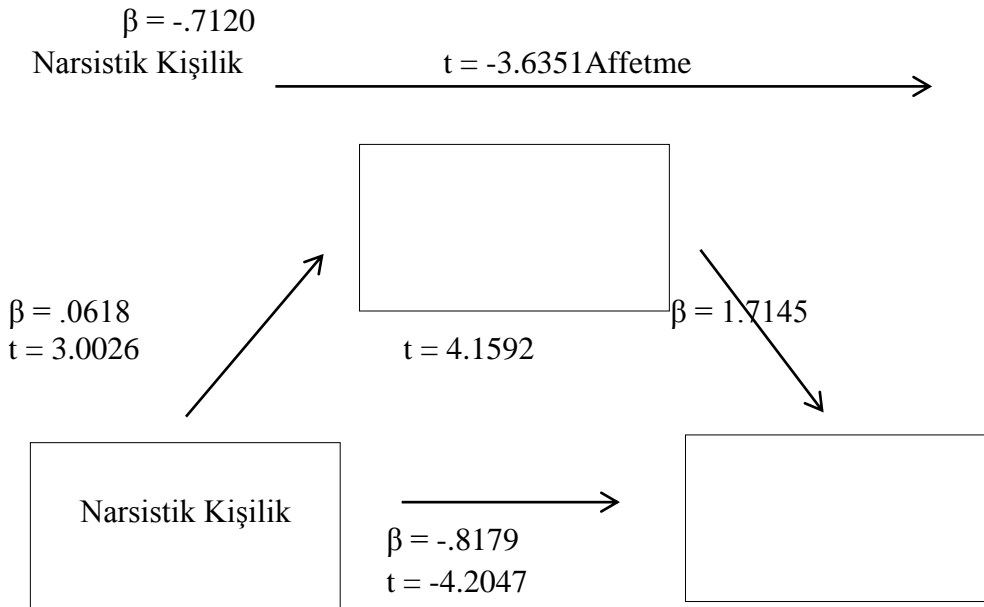
Narsistik kişilik değişkeni kontrol edilirken, kaygılı bağlanma biçimi değişkeni durumu affetmeyi anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = -.6991$, $t = -4.2783$, $p < .001$). Bu regresyon modeli de anlamlıdır ($R^2 = \%4.36$; $F = 11.7827$, $p < .001$). Kaygılı bağlanmanın durumu affetmeye etkisi doğrulanmıştır.

Narsistik kişiliğin durumu affetme üzerindeki toplam etkisi, yani modelde herhangi bir aracı değişken yokken, narsistik kişiliğin durumu affetme üzerindeki etkisi anlamlıdır ($\beta = -.1911$, $t = -2.2564$, $p = .0245$). Güven aralığı alt ve üst

değerlerinin işaretleri aynı yönlüdür (LLCI= -.3575, ULCI= -.0247). Bu bulguya göre Şekil 5'deki, aracı değişken modelinde, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki toplam etkisi doğrulanmıştır.

Narsistik kişiliğin durumu affetme üzerindeki doğrudan etkisi, kaygılı bağlanma değişkeni kontrol edildiğinde, anlamlı değildir ($\beta = -.1474$, $t = -1.7567$, $p = .0796$). Güven aralığı alt ve üst sınır değerlerinin işaretleri farklı yöndedir (LLCI= -.3123, ULCI= .0174). Görüldüğü gibi narsistik kişiliğin durumu affetme üzerindeki etkisi, kaygılı bağlanma aracı değişken olarak modele dâhil edilmeden önce anlamlıyken, aracı değişken modele dâhil edildiğinde şiddeti azalarak anlamsız hale gelmiştir. Sobel testi sonucunda aracı değişkenden kaynaklanan dolaylı etkinin ($-.0436$) istatistiki olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($se = 0.0186$; $Z = -2.3344$, $p = 0.0195$). Kaygılı bağlanma narsistik kişilik ile durumu affetme arasındaki ilişkide tam aracılık etkisi göstermiştir.

4.6. Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik ile affetme düzeyleri arasındaki ilişkide güvenli bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular

Şekil 6. Güvenli bağlanma biçiminin, narsistik kişilik ve affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol

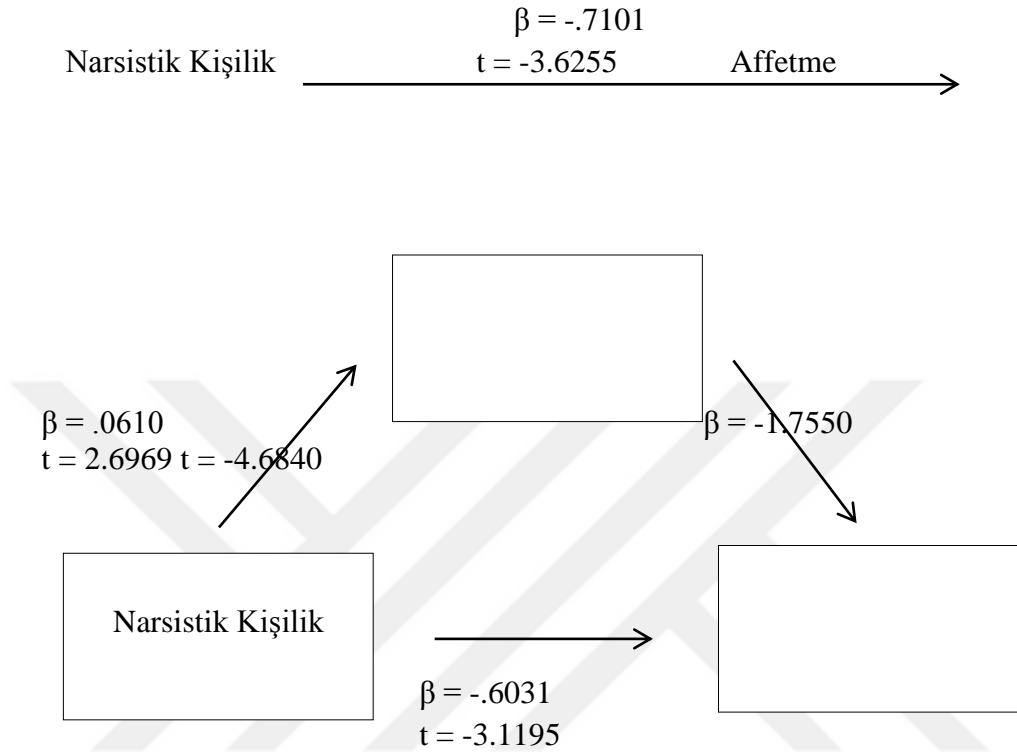
Narsistik kişilik değişkeni, güvenli bağlanma değişkenini anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = .0618$, $t = 3,0026$, $p = .0028$). Regresyon modeli anlamlıdır ($R^2 = \% 1,71$; $F = 9.015$, $p = .0028$).

Narsistik kişilik değişkeni kontrol edilirken, güvenli bağlanma biçimi değişkeni affetmeyi anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = 1.7145$, $t = 4.1592$, $p < .001$). Bu regresyon modeli de anlamlıdır ($R^2 = \% 5.66$; $F = 15.4647$, $p < .001$).

Narsistik kişiliğin affetme üzerindeki toplam etkisi, yani modele güvenli bağlanma aracı değişken olarak eklenmediğinde, Narsistik kişiliğin affetme üzerindeki etkisi anlamlıdır ($\beta = -.7120$, $t = -3.6351$, $p = .0003$). Güven aralığı alt ve üst sınır değerlerinin işaretleri aynı yönlüdür (LLCI= -1.0967, ULCI= -.3272).

Narsistik kişiliğin affetmeye doğrudan etkisi, güvenli bağlanma değişkeninin etkisi kontrol edildiğinde de anlamlı bulunmuştur ($\beta = -.8179$, $t = -4.2047$, $p < .005$). Güvenli bağlanmanın aracı rol oynadığı modelde narsistik kişiliğin affetme üzerinde anlamlı etkisini sürdürmeye devam ettiği görülmüştür. %95 oranında yanlılığı düzeltilmiş güven aralıklarının sıfırı içermemesi (LLCI= -1.2000, ULCI= -.4357), güvenli bağlanma biçiminin narsistik kişilikve affetme arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı şeklinde yorumlanabilir. Yapılan Sobel testi sonucunda da aracı değişkenden kaynaklanan dolaylı etkinin (.1059) istatistiki olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($se = 0.0435$; $Z = 2.4331$, $p = 0.0149$). Aracı değişkenin neden olduğu dolaylı etki sıfırdan anlamlı şekilde farklıdır. Bu bulgu, güvenli bağlanmanın narsistik kişilikve affetme arasındaki ilişkide kısmi aracı rol oynadığı şeklinde değerlendirilebilir.

4.7. Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik ile affetme düzeyleri arasındaki ilişkide kaygılı bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular

Şekil 7. Kaygılı bağlanma biçiminin, narsistik kişilik ve affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol

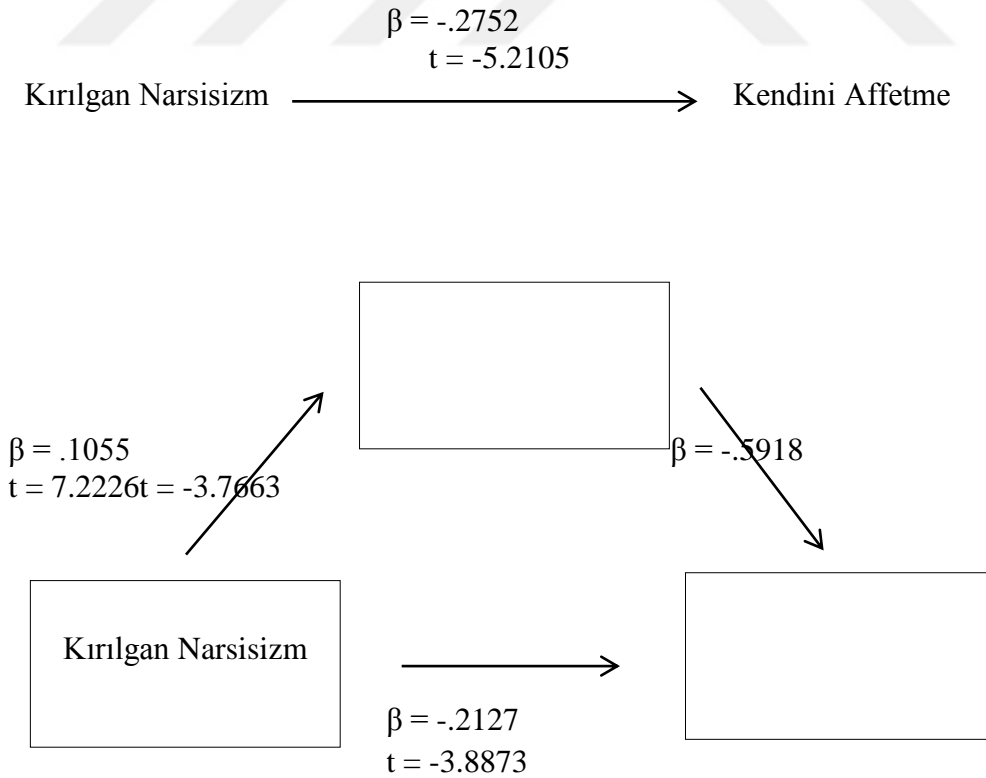
Narsistik kişilik değişkeni, kaygılı bağlanma değişkenini anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = .0610$, $t = 2,6969$, $p = .0072$). Regresyon modeli anlamlıdır ($R^2 = \%1.40$; $F = 7.2731$, $p = .0072$).

Narsistik kişilik değişkeni kontrol edilirken, kaygılı bağlanma biçimi değişkeni affetmeyi anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = -1.7550$, $t = -4.6840$, $p < .001$). Bu regresyon modeli de anlamlıdır ($R^2 = \%6.49$; $F = 17.8099$, $p < .001$).

Narsistik kişiliğin affetme üzerindeki toplam etkisi, yani modele kaygılı bağlanma aracı değişken olarak eklenmediğinde, narsistik kişiliğin affetme üzerindeki etkisi anlamlıdır ($\beta = -.7101$, $t = -3.6255$, $p = .0003$). Güven aralığı alt ve üst sınır değerlerinin işaretleri aynı yönlüdür (LLCI= -1.0948, ULCI= -.3253). Modeldeki narsistik kişiliğin affetmeye olan etkisi doğrulanmıştır.

Narsistik kişiliğin affetmeye doğrudan etkisi, kaygılı bağlanma değişkeninin etkisi kontrol edildiğinde de anlamlı bulunmuştur ($\beta = -.6031$, $t = -3.1195$, $p = .0019$). Kaygılı bağlanmanın aracı rol oynadığı modelde narsistik kişiliğin affetme üzerinde anlamlı etkisini sürdürmeye devam ettiği görülmüştür. Güven aralığının alt ve üst sınır değerlerinin işaretleri aynı yönlerdedir (LLCI= $-.9829$, ULCI= $-.2233$). Bu durum kaygılı bağlanma biçiminin narsistik kişilik ve affetme arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı şeklinde yorumlanabilir. Yapılan Sobel testi sonucunda da aracı değişkenden kaynaklanan dolaylı etkinin ($-.1070$) istatistiki olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($se = 0.0457$; $Z = -2.3385$, $p = 0.0193$). Bu bulgu, kaygılı bağlanmanın narsistik kişilik ve affetme arasındaki ilişkide kısmi aracı rol oynadığı şeklinde değerlendirilebilir.

4.8. Üniversite öğrencilerinin kırılğan narsisizm ile kendini affetme düzeyleri arasındaki ilişkide kaygılı bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular

Şekil 8. Kaygılı bağlanma biçiminin, kırılğan narsisizm ve kendini affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol

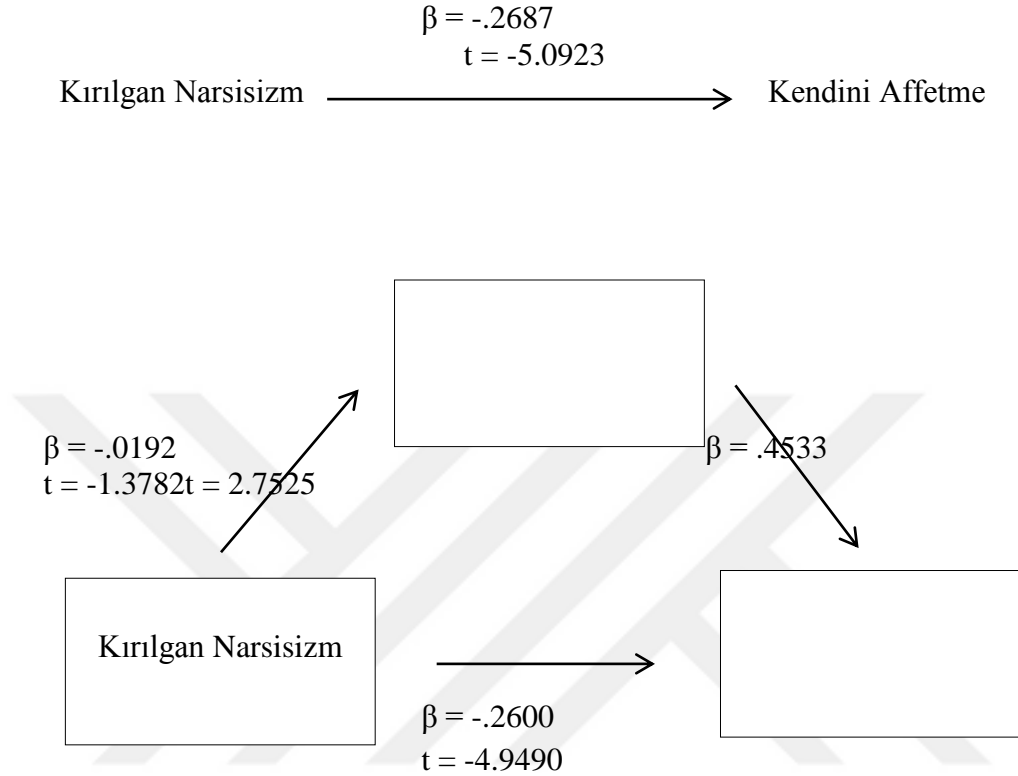
Kırılğan narsisizm değişkeni, kaygılı bağlanma değişkenini anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = .1055$, $t = 7.2226$, $p = .0000$). Regresyon modeli anlamlıdır ($R^2 = \%9.18$; $F = 52.1657$, $p < .0001$). Modelde gösterilen kırılğan narsisizmin kaygılı bağlanmaya etkisi doğrulanmıştır.

Kırılğan narsisizm değişkeni kontrol edilirken, kaygılı bağlanma biçimi değişkeni kendini affetmeyi anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = -.5918$, $t = -3.7663$, $p < .001$). Bu regresyon modeli de anlamlıdır ($R^2 = \%7.55$; $F = 21.0141$, $p < .001$). Kaygılı bağlanmanın kendini affetmeye etkisi doğrulanmıştır.

Kırılğan narsisizmin kendini affetme üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($\beta = -.2752$, $t = -5.2105$, $p < .001$). Güven aralığı alt ve üst değerlerinin işaretleri aynı yönlüdür (LLCI= $-.3789$, ULCI= $-.1714$). Bu bulguya göre Şekil 8'deki, aracı değişken modelinde, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki toplam etkisi doğrulanmıştır.

Kırılğan narsisizmin kendini affetme üzerindeki doğrudan etkisi, kaygılı bağlanma değişkeni kontrol edildiğinde de anlamlıdır ($\beta = -.2127$, $t = -3.8873$, $p < .001$). Güven aralığının alt ve üst sınır değerlerinin işaretleri aynı yönlerdedir (LLCI= $-.3202$, ULCI= $-.1052$). Yapılan Sobel testi sonucunda da aracı değişkendeki kaynaklanan dolaylı etkinin ($-.0625$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($se = 0.0186$; $Z = -3.3403$, $p = 0.0008$). Kaygılı bağlanmanın aracı rol oynadığı modelde kırılğan narsisizmin kendini affetme üzerinde anlamlı etkisini sürdürmeye devam ettiği görülmüştür. Bu bulgu, kaygılı bağlanmanın kırılğan narsisizm ve kendini affetme arasındaki ilişkide kısmi aracı rol oynadığı şeklinde değerlendirilebilir.

4.9. Üniversite öğrencilerinin kırılğan narsisizm ile kendini affetme düzeyleri arasındaki ilişkide güvenli bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular

Şekil 9. Güvenli bağlanma biçiminin, kırılğan narsisizm ve kendini affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol

Kırılğan narsisizm değişkeni, güvenli bağlanma değişkenini anlamlı bir şekilde etkilememektedir ($\beta = -.0192$, $t = -1.3782$, $p = .1687$). Regresyon modeli anlamlı bulunamamıştır ($R^2 = \%0.36$; $F = 1.8994$, $p > .05$). Modelde gösterilen kırılğan narsisizmin kaygılı bağlanmaya etkisi doğrulanmamıştır.

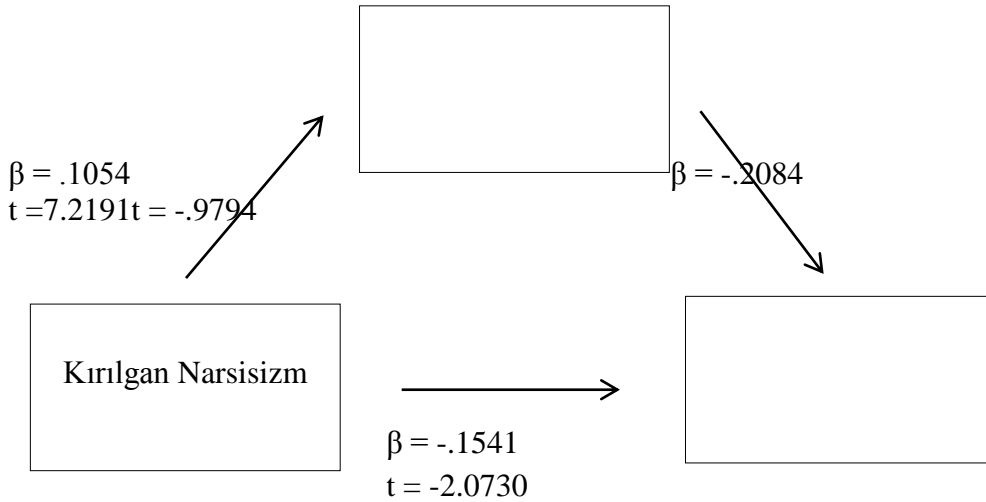
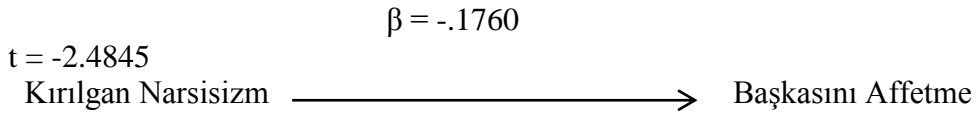
Kırılğan narsisizm değişkeni kontrol edilirken, güvenli bağlanma biçimi değişkeni kendini affetmeyi anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = .4533$, $t = 2.7525$, $p = .0061$). Bu regresyon modeli anlamlıdır ($R^2 = \%6.12$; $F = 16.9178$, $p = .0061$). Güvenli bağlanmanın kendini affetmeye etkisi doğrulanmıştır.

Kırılğan narsisizmin kendini affetme üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($\beta = -.2687$, $t = -5.0923$, $p < .0001$). Güven aralığı alt ve üst değerlerinin işaretleri aynı yönlüdür (LLCI= $-.3724$, ULCI= $-.1650$). Bu bulguya göre Şekil 9'daki aracı

değişken modelinde, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki toplam etkisi doğrulanmıştır.

Kırılğan narsisizmin kendini affetme üzerindeki doğrudan etkisi, güvenli bağlanma değişkeni kontrol edildiğinde de anlamlıdır ($\beta = -.2600$, $t = -4.9490$, $p < .0001$). Güven aralığının alt ve üst sınır değerlerinin işaretleri aynı yönlere sahiptir (LLCI= $-.3602$, ULCI= $-.1568$). Güvenli bağlanmanın aracı rol oynadığı modelde kırılğan narsisizmin kendini affetme üzerinde anlamlı etkisini sürdürmeye devam ettiği görülmüştür. Ancak yapılan Sobel testi sonucunda aracı değişkenden kaynaklanan dolaylı etkinin ($-.0087$) istatistiki olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($se = 0.0070$; $Z = -1.2274$, $p = .2196$). Bu bulgu, güvenli bağlanmanın kırılğan narsisizm ve kendini affetme arasındaki ilişkide aracı rol oynamadığı şeklinde değerlendirilebilir.

4.10. Üniversite öğrencilerinin kırılğan narsisizm ile başkasını affetme düzeyleri arasındaki ilişkide kaygılı bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular

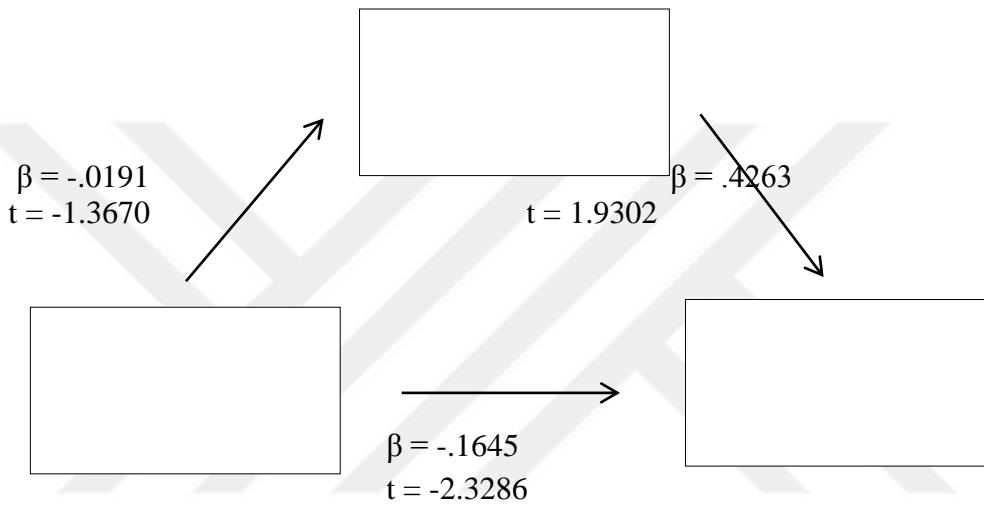
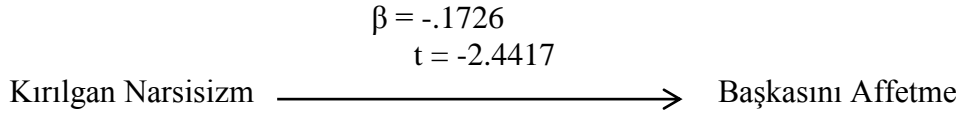
Şekil 10. Kaygılı bağlanma biçiminin, kırılğan narsisizm ve başkasını affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol

Kırılğan narsisizm değişkeni, kaygılı bağlanma değişkenini anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = .1054$, $t = 7.2191$, $p = .0000$). Regresyon modeli anlamlıdır ($R^2 = \%9.11$; $F = 52.1155$, $p < .0001$). Modelde gösterilen kırılğan narsisizmin kaygılı bağlanmaya etkisi doğrulanmıştır.

Kırılğan narsisizm değişkeni kontrol edilirken, kaygılı bağlanma biçiminin başkasını affetmeyi anlamlı bir şekilde etkilemediği bulunmuştur ($\beta = -.2084$, $t = -.9794$, $p = .3279$). Kaygılı bağlanmanın kendini affetmeye etkisi doğrulanmamıştır.

Kırılğan narsisizmin başkasını affetme üzerindeki doğrudan etkisi, kaygılı bağlanma değişkeni kontrol edildiğinde de anlamlıdır ($\beta = -.1541$, $t = -2.0730$, $p = .0327$). Güven aralığının alt ve st sınır değerlerinin işaretleri aynı yönlerdedir (LLCI= $-.3001$, ULCI= $-.0081$). Kaygılı bağlanmanın aracı rol oynadığı modelde kırılğan narsisizmin başkasını affetme üzerinde anlamlı etkisini sürdürmeye devam ettiği görülmüştür. Bu bulgu, kaygılı bağlanmanın kırılğan narsisizm ve kendini affetme arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı şeklinde değerlendirilebilir. Ancak yapılan Sobel testi sonucunda aracı değişkenden kaynaklanan dolaylı etkinin ($-.0220$) istatistiki olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($se = 0.0226$; $Z = -0.9704$, $p = .3318$). Bu bulgu, kaygılı bağlanmanın kırılğan narsisizm ve başkasını affetme arasındaki ilişkide aracı rol oynamadığı şeklinde değerlendirilebilir.

4.11. Üniversite öğrencilerinin kırılğan narsisizm ile başkasını affetme düzeyleri arasındaki ilişkide güvenli bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular

Şekil 11. Güvenli bağlanma biçiminin, kırılğan narsisizm ve başkasını affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol

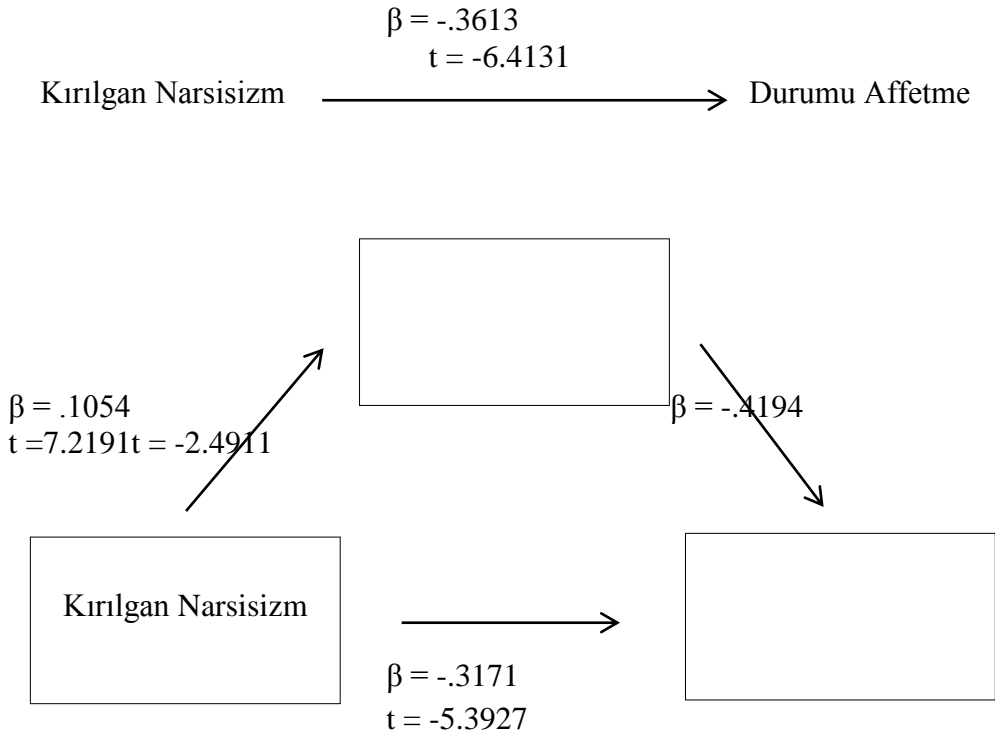
Kırılğan narsisizm değişkeni, güvenli bağlanma değişkenini anlamlı bir şekilde etkilememektedir ($\beta = -.0191$, $t = -1.3670$, $p = .1722$). Regresyon modeli anlamlı bulunamamıştır ($R^2 = \%0.36$; $F = 1.8688$, $p > .05$). Modelde gösterilen kırılğan narsisizmin kaygılı bağlanmaya etkisi doğrulanmamıştır.

Kırılğan narsisizm değişkeni kontrol edilirken, güvenli bağlanma biçimi değişkeni başkasını affetmeyi anlamlı bir şekilde etkilememektedir ($\beta = .4263$, $t = 1.9302$, $p = .0541$). Güvenli bağlanmanın başkasını affetmeye etkisi doğrulanmamıştır. Kırılğan narsisizmin başkasını affetme üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($\beta = -.1726$, $t = -2.4417$, $p = .0149$). Güven aralığı alt ve üst değerlerinin işaretleri aynı yönlüdür (LLCI= $-.3114$, ULCI= $-.0337$). Bu bulguya göre Şekil

11'deki, aracı değişken modelinde, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki toplam etkisi doğrulanmıştır.

Kırılğan narsisizmin başkasını affetme üzerindeki doğrudan etkisi, güvenli bağlanma değişkeni kontrol edildiğinde de anlamlıdır ($\beta = -.1645$, $t = -2.3286$, $p = .0203$). Güven aralığının alt ve üst sınır değerlerinin işaretleri aynı yönerdedir (LLCI= $-.3032$, ULCI= $-.0257$). Güvenli bağlanmanın aracı rol oynadığı modelde kırılğan narsisizmin başkasını affetme üzerinde anlamlı etkisini sürdürmeye devam ettiği görülmüştür. Ancak yapılan Sobel testi sonucunda aracı değişkenden kaynaklanan dolaylı etkinin ($-.0081$) istatistiki olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($se = 0.0072$; $Z = -1.1193$, $p = .2629$). Bu bulgu, güvenli bağlanmanın kırılğan narsisizm ve başkasını affetme arasındaki ilişkide aracı rol oynamadığı şeklinde değerlendirilebilir.

4.12. Üniversite öğrencilerinin kırılğan narsisizm ile durumu affetme düzeyleri arasındaki ilişkide kaygılı bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular

Şekil 12. Kaygılı bağlanma biçiminin, kırılğan narsisizm ve durumu affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol

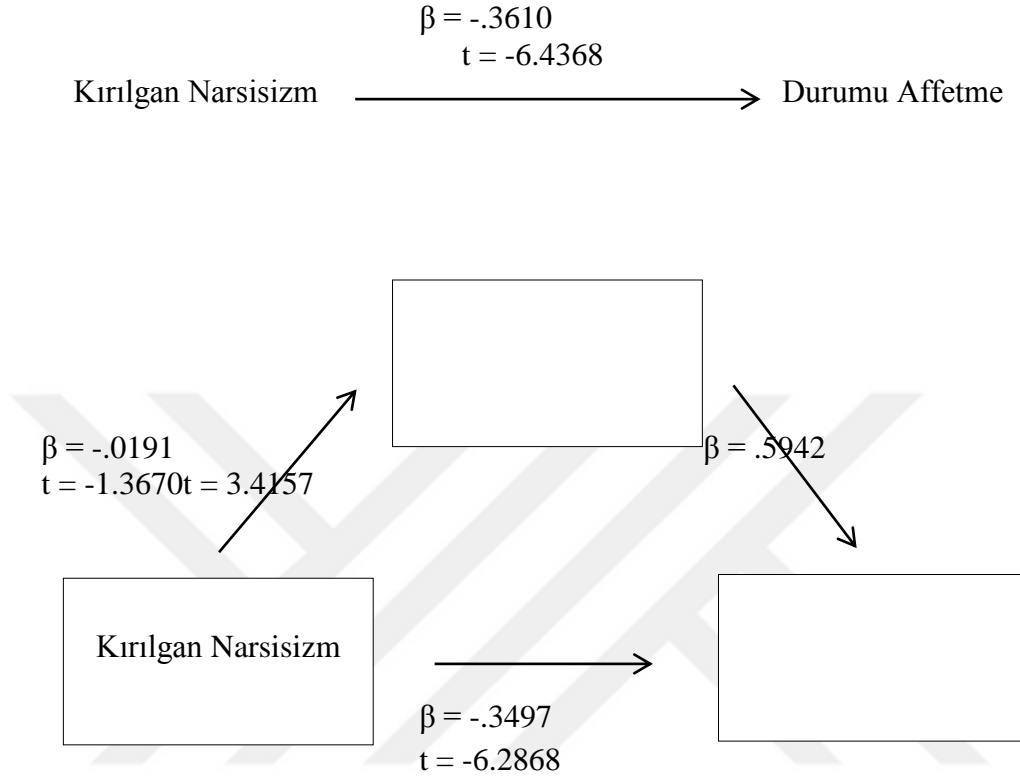
Kırılğan narsisizm değişkeni, kaygılı bağlanma değişkenini anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = .1045$, $t = 7.2191$, $p = .0000$). Regresyon modeli anlamlıdır ($R^2 = \%9.11$; $F = 52.1155$, $p < .0001$).

Kırılğan narsisizm değişkeni kontrol edilirken, kaygılı bağlanma biçimi değişkeni durumu affetmeyi anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = -.4194$, $t = -2.4911$, $p = .0130$). Bu regresyon modeli de anlamlıdır ($R^2 = \% 8.42$; $F = 23.8727$, $p < .001$). Kaygılı bağlanmanın durumu affetmeye etkisi doğrulanmıştır.

Kırılğan narsisizmin durumu affetme üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($\beta = -.3613$, $t = -6.4131$, $p < .0001$). Güven aralığı alt ve üst değerlerinin işaretleri aynı yönlüdür (LLCI= $-.4720$, ULCI= $-.2506$). Bu bulguya göre Şekil 12'deki, aracı değişken modelinde, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki toplam etkisi doğrulanmıştır.

Kırılğan narsisizmin durumu affetme üzerindeki doğrudan etkisi, kaygılı bağlanma değişkeni kontrol edildiğinde de anlamlıdır ($\beta = -.3171$, $t = -5.3927$, $p < .0001$). Güven aralığının alt ve üst sınır değerlerinin işaretleri aynı yönlüdür (LLCI= $-.4326$, ULCI= $-.2016$). Kaygılı bağlanmanın aracı rol oynadığı modelde kırılğan narsisizmin durumu affetme üzerinde anlamlı etkisini sürdürmeye devam ettiği görülmüştür. Yapılan Sobel testi sonucunda aracı değişkenden kaynaklanan dolaylı etkinin ($-.0442$) istatistiki olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($se = 0.0187$; $Z = -2.3543$, $p = .0185$). Bu bulgu, kaygılı bağlanmanın kırılğan narsisizm ve durumu affetme arasındaki ilişkide kısmi aracı rol oynadığı şeklinde değerlendirilebilir.

4.13. Üniversite öğrencilerinin kırılğan narsisizm ile durumu affetme düzeyleri arasındaki ilişkide güvenli bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular

Şekil 13. Güvenli bağlanma biçiminin, kırılğan narsisizm ve durumu affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol

Kırılğan narsisizm değişkeni, güvenli bağlanma değişkenini anlamlı bir şekilde etkilememektedir ($\beta = -.0191$, $t = -1.3670$, $p = .1722$). Regresyon modeli anlamlı bulunamamıştır ($R^2 = \%0.36$; $F = 1.8688$, $p > .05$). Modelde gösterilen kırılğan narsisizmin güvenli bağlanmaya etkisi doğrulanmamıştır.

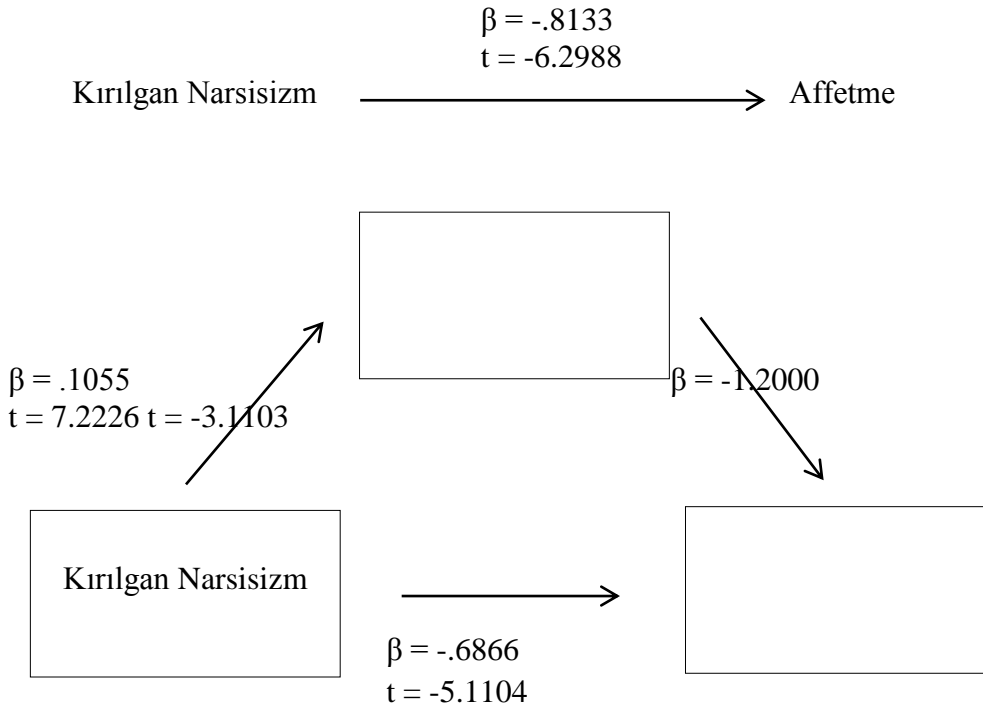
Kırılğan narsisizm değişkeni kontrol edilirken, güvenli bağlanma biçimi değişkeni durumu affetmeyi anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = .5942$, $t = 3.4157$, $p = .0007$). Bu regresyon modeli anlamlıdır ($R^2 = \% 9.35$; $F = 26.9714$, $p < .0001$). Güvenli bağlanmanın durumu affetmeye etkisi doğrulanmıştır.

Kırılğan narsisizmin durumu affetme üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($\beta = -.3610$, $t = -6.4368$, $p < .0001$). Güven aralığı alt ve üst değerlerinin işaretleri aynı yönlüdür (LLCI= $-.4712$, ULCI= $-.2507$). Bu bulguya göre Şekil 13'deki, aracı

değişken modelinde, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki toplam etkisi doğrulanmıştır.

Kırılğan narsisizmin durumu affetme üzerindeki doğrudan etkisi, güvenli bağlanma değişkeni kontrol edildiğinde de anlamlıdır ($\beta = -.3497$, $t = -6.2868$, $p < .0001$). Güven aralığının alt ve üst sınır değerlerinin işaretleri aynı yönlere (LLCI= $-.4590$, ULCI= $-.2404$). Güvenli bağlanmanın aracı rol oynadığı modelde kırılğan narsisizmin durumu affetme üzerinde anlamlı etkisini sürdürmeye devam ettiği görülmüştür. Ancak yapılan Sobel testi sonucunda aracı değişkenden kaynaklanan dolaylı etkinin ($-.0113$) istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($se = 0.0089$; $Z = -1.2747$, $p = .2023$). Bu bulgu, güvenli bağlanmanın kırılğan narsisizm ve durumu affetme arasındaki ilişkide aracı rol oynamadığı şeklinde değerlendirilebilir.

4.14. Üniversite öğrencilerinin kırılğan narsisizm ile genel affetme düzeyleri arasındaki ilişkide kaygılı bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular

Şekil 14. Kaygılı bağlanma biçiminin, kırılğan narsisizm ve genel affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol

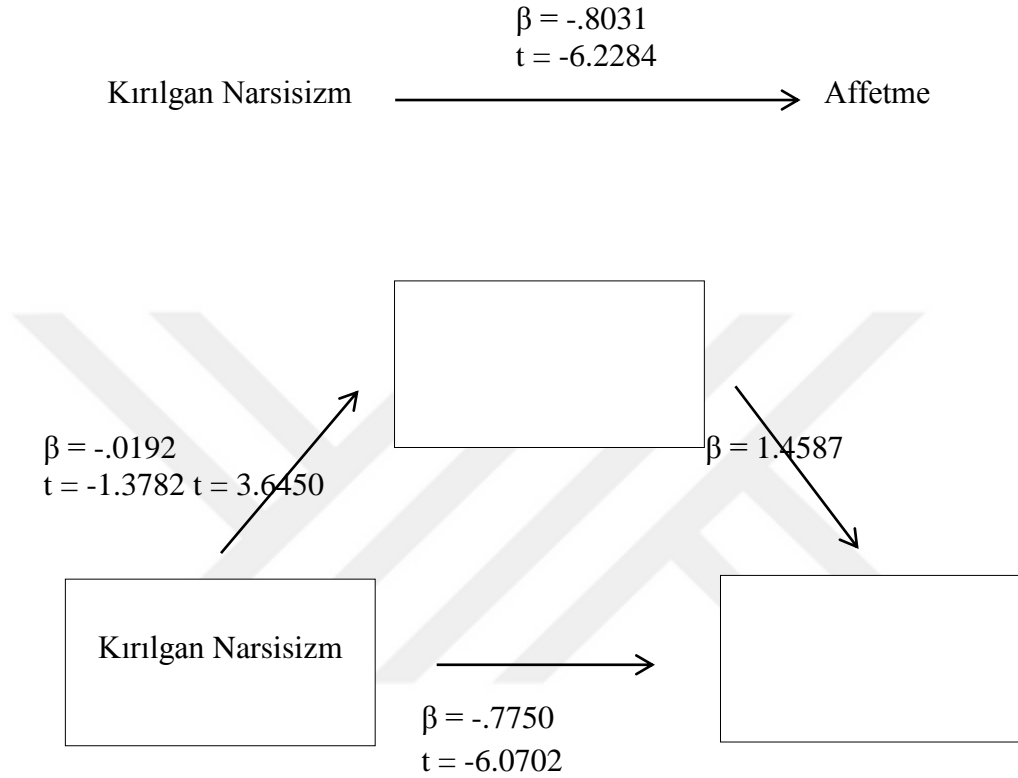
Kırılğan narsisizm değişkeni, kaygılı bağlanma değişkenini anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = .1055$, $t = 7.2226$, $p < .001$). Regresyon modeli anlamlıdır ($R^2 = \%9.18$; $F = 52.1657$, $p < .001$).

Kırılğan narsisizm değişkeni kontrol edilirken, kaygılı bağlanma biçimi değişkeniaffetmeyi anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = -.1.2000$, $t = -3.1103$, $p = .0020$). Bu regresyon modeli de anlamlıdır ($R^2 = \% 8.85$; $F = 25.0078$, $p < .001$).

Kırılğan narsisizmin affetme üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($\beta = -.8133$, $t = -6.2988$, $p < .0001$). Güven aralığı alt ve üst değerlerinin işaretleri aynı yönlüdür (LLCI= -1.10669 , ULCI= $-.5596$). Bu bulguya göre Şekil 14'deki, aracı değişken modelinde, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki toplam etkisi doğrulanmıştır.

Kırılğan narsisizmin affetme üzerindeki doğrudan etkisi, kaygılı bağlanma değişkeni kontrol edildiğinde de anlamlıdır ($\beta = -.6866$, $t = -5.1104$, $p < .0001$). Güven aralığının alt ve üst sınır değerlerinin işaretleri aynı yönlerdedir (LLCI= $-.9506$, ULCI= $-.4227$). Kaygılı bağlanmanın aracı rol oynadığı modelde kırılğan narsisizmin affetme üzerinde anlamlı etkisini sürdürmeye devam ettiği görülmüştür. Yapılan Sobel testi sonucunda aracı değişkendeki kaynaklanan dolaylı etkinin ($-.1266$) istatistiki olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($se = 0.0443$; $Z = -2.8569$, $p = .0042$). Aracı değişkenin neden olduğu dolaylı etki sıfırdan anlamlı şekilde farklıdır. Bu bulgu, kaygılı bağlanmanın kırılğan narsisizm ve affetme arasındaki ilişkide kısmi aracı rol oynadığı şeklinde değerlendirilebilir.

4.15. Üniversite öğrencilerinin kırılğan narsisizm ile genel affetme düzeyleri arasındaki ilişkide güvenli bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular

Şekil 15. Güvenli bağlanma biçiminin, kırılğan narsisizm ve genel affetme düzeyleri arasındaki ilişkide oynadığı aracı rol

Kırılğan narsisizm değişkeni, güvenli bağlanma değişkenini anlamlı bir şekilde etkilememektedir ($\beta = -.0192$, $t = -1.3782$, $p = .1687$). Regresyon modeli anlamlı bulunamamıştır ($R^2 = \%0.36$; $F = 1.8994$, $p > .05$). Modelde gösterilen kırılğan narsisizmin güvenli bağlanmaya etkisi doğrulanmamıştır.

Kırılğan narsisizm değişkeni kontrol edilirken, güvenli bağlanma biçimi değişkeni affetmeyi anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = 1.4587$, $t = 3.6450$, $p = .0003$). Bu regresyon modeli anlamlıdır ($R^2 = \% 9.27$; $F = 26.4981$, $p < .0001$). Güvenli bağlanmanın affetmeye etkisi doğrulanmıştır.

Kırılğan narsisizmin affetme üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($\beta = -.8031$, $t = -6.2284$, $p < .0001$). Güven aralığı alt ve üst değerlerinin işaretleri aynı yönlüdür (LLCI= -1.0564 , ULCI= $-.5498$). Bu bulguya göre Şekil 15'deki, aracı değişken modelinde, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki toplam etkisi doğrulanmıştır.

Kırılğan narsisizmin affetme üzerindeki doğrudan etkisi, güvenli bağlanma değişkeni kontrol edildiğinde de anlamlıdır ($\beta = -.7750$, $t = -6.0702$, $p < .0001$). Güven aralığının alt ve üst sınır değerlerinin işaretleri aynı yönlerdedir (LLCI= -1.0258 , ULCI= $-.5242$). Güvenli bağlanmanın aracı rol oynadığı modelde kırılğan narsisizmin affetme üzerinde anlamlı etkisini sürdürmeye devam ettiği görülmüştür. Ancak yapılan Sobel testi sonucunda aracı değişkenden kaynaklanan dolaylı etkinin ($-.0281$) istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($se = 0.0218$; $Z = -1.2835$, $p = .1992$). Bu bulgu, güvenli bağlanmanın kırılğan narsisizm ve affetme arasındaki ilişkide aracı rol oynamadığı şeklinde değerlendirilebilir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

5.1. Narsistik Kişilik Özellikleri İle Başkasını Affetme Arasındaki İlişkide Güvenli Bağlanma ve Kaygılı Bağlanma Biçimlerinin Aracı Rolü

Yapılan analizlerde narsistik kişilik ile başkasını affetme arasındaki ilişkinin negatif yönde ve anlamlı olduğu görülmüştür. Yani bireylerin narsistik kişilik özellikleri arttığında başkasını affetme eğilimleri düşmektedir. McCullough (2000) çalışmasında narsisizmin affetmeyi güçleştiren kişilik özelliklerinden biri olduğunu belirtmiştir. Narsist kişiler yakın ve derin ilişki kuramamakta ve empatiden yoksun olarak sosyal çevresini bencil ilişkiler üzerine oluşturmaktadır. Bu durum narsistlerin başkasını affetmedeki negatif yordama gücünü açıklayabilir. Literatür incelendiğinde; Fatfouta vd. (2017) yürüttükleri araştırmada antagonistik narsisizmin affetmeyle negatif yönlü bir ilişkisinin olduğunu ortaya koymuşlardır.

Narsistik kişilik özelliği ile bağlanma biçimleri arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişki saptanmıştır. Özdemir (2017) tarafından yürütülen bir araştırmada narsisizm ve bağlanma stilleri arasında herhangi bir ilişki saptanmamıştır.

Araştırmanın analizlerine bakıldığında güvenli bağlanma ile başkasını affetme arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanırken; kaygılı bağlanma ile başkasını affetme arasında negatif ancak istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Literatüre bakıldığında Tirtashi ve arkadaşları (2013) yürüttükleri araştırmada güvenli bağlanma ve affetme arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki

bulmuşlardır. Kaçınan bağlanma ile affetme arasında ise negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Narsistik kişilik ile başkasını affetme eğilimi arasındaki ilişkide bağlanma biçiminin aracı rolüne ilişkin yapılan analiz sonucunda güvenli bağlanmanın kısmi aracı rolü olduğu görülmüştür. Güvenli bağlanma biçimine sahip bireyler ilişkilerinde yakın olma isteğindedir ve kendilerini güvende hissetmektedirler (Bowlby, 2014). Güvenli bağlanma kurulamadığında birey doyurucu temas kurmada zorlanır ve kendini yeterince destekleyemez (Kobak ve Sceery, 1988). Güvenli bağlanma stiline sahip olan bireylerin karşı tarafla kurdukları olumlu temas sonucunda iki taraf arasında güven duygusu oluşmaya başlar. Bu güven duygusu kişinin karşı tarafı affetmesini kolaylaştırabilir.

5.2. Narsistik Kişilik Özellikleri İle Durumu Affetme Arasındaki İlişkide Güvenli Bağlanma ve Kaygılı Bağlanma Biçimlerinin Aracı Rolü

Narsistik kişilik ile durumu affetme arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Literatüre bakıldığında Strelan (2007) tarafından yürütülen bir araştırmada narsisizm ile durumu affetme arasında negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Literatürden elde edilen bulgularla araştırmanın sonuçları örtüşmektedir. Araştırmanın analizlerine bakıldığında durumu affetme eğilimleri, başkalarını affetme eğilimlerinden daha yüksek bulunmuştur. Buradan da anlaşılacağı gibi narsist kişilerin, durumu affetmeleri başkalarını affetmelerinden daha kolay olacaktır. Bireyler olumsuz bir yaşantıda durumu affetmeden ziyade öncelikle kendini ya da başkalarını affetme eğilimindedirler. Durumu affetmeyi diğer affetme boyutlarından ayırtıramamaları bireylerin olaylara yönelik bakış açısı olabilir. Bireyler genel olarak kendilerini ya da başkalarını suçladıklarından dolayı affetmede güçlük yaşadıkları hususlar durumdan öte kişi temelli olarak değerlendirebilir.

Araştırmanın analizlerine bakıldığında güvenli bağlanma ile durumu affetme arasında pozitif yönlü; kaygılı bağlanma ile durumu affetme arasında ise negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Seyfi (2017) tarafından yapılan bir araştırmada güvenli bağlanma ile affetme arasında bir ilişki bulunamamışken, kaygılı bağlanma

ile affetme arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Araştırmanın bulguları ile literatürdeki bu bulgu örtüşmemektedir. Kaygılı bağlanma biçimine sahip bireylerin yaşantılarına bakıldığında güvenli bağlanma biçimine sahip olan bireylere kıyasla daha fazla olumsuz yaşantı ve travmalara sahiptir (Durak Batıgün ve Büyükşahin, 2008; Şenkal ve Işıklı, 2015). Bu olumsuz yaşantılar ve travmalar kişilerin durumu affetme eğilimleri üzerinde olumsuz etkiye sahip olabilir. Buradan da anlaşılacağı üzere güvenli bağlanma biçimine sahip olan bireyler, kaygılı bağlanma biçimine sahip olan bireylere göre durumu affetme eğilimleri daha yüksektir.

Yapılan analizler sonucunda narsistik kişilik ile durumu affetme arasındaki ilişkide güvenli bağlanma kısmi aracı rol olarak bulunmuştur. Yıldırım (2009)'a göre güvenli bağlanan bireyler, eşlerinin olumsuz davranışına daha az sorumluluk yüklemekte ve bunun aracılığıyla daha fazla affetmektedir. Literatürden elde edilen bu bulgu ile araştırmanın bulgusu örtüşmektedir. Narsistik kişilik ile durumu affetme arasındaki ilişkide kaygılı bağlanma tam aracılık etkisi göstermiştir. Narsistik kişiliğin durumu affetme üzerindeki etkisi kaygılı bağlanma değişkeni kontrol edildiğinde anlamlılığını yitirmiştir. Kaygılı bağlanma biçimine sahip bireylerin ilişkilerinde güvensizlik hâkimdir. Bu güvensizlik olumsuz değerlendirmelere neden olabilir ve kişi dünyayı, çevresini ve durumları güvenilmez olarak algılayabilir. Bu durum öfkeyi de beraberinde getirip, durumu affetmeyi zorlaştırabilir.

5.3. Narsistik Kişilik Özellikleri İle Genel Affetme Arasındaki İlişkide Güvenli Bağlanma ve Kaygılı Bağlanma Biçimlerinin Aracı Rolü

Narsistik kişilik ile affetme arasında negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Narsistik kişilik özellikleri arttıkça kişinin genel affetme eğilimi düşmektedir. Eaton vd. (2006) tarafından yapılan araştırmada narsisizm, kaçınma ve intikam motivasyonları ile pozitif ilişkili bulunmuştur. Büyükleme narsistler daha dürtüsel ve agresif tepkiler verdiklerinden dolayı affetmeleri daha güçtür. Elde edilen bu bulgu araştırmanın bulgusuyla örtüşmektedir.

Yapılan analizler sonucunda güvenli bağlanma affetmenin pozitif yordayıcısı; kaygılı bağlanma ise negatif anlamlı yordayıcısıdır. Literatüre

bakıldığında Lawler-Row ve arkadaşları (2006) yürüttükleri araştırmada güvenli bağlanan bireylerin belirli bir suçu daha kolay affedip daha yüksek düzeyde affetme becerisi ve olumlu duygulara sahip olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu araştırmanın bulguları ile literatürdeki bu bulgu benzerlik göstermektedir.

Narsistik kişilik ile affetme eğilimi arasındaki ilişkide güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanmanın kısmi aracı rolü olduğu bulunmuştur. Güvenli bağlanma, kişinin yaşantısında psikopatolojinin oluşmaması için koruyucu bir faktördür (Taşdelen Kızgın, 2018). Affetmenin yordayıcısı olarak güvenli bağlanan yetişkinler benliklerini değerli, başkalarını ise duyarlı olarak algılamaktadır. Kaygılı bağlanma biçimi ise, güvenli bağlanmanın aksine bir etkiyle aracı rol oynamaktadır. Kaygılı bağlanması yüksek olan kişilerin aşırı olumsuz değerlendirmeleri narsisizm ile ilişkilendirilmektedir (Besser ve Priel, 2009). Bu bulgulardan yola çıkarak aracı rol olarak değerlendirilen kaygılı bağlanma affetmenin negatif yordayıcısı, güvenli bağlanma ise pozitif yordayıcısıdır.

5.4. Kırılgan Narsisizm İle Kendini Affetme Arasındaki İlişkide Güvenli Bağlanma ve Kaygılı Bağlanma Biçimlerinin Aracı Rolü

Yapılan analizlerde kırılgan narsisizm ile kendini affetme arasındaki ilişkinin negatif yönde ve anlamlı olduğu görülmüştür. Yani kırılgan narsisizm düzeyi arttıkça kendini affetme azalmaktadır. Kişilerarası affetme, suçlu ile uzlaşma anlamına gelmezken, kendini affetmede öz-uzlaşma gereklidir (Enright, 1996). Yetersizlik, hassasiyet ve içe dönüklük gösteren kırılgan narsistler (Wink, 1991) bu öz-uzlaşmayı daha zor sağlayacaktır.

Yapılan analizler sonucunda kırılgan narsisizm, güvenli bağlanmayı anlamlı bir şekilde etkilemezken kaygılı bağlanmayı pozitif yönde anlamlı bir şekilde etkilemektedir. Güvenli bağlanma kendini affetmeyi pozitif yönlü, kaygılı bağlanma ise negatif yönlü şekilde yordamıştır. Horsbrugh (1974)'a göre kendini affetme kişinin hatasından dolayı kendisine duyduğu nefretten ve değersizlikten kurtulmasıdır. Kırılgan narsisizmin en belirgin güçlükleri kötümserlik, anksiyete ve yetersizlik olduğundan dolayı kendini affetme eğilimleri daha düşük olabilir. Şentepe (2016)'nin yaptığı araştırma sonucunda affetmeyle ruh sağlığı boyutları (olumsuz

benlik, anksiyete, depresyon, hostilite,somatizasyon) arasında en yüksek ilişki olumsuz benlik ile kendini affetme arasında bulunmuştur.

Kırılğan narsisizm ile kendini affetme eğilimi arasındaki ilişkide güvenli bağlanma biçimi aracı rol oynamazken, kaygılı bağlanma bu ilişkide kısmi aracı rol oynamaktadır. İmamoğlu (2018) tarafından yapılan araştırmada kırılğan narsisizmin babanın algılanan reddediciliği, annenin algılanan aşırı koruyuculuğu, bölme savunması ve tüm savunma biçimleri tarafından yordandığı tespit edilmiştir. Ebeveyn tutumları bireylerin bağlanma biçimleri üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Benzer bir araştırmada (Üzümcü, 2016) kırılğan narsisistik kişilik özellikleri ebeveyne ilişkin algılanan kuralcı, küçümseyici ve kötümser ebeveynlik ile ilişkili bulunmuştur. Bu bulgular araştırmanın bulguları ile örtüşmektedir.

5.5. Kırılğan Narsisizm İle Durumu Affetme Arasındaki İlişkide Güvenli Bağlanma ve Kaygılı Bağlanma Biçimlerinin Aracı Rolü

Yapılan analizler sonucunda kırılğan narsisizm ile durumu affetme arasındaki ilişkinin negatif yönde ve anlamlı olduğu görülmüştür. Yani, bireylerin kırılğan narsistik kişilik özellikleri arttığında, durumu affetme eğilimleri azalmaktadır. Hiç kimsenin suçlu olmadığı, sorumlusu belli olmayan olayların affedilmesi olarak tanımlanabilen durumu affetme söz konusu olduğunda, kırılğan narsist kişi, bu durumdan kaynaklanan hatayı sahip olduğu özelliklerden dolayı kendisine yöneltip affetmeyebilir. Özteke Kozan ve arkadaşlarının (2017) yaptığı araştırma sonucunda duygularını sözel olarak ifade edebilen, başa çıkma ve öfkeyi yönetme becerileri yüksek olan bireylerin kendini, başkalarını ve durumu affetme eğilimlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kırılğan narsist kişiler içe dönük yapıları sebebiyle duygularını sözel olarak yeterince ifade edemediklerinden ve başa çıkma becerileri düşük olduğundan dolayı affetme eğilimleri düşük olabilir.

Kırılğan narsisizm ile durumu affetme eğilimi arasındaki ilişkide bağlanma biçimlerinin aracı rolüne ilişkin yapılan analiz sonucunda güvenli bağlanma aracı rol oynamazken, kaygılı bağlanma biçiminin kısmi aracı rol oynadığı görülmüştür. Kaygılı bağlanma biçimine sahip bireylerin sürekli endişe halinde olmaları ve daha çok duygusal iniş çıkışlar yaşamalarından dolayı hatanın kimde olduğu bilinmeyen

durumlarda affetme güçleşebilir. Kaygılı bağlanan bireylerin zihinsel temsillerinde daha çok olumsuz içerik vardır (Hazan ve Shaver, 1987). Bu bulgu araştırmanın bulgusu ile örtüşmektedir.

5.6. Kırılğan Narsisizm İle Genel Affetme Arasındaki İlişkide Güvenli Bağlanma ve Kaygılı Bağlanma Biçimlerinin Aracı Rolü

Yapılan analizler sonucunda kırılğan narsisizm ile affetme arasındaki ilişkinin negatif yönde ve anlamlı olduğu görülmüştür. Yani, bireylerin kırılğan narsistik kişilik özellikleri arttığında, affetme eğilimleri azalmaktadır. Literatüre bakıldığında, Young Sun Ra vd. (2013) yürüttükleri çalışmada kırılğan narsisizmin affetmeyle ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu bulgu araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir.

Araştırma sonucunda güvenli bağlanma ile affetme arasında pozitif yönlü bir ilişki varken, kaygılı bağlanma ile affetme arasında negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Kırılğan narsisizm ile affetme arasındaki ilişkide güvenli bağlanmanın aracı rolü bulunamamışken; kaygılı bağlanma biçiminin kısmi bir aracı role sahip olduğu bulunmuştur. Güvenli bağlanan bireylerin kaygılı bağlanan bireylere göre, daha fazla benlik saygısı ve yeterlilik duygusu sahibi oldukları bilinmektedir. Kaygılı bağlanan bireylerde ise olumsuz duygulara sahip olma sıklığının daha fazla olduğu bulunmuştur (Akt. Yıldırım, 2009). Kırılğan narsist kişilerin içe dönük olmaları, hassasiyetleri, büyüklenmeci inançları ve olumsuz eleştirilere tahammülsüzlükleri birleşince affetme konusunda diğerlerine göre daha çok güçlük çekeceklerini söylemek mümkündür.

Çocuklukta istismara bağlı travma yaşayan kırılğan narsistik kişilerin hayatlarının daha sonraki dönemlerinde travmalara maruz kaldıklarında travma sonrası stres bozukluğu geliştirme ihtimali daha yüksek bulunmuştur (Bachar vd., 2015). Travmaya yatkınlık kırılğan narsist kişinin yaşadığı olumsuz durumun tehdit edici boyutunun ortadan kalkmasını zorlaştırdığından ve öfke, kaygı gibi olumsuz duygularını arttırdığından affetmesini zorlaştırabilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. SONUÇ

Araştırmaya ilişkin sonuçlar araştırma kapsamında belirlenen alt problemler çerçevesinde sunulmuştur:

- 1) Araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkiye bakıldığında;
 - a. Narsistik kişilik ile kırılğan narsisizm ve bağlanma biçimleri (güvenli, kaygılı, kaçınan) arasında pozitif anlamlı ilişkiler olduğu,
 - b. Güvenli bağlanma biçimiyle kendini affetme, durumu affetme ve genel affetme arasında pozitif anlamlı ilişkiler olduğu,
 - c. Kaygılı ve kaçınan bağlanma biçimlerinin affetmeyle (kendini, başkasını, durumu) arasında negatif anlamlı ilişkiler olduğu,
 - d. Narsistik kişilik ile genel affetme ve alt boyutları başkasını ve durumu affetme arasında negatif anlamlı ilişkiler olduğu,
 - e. Kırılğan narsisizm ile kendini, başkasını, durumu ve genel affetme arasında negatif anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir.
- 2) Narsistik kişilik ile kendini affetme arasındaki ilişki anlamlı çıkmamıştır. Bundan dolayı narsistik kişiliğin kendini affetme üzerindeki etkisinde bağlanma biçimlerinin aracı rolüne bakılamamıştır.
- 3) Narsistik kişilik ile başkasını affetme arasındaki ilişkide güvenli bağlanma biçimi kısmi aracı rol oynarken, kaygılı bağlanma aracılık etkisi göstermemiştir.
- 4) Narsistik kişilik ile durumu affetme arasındaki ilişkide kaygılı bağlanma tam aracılık etkisi, güvenli bağlanma ise kısmi aracılık etkisi göstermiştir.
- 5) Narsistik kişilik ile genel affetme arasındaki ilişkide güvenli bağlanmanın ve kaygılı bağlanmanın kısmi aracı rolü olduğu belirlenmiştir.

- 6) Kırılgan narsisizm ile kendini affetme arasındaki ilişkide kaygılı bağlanmanın kısmi aracı rolü olduğu, güvenli bağlanmanın ise aracı rol oynamadığı görülmüştür.
- 7) Kırılgan narsisizm ile başkasını affetme arasındaki ilişkide, güvenli bağlanmanın ve kaygılı bağlanmanın aracı etkisinin olmadığı görülmüştür.
- 8) Kırılgan narsisizm ve durumu affetme arasındaki ilişkide güvenli bağlanma aracı etkisi göstermezken, kaygılı bağlanmanın kısmi aracı rolü olduğu görülmüştür.
- 9) Kırılgan narsisizm ile genel affetme arasındaki ilişkide güvenli bağlanma aracı etki göstermezken, kaygılı bağlanmanın kısmi aracı rolü olduğu belirlenmiştir.

6.2. ÖNERİLER

Yapılan araştırma sonucuna göre bundan sonra bu konuda araştırma yapacak kişilere öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- Araştırmanın Gaziantep Üniversitesi'nde lisans eğitimi alan 536 öğrenciyle kısıtlı olması genellenebilirlik için sınırlılık yarattığından dolayı sonraki araştırmalarda daha geniş bir örneklem grubuyla çalışmak ve üniversite öğrencisi dışında geniş yaş aralığına sahip bir örneklem seçimi araştırma için faydalı olacaktır.
- Bu araştırmada narsistik kişilik özellikleri eğilimi düşük bir grupta çalışılmıştır. Sonraki araştırmalarda yüksek eğilime sahip bir örneklem grubu seçmek ilişkinin anlamlılığını arttıracakı düşünüldüğünden örneklem seçiminde bu hususa dikkat edilebilir.
- Affetme bu araştırmada genel olarak incelenmiştir, sonraki araştırmalarda farklı ilişki biçimlerinde ayrıca incelenebilir (Aile, arkadaş, romantik ilişki vb.).
- NKE ölçeğinden elde edilen puanla ölçülen narsistik kişilik, bu araştırmada tek boyut (büyüklenmeci-narsist kişilik) olarak ele alınmıştır. Sonraki araştırmalarda affetmeyle olan ilişkisine bakılacaksa alt boyutlarıyla olan ilişkisine de bakılabilir.
- Affetmenin ve narsistik kişilik özelliklerinin açıklamasında ele alınan değişkenler (empati, özseverlik vb.) bu araştırmaya dâhil edilmemiştir. Sonraki araştırmalarda bu değişkenler de araştırmaya dâhil edilebilir.

Uygulayıcılara öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- Güvenli bağlanma affetmenin pozitif yordayıcısı, kaygılı bağlanma ise affetmenin negatif yordayıcısı olarak bulunmuştur. Bağlanma biçimlerinin affetme üzerindeki etkisi göz önüne alındığında bu konuyla ilgili ebeveynlere sağlıklı anne-çocuk ilişkisine dair eğitim seminerleri verilerek önleyici çalışmalar yapılabilir.
- Narsistik kişilik özellikleri eğilimi olan bireylere yönelik empati becerisi kazandırma ve kişiler arası iletişimi iyileştirici ve güçlendirici rehberlik çalışmaları yapılabilir.
- Bağlanma biçimlerinin affetmeyle olan ilişkisi göz önüne alındığında bağlanma biçimlerinin affetme açısından incelenmesi de yakın ilişkilerin ve affetmenin açıklanmasında yararlı olabilir.
- Affetme kavramı –kendini, başkasını ve durumu affetme- psikolojik danışma oturumlarına, grupla psikolojik danışma ve grup rehberliği süreçlerine dâhil edilebilir. Bu konuyla ilgili müdahaleler geliştirilebilir.
- Rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanına ruh sağlığı psikolojik danışmanlığı uzmanlık alanı getirilebilir.

KAYNAKLAR

- Ackerman, R. A., Witt, E. A., Donnellan, M. B., Trzesniewski, K. H., Robins, R.W., & Kashy, D. A. (2011). What does the Narcissistic Personality Inventory really measure?. *Assessment*, 18(1), 67-87. doi:10.1177/1073191110382845
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. & Wall, S. N. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Erlbaum: Hillsdale, NJ. doi:10.4324/9780203758045
- Akbay, S. E. (2015). *Ana-babaya bağlanma ile romantik yakınlık ve otantik benlik arasındaki ilişkilerde bağlanma stillerinin aracı rolünün incelenmesi*. Doktora tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akhtar, S. & Thompson, J. A. (1982). Overview: narcissitic personality disorder. *American Journal of Psychiatry*, 139 (1), 12-20.
- Alisinanoğlu, F. ve Köksal, A. (2000). Gençlerin ben durumları (ego state) ve empatik becerilerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 11-16.
- Asıcı, E. (2018). Affetmenin yordayıcısı olarak duygusal zekâ. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 47 (47), 23-37. doi: 10.15285/maruaeabd.270253
- Aslan, M., Mert, H.Ş. ve Yıldız, M. (2016). Narsistik Kişilik İle Affedicilik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, 2. *Uluslararası Çin'den Adriyatik'e Sosyal Bilimler Kongre Kitabı*, c.I, 147-153. www.iksad.org
- Atay, S. (2009). Narsistik Kişilik Envanteri'nin Türkçe'ye standardizasyonu. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 1-16.
- Atay, S. (2010). *Çalışan narsist: örgütler, liderler, yöneticiler ve astlar*. İstanbul: Namar Yayınları.
- Aydemir, M. ve Bayram, N. (2016). Yapısal eşitlik modellemesi ile yalnızlık, kendini affetme ve kendini sevme değişkenleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 35(1), 81-88.
- Aydın, F. T. (2017). Pozitif bir karakter gücü olarak affedicilik. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 5(1), 1-22.
- Aydın, A. ve Akgün, S. (2014). Ergenlikte reaktif-proaktif saldırganlık, öfke ve narsisizm ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 29(73), 44-59.

- Ayten, A. (2014). Affedicilik ve din: affetme eğilimi ve dindarlıkla ilişkisi üzerine ampirik bir araştırma. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 37(2), 111-128.
- Ayyıldız, E., ve Elkin, N. (2016). Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 51-68. doi:10.17336/igusbd.76761
- Bachar, E., Canetti, L., Hadar, H., Baruch, J., Dor, Y. & Freedman, S. (2015). The role of narcissistic vulnerability in predicting adult posttraumatic symptoms from childhood sexual abuse. *Child Psychiatry & Human Development*, 46(5), 800-809.
- Battal, F. B. (2013). Gündelik Hayatta Narsisizmin Toplumsal Görünümleri, II. *Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi Bildiriler Kitabı*, c.V, 1433-1443.
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: an attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7, 147- 178.
- Bartholomew, K. & Horowitz, L. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-241.
- Bennett, C. S. (2006). Attachment theory and research applied to the conceptualization and treatment of pathological narcissism. *Clinical Social Work Journal*, 34(1), 45-60.
- Berk, L. E. (2013). *Bebekler ve çocuklar*. (N. Işıkoğlu Erdoğan, Çev.) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Besser, A. & Priel, B. (2009). Emotional responses to a romantic partner's imaginary rejection: the roles of attachment anxiety, covert narcissism, and self-evaluation. *Journal of Personality*, 77(1), 287-325. doi: 10.1111/j.1467-6494.2008.00546.x
- Besser, A., Zeigler, V.H., Pincus A.L. & Neria, Y.(2013). Pathological narcissism and acute anxiety symptoms after trauma: A study of Israeli civilians exposed to war. *Psychiatry*, 76(4), 381-397.
- Blair C. A., Helland K. & Walton B. (2017). Leaders behaving badly: the relationship between narcissism and unethical leadership. *Leadership & Organization Development Journal*, 38(2), 333-346. <https://doi.org/10.1108/LODJ-09-2015-0209>
- Bogart, L. M., Benotsch, E. G., & Pavlovic, J. D. P. (2004). Feeling superior but threatened: the relation of narcissism to social comparison. *Basic and Applied Social Psychology*, 26(1), 35-44.
- Bolelli, M. (2018) Narsistik kişilik özelliklerinin işe bağlılığa etkileri: örnek bir araştırma. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 4(3), 185-199. doi:10.30855/gjeb.2018.4.3.005

- Bowlby, J. (2012). *Bağlanma*. (T.V. Soylu, Çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım tarihi 1969).
- Bowlby, J. (2014). *Ayrılma*. (M.Günay,Çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım tarihi 1973).
- Budak, S. (2005). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Bugay, A. (2010). *Kendini affetmeyi yordayan sosyobilişsel, duygusal ve davranışsal faktörlerin incelenmesi. *Investigation of social-cognitive, emotional and behavioral variables as predictors of self-forgiveness*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bugay, A., & Demir, A. (2010). A Turkish version of Heartland Forgiveness Scale. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 1927-1931.
- Bugay, A. ve Demir, A. (2011). Hataya ilişkin özelliklerin başkalarını affetmeyi yordaması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 8-17.
- Bugay, A. , Demir, A. & Delevi. R. (2012). Assessment of the reliability and validity of the Turkish version of Heartland Forgiveness Scale. *Psychological Reports*, 111(2), 575-584. doi: 10.2466/08.21.PR0.111.5.575-584
- Bugay, A. ve Demir, A. (2012). Affetme artırılabilir mi? : affetmeyi geliştirme grubu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), 96-106.
- Chen, C., Hewitt, P. L. & Flett, G. L. (2015). Preoccupied attachment, need to belong, shame, and interpersonal perfectionism: an investigation of the perfectionism social disconnection model. *Personality and Individual Differences*, 76, 177-182.
- Crockatt, P. (2006). Freud's "on narcissism: an introduction". *Journal of Child Psychotherapy*, 32(1), 4-20. doi:10.1080/00754170600563638
- Cüceloğlu, D. (2006). *Yeniden insan insana*. (35. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çakmak, V. (2018). Online benlik sunumu ve narsisizm arasındaki ilişki: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Online Academic Journal of Information Technology*, 9(31), 137-152.
<https://search.proquest.com/docview/2154725987?accountid=15958>
- Çalışır, M. (2009). Yetişkin bağlanma kuramı ve duygulanım düzenleme stratejilerinin depresyonla ilişkisi. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar*, 1(3), 240-255.
- Dickinson, K. & Pincus, A. (2003). Interpersonal analysis of grandiose and vulnerable narcissism. *Journal of Personality Disorders*, 17(3), 188-207.
<https://search.proquest.com/docview/195240786?accountid=15958>
- Durak Batıgün, A. ve Büyüksahin, A. (2008). Aleksitimi: psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 11(3), 105-114.

- Dwiwardani, C., Hill, P. C., Bollinger, R. A., Marks, L. E., Steele, J. R., Doolin, H. N., Wood, S.L., Hook, J.N. & Davis, D. E. (2014). Virtues develop from a secure base: attachment and resilience as predictors of humility, gratitude, and forgiveness. *Journal of Psychology and Theology*, 42(1), 83-90. <https://doi.org/10.1177%2F009164711404200109>
- Eaton, J., Ward Struthers, C., & Santelli, A. G. (2006). Dispositional and state forgiveness: The role of self-esteem, need for structure, and narcissism. *Personality and Individual Differences*, 41(2), 371-380. doi:10.1016/j.paid.2006.02.005
- Ekşi, H., Güngör, İ.H. ve Arıca, O.T. (2012). Genç yetişkinlerde değer tercihlerinin narsistik kişilik özellikleri yordaması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12 (2), 1271-1290.
- Eldoğan, D. (2016). Hangi narsizm? büyüklenmeci ve kırılgan narsizmin karşılaştırılmasına ilişkin bir gözden geçirme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19(37), 1-10.
- Emmons, R. A. (1984). Factor analysis and construct validity of the Narcissistic Personality Inventory. *Journal of Personality Assessment*, 48(3), 291-300.
- Engüner Tekinalp, B. ve Terzi, S. (2012). Terapötik bir araç olarak bağışlama: iyileştirici etken olarak bağışlama olgusunun psikolojik danışma sürecinde kullanımı. *Eğitim ve Bilim*, 37(166), 14-24. <https://search.proquest.com/docview/1291079475?accountid=15958>
- Enright, R. D. (1996). Counseling within the forgiveness triad: On forgiving, receiving forgiveness, and self- forgiveness. *Counseling And Values*, 40(2), 107-127.
- Evren, C. (1997). *İzm'ler dizisi: narsisizm*. İstanbul: BDS Yayınları.
- Fatfouta, R., Gerlach T.M., Schröder-Abé, M. &Merkl, A. (2015). Narcissism and lack of interpersonal forgiveness: the mediating role of state anger, state rumination, and state empathy. *Journal of Research in Personality*, 75, 36-40. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.10.051>
- Fatfouta, R., Zeigler-Hill, V. &Schröder-Abé, M. (2017). I'm merciful, am I not? facets of narcissism and forgiveness revisited. *Journal of Research in Personality*70, 166-173. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2017.07.007>
- Gassin, E. A. & Lengel, G. J. (2011). Forgiveness and attachment: a link that survives the grave?. *Journal of Psychology and Theology*, 39(4), 316-329.
- Geçtan, E. (2018). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Dışı Davranışlar (23. Baskı)*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gordon, K. C. ve Baucom, D. H. (2003). Forgiveness and marriage: Preliminary support for a measure based on a model of recovery from a marital betrayal. *The American Journal of Family Therapy*, 31, 179-199.

- Güleç, C. (2006). *Psikiyatrinin A–B–C’si ruhsal bozukluklar, tanısı ve tedavisi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Gülmez N. (2009). *Narsistik liderlik*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güloğlu, B., Kararımak, Ö. ve Emiral, E. (2016). Çocukluk çağı travmalarının tinsellik ve affetme üzerindeki rolü */The role of spirituality and forgiveness in childhood trauma. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(4), 309-316.
<http://dx.doi.org/10.5455/apd.217593>
- Hall, J. H., & Fincham, F. D. (2005). Self–forgiveness: the stepchild of forgiveness research. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 24(5), 621-637.
doi:10.1521/jscp.2005.24.5.621
- Hallowell, E. (2005). *Affetmek üzerine* (E. Subaş, Çev.). İstanbul: Dharma Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2004).
- Hazan, C.&Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524.
- Hendin, H. M. & Cheek, J. M. (1997). Assessing hypersensitive narcissism: A reexamination of Murray’s Narcism Scale. *Journal of Research in Personality*, 31(4), 588-599.
- Hennessy, D. A. (2016). Are narcissists really angrier drivers? an examination of state driving anger among narcissistic subtypes. *Transportation Research Part F: Psychology and Behaviour*, 42(2), 267-275.
<https://doi.org/10.1016/j.trf.2016.06.025>
- Hodgson, L. K. & Wertheim, E. H. (2007). Does good emotion management aid forgiving? Multipledimensions of empathy, emotion management and forgiveness of self and others. *Journal of Social and Personal Relationships*, 24(6), 931-949.
<http://tdk.gov.tr> adresinden Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir.
- İmamoğlu, A.H. (2018). *Narsisizm: algılanan ebeveyn tutumları ve savunma mekanizmaları açısından bir inceleme*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İnan, E. (2015). “Narsistik kişilik örgütlenmesinin bağlanma kuramı çerçevesinde ele alınması: vaka örneği”, *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 2(1), 1-12.
- İslamoğlu, A.H. ve Alnaçık, Ü. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. (5. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Jacinto, G. A., & Edwards, B. L. (2011). Therapeutic stages of forgiveness and self forgiveness. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 21(4), 423-437.
- Jinyao, Y., Xiongzhaio, Z., Auerbach, R. P., Gardiner, C. K., Lin, C., Yuping, W. & Shuqiao, Y. (2012). Insecure attachment as a predictor of depressive and

anxious symptomology. *Depression And Anxiety*, 29(9), 789-796.
doi: 10.1002/da.21953

- Judge, T. A., LePine, J. A. & Rich, B. L. (2006). Loving yourself abundantly: relationship of the narcissistic personality to self-and other perceptions of workplace deviance, leadership, and task and contextual performance. *Journal of Applied Psychology*, 91(4), 762-776.
- Kachadourian, L. K., Fincham, F. & Davila, J. (2004). The tendency to forgive in dating and married couples: The role of attachment and relationship satisfaction. *Personal Relationships*, 11(3), 373-393.
- Karaaziz, M. ve Erdem Atak, İ. (2013). Narsisizm ve narsisizmle ilgili araştırmalar üzerine bir gözden geçirme. *Nesne*, 1(2), 44-59.
doi:10.7816/nesne-01-02-03
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (20. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kardaş, S. (2017). *Sanal kimlik ve spiritüel iyi oluşun üniversite öğrencilerinin narsistik eğilimlerini yordayıcılığı*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya F. ve Peker, A. (2016). The relationship between perfectionism and forgiveness of university students: the mediator role of emotional intelligence. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(4), 1086-1094.
doi: 10.21547/jss.265492
- Kaya, L. (2017). *Üniversite öğrencilerinde narsistik eğilimler, bağlanma stilleri ve sosyal medya kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kernberg, O. (2012). *Sınır durumlar ve patolojik narsisizm*. (M. Atakay, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kesebir, S., Kökçü, F. ve Dereboy, F. (2012). Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *New/Yeni Symposium Journal* •www.yenisymposium.net, 50(2), 99-104.
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S. ve Üstündağ, M. (2014). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 3(2), 321-342.
- Kızıltan, H. (2016). "Narsisizm nedir?",
(<https://bilimvegelecek.com.tr/index.php/2016/08/01/narsisizm-nedir/>
01 Mayıs 2019 tarihinde erişildi).
- Kiraz, C. (2011). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ile narsistik kişilik özellikleri*. Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kobak, R. R. & Sceery, A. (1988). Attachment in late adolescence: working models, affect regulation, and representations of self and others. *Child development*, 59, 135-146.
- Koyuncu, G. Ş.(2017). *Erken çocukluk döneminde bipolar bozukluğu olan ebeveynlere sahip bireylerdeki bağlanma ilişkileri ile erken çocukluk döneminde bipolar bozukluğu olmayan ebeveynlere sahip bireylerdeki bağlanma ilişkilerinin karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Krizan, Z. & Johar O. (2012). Envy divides the two faces of narcissism. *Journal of Personality*.80(5), 1415-1451. doi: 10.1111/j.1467-6494.2012.00767.x
- Lamkin, J., Lavner, J. A. & Shaffer, A. (2017). Narcissism and observed communication in couples. *Personality and Individual Differences*, 105, 224-228. <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2016.09.046>
- Lawler- Row, K. A., Younger, J. W., Piferi, R. L. & Jones, W. H. (2006). The role of adult attachment style in forgiveness following an interpersonal offense. *Journal of Counseling & Development*, 84(4), 493-502.
- Levy, K. N., Ellison, W. D. & Reynoso, J. S. (2011). A historical review of narcissism and narcissistic personality. W. K. Campbell ve J. D. Miller (Ed.), *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments* (22-41). John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey. doi:10.1002/9781118093108.ch1
- Lowen, A. (2013). *Narsisizm gerçek benliğin inkârı*. (T. Çetin, Çev.). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Macaskill, A. (2012). Differentiating dispositional self-forgiveness from other forgiveness: Associations with mental health and life satisfaction. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 31(1), 28-50. doi:10.1521/jscp.2012.31.1.28
- Maraş, A. (2015). Bağlanma kuramı temelinde gerçekleştirilen bir vaka çalışması. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 2(3), 1-13.
- Masterson, J. F. (2006). *Narsistik ve borderline kişilik bozuklukları*. (B. Açıl, Çev.). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Maxwell, K., Donnellan, M. B., Hopwood, C. J. & Ackerman, R. A. (2011). The two faces of narcissus? an empirical comparison of the narcissistic personality inventory and the pathological narcissism inventory. *Personality And Individual Differences*. 50(5), 577–582. doi:10.1016/j.paid.2010.11.031
- McCullough, M. E. (2000). Forgiveness as human strength: theory, measurement, and links to well-being. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 19(1), 43-55. doi:10.1521/jscp.2000.19.1.43
- McCullough, M. E. & Worthington Jr, E. L. (1994). Models of interpersonal forgiveness and their applications to counseling: review and critique. *Counseling and Values*, 39(1), 2-14. doi:10.1002/j.2161-007X.1994.tb01003.x

- Miller, J. D., Dir, A., Gentile, B., Wilson, L., Pryor, L. R. & Campbell, W. K. (2010). Searching for a vulnerable dark triad: Comparing factor 2 psychopathy, vulnerable narcissism and borderline personality disorder. *Journal of Personality*, 78(5), 1529-1564.
- Morf, C.& Rhodewalt, F. (2001). Unraveling the paradoxes of narcissism: a dynamic self-regulatory processing model. *Psychological Inquiry*, 12(4), 177-196.
- Mugrage, M. S. (2014). *The Relationship between emotional intelligence and forgiveness*. Unpublished doctoral dissertation. The Chicago School of Professional Psychology, ABD.
- Oğuz, T. (2016). Çağdaş Narkisisos'lar: facebook kullanım alışkanlıkları ve narsisizm. *Selçuk İletişim*, 9(2), 51- 68. doi:10.18094/si.33596
- Oktaç, G. (2016). *Algılanan anne baba tutumu ile bağlanma biçimi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ozan, E., Kırkpınar, İ., Aydın, N., Fidan, T. ve Oral, M. (2008). Narsisistik kişilik bozukluğu: gelişim süreçleri ve yaşamı. *RCHP, Psikiyatride Derlemeler, Olgular ve Varsayımlar Dergisi*, 2(1-2), 25-37.
- Özteke Kozan, H. İ., Kesici, Ş. ve Baloğlu, M. (2017). Affedicilik ve duyguları yönetme becerisi arasındaki çoklu ilişkinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15(34), 193-215.
- Preacher, K. J. ve Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods*, 40(3), 879–891.
- Ra, Y. S., Cha, S. Y., Hyun, M. & Bae, S. M. (2013). The mediating effects of attribution styles on the relationship between overt-covert narcissism and forgiveness. *Social Behavior and Personality*, 41(6), 881-892. doi:10.2224/sbp.2013.41.6.881
- Raskin, R. & Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the Narcissistic Personality Inventory and further evidence of its construct validation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 890-902. doi:10.1037//0022 3514.54.5.890
- Ronningstam, E. (2010). Narcissistic personality disorder: A current review. *Current Psychiatry Reports*, 12(1), 68-75.
- Rose, P. (2002). The happy and unhappy faces of narcissism. *Personality and Individual Differences*, 33 (1), 379-391.
- Rozenbaltt, S. (2002). *In defence of self: the relationship of self-esteem and narcissism to aggressive behavior*. Doctoral dissertation, Long Island University, The Brooklyn Center, USA.

- Sarı, E. (2014). Affetmenin kendini gerçekleştirme üzerindeki etkileri. *İlköğretim Online*, 13(4), 1493-1501. doi:10.17051/io.2014.06489
- Seyfi, S. (2017). *Evli bireylerin aldatma eğilimleri ve affetme düzeylerinin bağlanma stillerine göre incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Strelan, P. (2007). Who forgives others, themselves, and situations? the roles of narcissism, guilt, self-esteem, and agreeableness. *Personality and Individual Differences*, 42(2), 259-269.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirilmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Şengül, B. Z., Ünal, E., Akça, S., Canbolat, F., Denizci, M., & Baştuğ, G. (2015). Validity and reliability study for the Turkish adaptation of the Hypersensitive Narcissism Scale (HSNS). *Düşünen Adam*, 28(3), 231-241.
- Şenkal, İ. ve Işıklı, S. (2015). Çocukluk çağı travmalarının ve bağlanma biçiminin depresyon belirtileri ile ilişkisi: aleksitiminin aracı rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(4), 261-67.
- Şentepe, A. (2016). *Ruh sağlığı belirtilerinin yordayıcısı olarak affetme ve dindarlık ilişkisi*. Doktora tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (sixth ed.) Boston, MA: Pearson.
- Tangney, J.P., Boone, A.L. & Dearing, R. (2015). Forgiving the self: conceptual issues and empirical findings. In J. Everett L. Worthington (Ed.), *Handbook of forgiveness* (pp. 143-158). New York, NY: Routledge.
- Taşdelen Kızgın, S. (2018). *Evlilik sorunu yaşayan ve yaşamayan çiftlerde bağlanma stilleri ve çift uyumu arasındaki ilişki*. Tıpta uzmanlık tezi, T.C. Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ankara Dışkapı Yıldırım Beyazıt Eğitim ve Araştırma Hastanesi.
- Thompson, L. Y., Snyder, C. R., Hoffman, L., Michael, S. T., Rasmussen, H. N., Billings, L. S. & Roberts, D. E. (2005). Dispositional forgiveness of self, others and situations. *Journal of Personality*, 73(2), 313-360. doi:10.1111/j.1467-6494.2005.00311.x
- Timuroğlu, M.K. (2005). *İşyerinde narsisizm ve iş tatmin ilişkisi: bir uygulama*. Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tirtashi, E. N., Shafiabady, A., Mohammadi, M. & Kazemi, N. (2013). A study of attachment styles and forgiveness in divorce-seeking women. *Global Journal of Psychology Research*, 1(2), 15-22.

- Tritt, S. M., Ryder, A. G., Ring, A. J., & Pincus, A. L. (2010). Pathological narcissism and the depressive temperament. *Journal of Affective Disorders*, 122(3), 280-284. doi:10.1016/j.jad.2009.09.006
- Twenge, J.M., Campbell, W.K. (2010).*Asrın vebası: Narsisizm illeti* (Ö. Korkmaz, Çev.).İstanbul: Kaknüs Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2009).
- Üzümcü, E. (2016). *Büyükleme ve kırılma narsisistik kişilik özellikleri ile ilişkili faktörlerin şema terapi modeli çerçevesinde incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Van Dyke, C. J. & Elias, M. J. (2008). How expressions of forgiveness, purpose, and religiosity relate to emotional intelligence and self-concept in urban fifth grade students. *American Journal of Orthopsychiatry*, 78(4), 481-493. doi:10.1037/a0014451
- Wonneberg, Dean A. (2007). The nature of narcissism and the gaze: narcissism, aggression and aging, *Substance*, 18(1), 74-78.
- Worthington Jr, E.L. (2005). More questions about forgiveness: research agenda for 2005–2015. In E. L. Worthington Jr. (Ed.), *Handbook of forgiveness* (pp. 557-73). New York, NY: Routledge.
- Wink, P. (1991). Two faces of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(4), 590-597. doi:10.1037/0022-3514.61.4.590
- Yaşar, K. (2015). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ile psikolojik sağlık ve affetme düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, A. (2009). *Bağlanma stilleri ile bağışlama arasındaki ilişkide sorumluluk yüklemelerinin aracı rolü*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER

Ek-1: Gönüllü Katılım Formu

Ek-2: Kişisel Bilgi Formu

Ek-3: Heartland Affetme Ölçeği

Ek-4: Kırılgan Narsisizm Ölçeği

Ek-5: Narsistik Kişilik Envanteri

Ek-6: Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği

Ek-1: Gönüllü Katılım Formu

Değerli Katılımcı;

Bu çalışma, Doç. Dr. Mehmet MURAT'ındanışmanlığında Gaziantep Üniversitesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü Yüksek Lisans programı öğrencisi Seda Sezer tarafından üniversite öğrencilerinde narsisizm düzeyi ile affedicilik arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkide bağlanma stillerinin aracı rolü olup olmadığını araştırmak amacıyla yürütülen bir tez çalışmasıdır. Bu çalışmanın yürütülebilmesi için gerekli etik izinler alınmıştır. Bu çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Ankette, sizden kim olduğunuz ile ilgili hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplarınızın tamamı gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir; elde edilecek bilgiler bilimsel yayınlarda kullanılacaktır. Bu bağlamda, araştırma sonuçlarından sağlıklı bilgiler edinilebilmesi için soruların samimi bir şekilde doldurulması ve boş bırakılmaması oldukça önemlidir.

Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Çalışmaya yönelik sorularınızı Gaziantep Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Mehmet Murat ve Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi Seda Sezer'e iletebilirsiniz.

Seda Sezer, e-posta: pd.sedasezer@gmail.com

Doç. Dr. Mehmet Murat, e-posta: mmurat@gantep.edu.tr

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı kullanımını kabul ediyorum. (Formu doldurup imzaladıktan sonra uygulayıcıya geri veriniz).

Ad Soyad: _____

Tarih

---/---/---

İmza: _____

Ek-2: Kişisel Bilgi Formu

Tarih: / /

Bilimsel bir araştırmada kullanılmak üzere hazırlanan bu formda çeşitli sorular bulunmaktadır. Ad, soyad ve numara gibi kimliğinizi tanıtıcı bilgiler vermeden formda yer alan tüm soruları doğru ve samimi bir şekilde yanıtlamanız rica olunur.

Lütfen aşağıda kişisel bilgileriniz ile ilgili soruları cevaplayınız.

1. Cinsiyet: K() E()

2. Yaş:

3. Fakülteniz ve sınıfınız:

5. Kaç kardeşsiniz?(Siz de dâhil):

6. Nasıl bir ailede büyüdünüz?

() Çekirdek (Anne-Baba-Çocuklar)

() Geniş Aile (Anne- Baba- Çocuklar- Diğer Akrabalar)

() Boşanmış (Siz kaç yaşında iken?.....)

() Ölüm (Hangi ebeveyn?.....Siz kaç yaşında iken?.....)

() Evlat Edinme (Siz kaç yaşında iken?.....)

() Üvey Anne-Baba (Siz kaç yaşında iken?.....)

7. Size göre ailenizin gelir düzeyi nasıl?

() Düşük

() Orta altı

() Orta

() Orta üstü

() Yüksek

8. Devam eden romantik ilişkiniz var mı?

() Var (Var ise ne kadar süredir?

() Yok

Ek-3: Heartland Affetme Ölçeği

Hayatımız boyunca, kendi davranışlarımız, başkalarının davranışları veya kontrolümüz dışındaki durumlar nedeniyle olumsuz olaylar yaşayabiliriz. Bu olumsuz yaşantıların ardından belli bir zaman geçtikten sonra, kendimiz, diğer insanlar veya yaşanan durumlar hakkında olumsuz duygu veya düşüncelerimiz olabilir. Bu tür olumsuz olaylara genel olarak nasıl tepki verdiğinizi düşününüz ve aşağıda verilen her ifadenin yanına, tarif edilen olumsuz duruma genellikle nasıl tepki verdiğinizi ifade eden sayıyı (aşağıdaki 7'li değerlendirme ölçeğine göre) yazınız. Vereceğiniz yanıtlarda doğru veya yanlış cevap yoktur. Lütfen yanıtlarınızda olabildiğince dürüst ve samimi olunuz.

1234567

Beni hiç	Beni pek	Beni biraz	Beni tamamen
yansıtmıyor	yansıtmıyor	yansıtıyor	yansıtıyor

___ 1. İşleri berbat ettiğimde önce kötü hissetmeme rağmen zamanla kendimi rahatlatabilirim.

___ 2. Yaptığım olumsuz şeyler için kendime kin tutarım.

___ 3. Yaptığım kötü şeylerden öğrendiklerim onlarla baş etmemde bana yardımcı olur.

___ 4. İşleri berbat ettiğimde, kendimi kabul etmek benim için gerçekten çok zordur.

___ 5. Yaptığım hatalara, zamanla daha anlayışlı olurum.

___ 6. Hissettiğim, düşündüğüm, söylediğim ya da yaptığım olumsuz şeyler için kendimi eleştirmeyi durduramam.

___ 7. Yaptığının yanlış olduğunu düşündüğüm kişiyi cezalandırmayı sürdürürüm.

___ 8. Beni incitenlere karşı zamanla daha anlayışlı olurum.

___ 9. Beni incitenlere karşı katı olmaya devam ederim.

___10. Başkaları bana geçmişte zarar vermiş de olsa, eninde sonunda onları iyi insanlar olarak görebilirim.

___11. Başkaları bana kötü davranırsa, onların hakkında kötü düşünmeye devam ederim.

___12. Biri beni hayal kırıklığına uğrattığında, bu olayı eninde sonunda geçmişte bırakabilirim.

___13. Kontrol edilemeyen nedenlerden dolayı işler ters gittiğinde, onlar hakkında olumsuz düşüncelere takılıp kalırım.

___14. Hayatımdaki kötü durumlara zamanla daha anlayışlı olabilirim.

___15. Hayatımdaki kontrol edilemeyen durumlar yüzünden hayal kırıklığına uğrarsam, onlar hakkında olumsuz düşünmeyi sürdürürüm.

___16. Hayatımdaki kötü durumlarla eninde sonunda barışıırım.

___17. Kimsenin hatası olmayan olumsuz durumları kabullenmek benim için gerçekten çok zordur.

___18. Kimsenin kontrolünde olmayan kötü durumlarla ilgili olumsuz düşüncelerimden, eninde sonunda kurtulurum.

Ek-4: Kırılğan Narsisizm Ölçeği

Lütfen aşağıdaki soruları, her bir maddenin sizin duygu ve davranışlarınıızı ne dereceye kadar tanımladığına karar vererek cevaplandırınız. Altta yazılı derecelendirme ölçeğinden bir rakam seçerek her bir maddenin yanındaki boşluğu doldurunuz.

1 = Hiç tanımlamıyor / Doğru değil / Kesinlikle katılmıyorum

2 = Yansıtmıyor

3 = Ne tanımlıyor ne tanımlamıyor / Kararsızım

4 = Yansıtıyor

5 = Oldukça tanımlıyor /Doğru/ Kesinlikle katılıyorum

- ___ 1. Duygularım, başkalarının alayları veya aşağılayıcı sözleriyle kolayca incinir.
- ___ 2. Bir mekâna girdiğimde sıklıkla kendimin farkında olur ve başkalarının gözlerinin benim üzerimde olduğunu hissedirim.

Ölçeğin tamamına erişmek için lütfen Begüm Zübeyde şengül, Elif Ünal, Seray Akça, Fazilet Canbolat, Merve Denizci ve Gülbahar Baştuğ ile iletişim kurunuz.

Elektronik posta adresi: begumsengul@gmail.com

Ek-5: Narsistik Kişilik Envanteri

Yönerge: Aşağıdaki her bir tutum çifti içinden, lütfen size en uygun olanı belirtiniz.

- 1) ___ İnsanlar bana iltifat ettiklerinde bazen utanırım.
___ İyi biri olduğumu biliyorum, çünkü herkes böyle söyler.
- 2) ___ Kalabalık içinde herkesten biri olmayı tercih ederim.
___ İlgi merkezi olmayı severim.
- 3) ___ Pek çok insandan ne daha iyi ne daha kötüyüm.
___ Özel biri olduğumu düşünüyorum.
- 4) ___ İnsanlar üzerinde otorite kurmaktan hoşlanırım.
___ Emirlere uymaktan rahatsız olmam.
- 5) ___ İnsanları kolayca manipüle ederim.
___ İnsanları manipüle ettiğimi fark ettiğimde rahatsız olurum.
- 6) ___ Layık olduğum saygıyı elde etme konusunda ısrarcıyım.
___ Hak ettiğim saygıyı genellikle görürüm.
- 7) ___ Gösterişten kaçınırım.
___ Genellikle fırsatını bulduğumda şov yaparım.
- 8) ___ Her zaman ne yaptığımı bilirim.
___ Bazen yaptığım şeyden emin değilimdir.
- 9) ___ Bazen iyi hikâye anlatırım.
___ Herkes hikâyelerimi dinlemekten hoşlanır.
- 10) ___ İnsanlardan çok şey beklerim.
___ Başkaları için bir şeyler yapmaktan hoşlanırım.
- 11) ___ İlgi merkezi olmaktan hoşlanırım.
___ İlgi merkezi olmak beni rahatsız eder.
- 12) ___ Otorite olmanın benim için pek bir anlamı yoktur.
___ İnsanlar daima otoritemi kabul ediyor görünürler.
- 13) ___ Önemli bir insan olacağım.
___ Başarılı olmayı umuyorum.
- 14) ___ İnsanlar söylediklerimin bazılarını inanır.
___ İnsanları istediğim her şeye inandırabilirim.
- 15) ___ Kendi kendime yeterim.
___ Başkalarından öğrenebileceğim çok şey var.
- 16) ___ Herkes gibi biriyim.
___ Sıra dışı biriyim.

Ek-6: Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği

	DOĞRU	YANLIŞ
1. Kendimi rahat bırakıp başka insanlara bağlanmak zor gelir.		
2. İhtiyacın olduğunda başkaları asla orada olmaz.		
3. Başkalarına rahatça bağlanırım.		
4. İhtiyacım olduğunda başkalarının yanımda olacağını bilirim.		
5. İhtiyacım olduğunda başkalarının yanımda olacağına her zaman güvenebileceğimden emin değilim.		
6. Başkalarına tümüyle güvenmek zor gelir.		
7. Sıklıkla terk edilme kaygıları yaşamam.		
8. Sıklıkla birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği endişesine kapılırım.		
9. Başkalarının benimle benim istediğim kadar yakınlık kurmadıklarını düşünürüm.		
10. Sıklıkla birlikte olduğum kişinin benimle kalmak istemeyeceği endişesi yaşarım.		
11. Başka bir insanla tümüyle bütünleşmek isterim.		
12. Başka bir insanla tümüyle bir olma arzumu insanları benden uzaklaştırır.		
13. Başkalarıyla yakın ilişkiler kurmayı kolay bulurum.		
14. Başka birinin benimle çok yakın olma isteğinden rahatsız olmam.		
15. Başka birinin benimle çok yakınlaşması beni endişelendirir.		
16. Başka birini kendime yakınlaştırmak konusunda rahatımdır.		
17. Sıklıkla birlikte olduğum kişi benimle benim kendimi rahat hissedebileceğimden daha çok yakınlaşmak ister.		
18. Sıklıkla birlikte olduğum kişi ile onun kendini rahat hissettiğinden daha yakın olmak isterim.		

ÖZGEÇMİŞ

Seda SEZER 1993 yılında Ankara’da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara’da tamamladıktan sonra 2015 yılında Hacettepe Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünden mezun oldu. 2016 yılında Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalında yüksek lisans kabul edildi. 2015 yılından beri Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Rehberlik ve Araştırma Merkezi’nde Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen olarak görev yapmaktadır.

VITAE

Seda SEZER was born in Ankara in 1993. After completing her primary and secondary education in Ankara, she started her studies at the Psychological Counselling and Guidance Department of Hacettepe University from where she graduated in 2015. In 2016, she was accepted to the Master’s Programme at Gaziantep University Psychological Counselling and Guidance. Since 2015, she has been working as a Psychological Counselor / Guidance Teacher at the Guidance and Research Center under the Ministry of Education.